

Hæstaréttardómar 1954 - Registur

Útgáfa 3.1 af rafræna skjalinu

Þetta PDF skjal er hluti afraksturs skönnunar á prentuðum eintökum af dómasafni Hæstaréttar. Markmið þessarar útgáfu er að veita almenningi færi á að eignast sitt eigið eintak af dómum Hæstaréttar án endurgjalds. Hæstiréttur Íslands stendur ekki fyrir útgáfu þessa skjals né komið að henni með öðrum hætti en lýst er hér að neðan.

Sérstakar þakkir fær Bókasafn Hafnarfjarðar fyrir að gefa flest bindanna til skönnunar og Óli Gneisti Sóleyjarson fyrir sín framlög til verkefnisins. Fjárhagslegir styrktaraðilar fá einnig þakkir fyrir fjárframlög sín.

Skjalið er upprunalega birt á vefnum <https://urlausnir.is>. Þar má finna rafrænar útgáfur hinna bindanna og verða nýrri útgáfur af skjölunum í boði þar.

Takmörkun ábyrgðar

Höfundur skjals þessa afsalar sér allri ábyrgð, að því marki sem lög heimila, vegna beinnar og/eða óbeinnar notkunar skjalsins sjálfs eða afurða sem af því leiðir. Þó stefnt hafi verið að því markmiði að skjalið endurspegli sem best innihald upprunalegu bindanna er hvorki hægt að tryggja né ábyrgjast að það hafi tekist. Framangreint á einnig við um efnislegt innihald prentuðu eintakanna sem skönnuð voru.

Höfundaréttur

Samkvæmt 9. gr. núverandi höfundalaga, nr. 73/1972, njóta dómar ekki verndar höfundalaga. Skrifstofa Hæstaréttar hefur tjáð höfundi skjalsins að Hæstiréttur hyggst ekki gera neinar athugasemdir vegna birtingar þessara rafrænu eintakanna í heilu lagi, en hefur hins vegar ekki útilokað að annað efni en dómar gæti notið verndar höfundalaga. Ef ætlunin er að nýta aðra hluta skjalsins en dómana sjálfa er mælt með því að viðkomandi hafi samband við Hæstarétt eftir því sem við á.

Hvers kyns höfundarréttur sem höfundur skjalsins gæti hafa skapað sér til handa með skönnuninni sjálfri eða öðru framlagi sínu til sköpunar þess, skal vera meðhöndlaður í samræmi við Creative Commons Zero höfundaleyfið (CC0 1.0 Universal eða síðari útgáfa þess).

Ábendingar

Séu ábendingar um mögulegar úrbætur á skjalinu er hægt að koma þeim á framfæri við höfund þess.

Athugasemdir um þessa útgáfu

Í útg. 3.1 var textinn gerður beinni og OCR endurunnið.

Höfundur skjalsins: Svavar Kjarrval (svavar@kjarrval.is)

II. NAFNASKRÁ.

A. Einkamál.

	Bls.
Albert Guðmundsson	714
Alfons Jónsson, dánarbú	73
Anna Guðmundsdóttir	374
Arnar Jónsson	31, 35
Arnar, Ottó B.	637
Aron Guðbrandsson	47, 260, 601
Axel Björnsson	534
Ágúst E. B. Björnsson	478
Ágúst Matthíasson	162
Árnason, Pálsson & Co h/f	432, 433, 477
Árni Jónsson	367
Ásgeir J. Guðmundsson	478
Ásmundur Ásgeirsson	559
Ásmundur Friðriksson	303
Ástríður Guðjónsdóttir	722
Bachmann, Árni H.	723
Bárður Magnússon	357
Berndsen, Ewald	632
Berndsen, Sigurður	249, 307, 479, 558, 559, 724, 725
Bjarni Þorsteinsson	534
Bjölfur h/f	56
Björn Gíslason	139
Björn Guðmundsson	26
Björn Jóhannsson	297
Björn Magnússon	377
Björn Ólafsson	637
Björnsbakarí h/f	474
Bókaforlagið Hlaðbúð	370
Borgarfell h/f	47
Brandur Brynjólfsson	460
Byggingarsamvinnufélagið Garður	190
Byggingarsamvinnufélag Verzlunarmannafélags Reykjavíkur ..	387
Bæjarfógetinn í Hafnarfirði	450
Bæjarsjóður Akureyrar	562
Bæjarsjóður Hafnarfjarðar	560

	Bls.
Bæjarútgerð Neskaupstaðar	131, 133
Bæjarsjóður Reykjavíkur	199, 327, 383, 399
Bæjarsjóður Vestmannaeyja	90, 303, 580
Böðvar Sigurðsson	450
Carl Sæmundsen	81
Dánarbú Ísaks Vilhjálmssonar	664
Dánarbú Þóru Helgadóttur	433
Daníel Þorsteinsson & Co. h/f	1
Eftirlaunasjóður Akureyrar	506
Egill Sigurgeirsson	139
Eigendur v/b Njáls	364
Eigendur v/s Fells, RE 38	43
Einar Gíslason	111
Einar Haraldsson	203
Elín Jónsson	31, 35
Espholin, Ingólfur G. S.	522
Eyvald, Sigurður	336
Finnur Þorsteinsson	38
Fiskimjöl h/f	590
Friðbert Friðbertsson	459
Gaston Ásmundsson	190
Gauti Hannesson	477
Gísli Halldórsson	17
Gísli Þorsteinsson	162
Glersteypan h/f	663
Glitsteinn h/f	574
Goðanes h/f	310
Gróa Sigurbjörnsdóttir	383
Guðfinna Finnsdóttir, dánarbú	260
Guðlaugur Ásgeirsson	121, 249, 725, 726
Guðlaugur Halldórsson	162
Guðmundur Halldórsson	111
Guðmundur H. Oddsson	297
Guðmundur H. Þórðarson	559, 663
Guðmundur Tómasson	190
Guðmundur Tryggvason	584
Guðmundur Þórðarson	549
Guðný Runólfsdóttir	114
Guðrún Erlendsdóttir	260
Gunnar A. Pálsson	615, 635
Gunnar Egilsson	46
Gunnar Guðjónsson f. h. eigenda v/s Harle	208
Gunnar Guðmundsson	166
Gunnar Jóhannsson	452
Gunnar Leifur Guðmundsson	560
Gunnar Örn Gunnarsson	216

Gústaf A. Sveinsson	56
Gústaf Finnbogason	294
Hafdal, Gunnar S.	506
Halldór Ásgrímsson	708
Halldór Björnsson	694
Halldór Halldórsson	459
Halldór H. Jónsson	111
Hallgrímur Márusson	254
Hamar h/f	93
Haraldur Salómonsson	432
Haraldur Þorsteinsson	477, 723
Háskólaráð vegna Sáttmálasjóðs sem eiganda Tjarnarbiós	199
Helgi Benediktsson	157, 297 493, 615, 635
Helgi Benediktsson f. h. eigenda og áhafnar v/b Muggs	171
Helgi Bergvinsson	493
Helgi Erlendsson	26
Helgi Lárusson	340
Hjaltalín, Jón	565
Hjálmar Jónsson	157
Hólmfríður Jónsdóttir	203
Hólmjárn, Hólmjárn J.	127
Hótel Borg	216
Hörður G. Guðmundsson	46
Ída Magnúsdóttir	562
Ingimundur Hjálmarsson	705
Ingólfur Gíslason	722
Ingvar Brynjólfsson	166
Ís h/f	522
Jóhanna Filipusdóttir, dánarbú	139
Jóhann Guðmundsson	357
Jóhann Valdemarsson	432
Jóhannes Biarnason	212
Jóhannes Hjartarson	663
Jón Björn Benjamínsson	433
Jón Erlendsson	47, 260, 601
Jón Guðmundsson	663
Jón Hjaltason	135
Jón Jakobsson	663
Jón M. Jónsson	187
Jón Valdemarsson	723
Jón Þorsteinsson	415
Júlíus Ingibergsson	294
Júpíter h/f	590
Kaupfélag Borgfirðinga	415
Kaupfélag Eyfirðinga	489
Kaupfélag verkamanna, Vestmannaeyjum	90

	Bls.
Kjartan Sveinsson	727
Kol & Salt h/f	549
Kristinn Friðriksson	714
Kristinn Guðbrandsson	477, 723
Kristín Kristjánsdóttir	558
Kristján E. Kristinsson	574
Kristján Gíslason	383
Kristján Torfason	297
Landbúnaðarráðherra f. h. Jarðakaupasjóðs	584
Lárus Hermannsson	387
Lárus Óskarsson	46, 432, 433
Líndal, Theódór B. f. h. eigenda og váttryggjenda v/s Boðasteinur	171
Loftleiðir h/f	565
Lúðvík Guðmundsson	479, 558, 559
Magnús Davíðsson	477
Magnús Einarsson	329
Magnús Helgason	307
Magnús Jóseppson	38
Magnús Magnússon	723
Margrét Helgadóttir	722
Oddsteinn Friðriksson	162
Ófeigur Helgason	452
Ólafur Bergsteinn Þorvaldsson	405
Ólafur Valdemarsson	399
Óli Haraldsson	405
Oliufélagið h/f	232
Óskar Nielsson	374
Páll Merkúr Aðalsteinsson	608
Páll Þorgeirsson	133
Páll Þorgeirsson f. h. Osuuspuu i.l.	131
Pétur Jónsson	310
Pétur Magnússon	104
Pétur Pétursson	121, 725, 726
Pétur Þorsteinsson	307, 632
Póstafgreiðsla Vestmannaeyja	135
Póst- og símamálastjórnin	370
Rafstöð Vestmannaeyja	317
Rafveita Vestmannaeyja	257
Ragnar Sigurðsson	405
Ragnheiður Magnúsdóttir	69
Randrup, Emil	249
Randrup, Magnús	249
Randrup, Ögn	249
Rangá-vallahreppur	26
Ríkissjóður	73, 81, 85, 93, 104, 111, 127, 450, 474, 678, 705
Samband íslenskra samvinnufélaga	340

Sameinaðir verktakar	111
Shell á Íslandi h/f	336
Siemsen, Theodór	85
Sigurður Egilsson	46
Sigríður Einarsdóttir	17
Sigríður Stefánía Erlendsdóttir	405
Sigurður Gissurarson	558
Sigurður Kristófer Árnason	592
Sigurður Þórðarson	114
Sigfús Baldvinsson	428
Sigurfinnur Einarsson f. h. ólögráða sonar síns, Sigurfinns	317
Sigurgeir Sigurjónsson	56
Sjóklæðagerð Íslands h/f	498
Sjómannafélag Reykjavíkur f. h. Jóns Kristóferssonar	351
Skapti Davíðsson	282
Skarphéðinn Jóseppson	69
Skipaútgerð ríkisins 11, 43, 171, 208, 232, 351, 364, 425,	428
Skjöldur h/f	539
Skúli Benjamínsson	203
Slysavarnafélag Íslands	1
Snævarr, Árni	111
Stefán Aðalsteinsson	592
Stefánsson, Oddný	694
Stefán Valgeirsson	460
Steindór Einarsson	608
Steindór Jónsson	46
Steingrímur Árnason	522
Steingrímur Nikulásson	577
Stíllir h/f	212
Stjórn Lögmannafélags Íslands	61
Styff, Gísli	139
Sumarliði Hallgrímsson	539
Sýslumaður Árnassýslu, umráðamaður jarðeigna Strandarkirkju	727
Sýslumaður Norður-Múlasýslu f. h. ríkissjóðs	708
Sveinbjörn Davíðsson	477, 723
Sveinbjörn Guðlaugsson f. h. Ólafs Odds Sveinbjörnssonar	678
Sveinbjörn Sigurðsson	694
Sveinn Jónsson	498
Sölunefnd innflutningsréttinda bátaútvegsins	47
Thorlacius, Finnur	166
Thorlacius, Magnús	56, 61
Tómas Vigfússon	111
Tryggingastofnun ríkisins	565
Tryggvi Jónsson	329
Tunnuverksmiðjur ríkisins	377
Unnur Erlendsdóttir	260

Útgerðarfélag Akureyringa h/f	11
Útgerðarfélag Hriseyjar	489
Valdemar Guðjónsson	405
Valtýr Þorsteinsson	425
Vélar og skip h/f	257
Vignir Edvaldsson	254
Vilhelm Davíðsson f. h. Vilhelms Sverrissonar	664
Vilhelmína Jónsdóttir	577
Vinnslu- og sölugæðstöð fiskframleiðenda í Vestmannaeyjum ..	580
Þórdís Dagbjört Davíðsdóttir	282
Þorgrímur Jónsson	478
Þórir Kristjánsson	187
Þorsteinn Sigurðsson	162
Þorvarður K. Þorsteinsson	327
Zoëga, Geir	367

B. Opinber mál.

Andersen, Arnar Semingur	218
Baldur Ársælsson	268
Benedikt Kristjánsson	182
Björn Ársælsson	268
Björn Benediktsson	313
Coulter, Roger	354
Einar Gunnarsson	218
Emil Jónatan Jónsson	447
Geirbrúður Bjarnadóttir	394
Georg Svavar Sigfinnsson	516
Gill, George Whitehouse	99
Gísli Gíslason	618
Grétar Þórarinn Vilhjálmsson	468
Gróa S. Sigurbjörnsdóttir	444
Guðmundur Friðþjófur Guðmundsson	596
Guðmundur Helgi Sigfússon	507
Guðmundur Holberg Þórðarson	547
Guðni Erlendsson	149
Gunnar Héðinn Jakobsson	529
Hannes Ágústsson	268
Haukur Ólafsson	507
Haukur Sigurjónsson	695
Heinderson, Gaston	65
Helgi Benediktsson	684
Ingvar Diðrik Jóniússon	695
Jóhann Pétur Runólfsson	603
Jón Finnbogason	651

Jón Ísak Magnússon	627
Jón Magnússon Guðmundsson	145
Jón Vídalín Markússon	531
Kristján Einarsson	653
Kristján Hans Jónsson	439
Kristján Kristjánsson	647
Laplace, Urbain	124
Lúðvík Ástvaldur Jóhannesson	483
Magnús Gíslason	391
Meech, Albert Victor	154
Michael Sigfinnsson	268
Ólafur Ólafsson	268
Páll Pálsson	525
Pétur Guðmundsson	642
Ragnar Jónsson	16
Sigurbjörg Magnúsdóttir	516
Sigurður Benediktsson	494
Sigurður Guðnason	480
Sigurður Þorkell Þorláksson	621
Skúli Sigurðsson	50
Sæmundur Elías Ólafsson	501
Waagfjörð, Vigfús	542
Willitz, Robert Raymond	218
Wright, Nicholas	711

III. SKRÁ

um lög, reglugerðir, samþykktir o. fl., sem til er vitnað í XXV.
bindi hæstaréttardóma.

1693, 19. desember. Tilskipun um uppboðsþing í Danmörku.
— 494

1. gr. — 494, 496, 497.

5. gr. — 494.

1793, 21. júní. Tilskipun um takmörkin milli lögsagna hinna einstöku uppboðshaldara og skiptaráðenda.

— 494.

3. gr. — 494, 495.

1884, nr. 1, 12. janúar. Lög um bygging, ábúð og úttekt jarða.

— 361, 362, 363.

2. gr. — 361.

13. gr. — 362.

1885, nr. 29, 16. desember. Lög um lögtak og fjárnám án undanfarins dóms eða sáttar.

1. gr. — 200.

7. gr. — 33.

1887, nr. 19, 4. nóvember. Lög um aðför.

50. gr. — 633.

1893, nr. 28, 26. október. Lög um gæzluvarðhald að ósekju o. fl.

— 104.

1. gr. — 109.

4. gr. — 105, 109.

1903, nr. 42, 13. nóvember. Lög um verðlanaskrár, firmu og prókúrumboð.

16. gr. — 547, 548.

1905, nr. 14, 20. október. Lög um fyrning skulda og annarra kröfuvéttinda.

3. gr. — 396, 434.

8. gr. — 285.

16. gr. — 395.

1914, nr. 56, 30. nóvember. Siglingalög.

226. gr. — 541.

229. gr. — 208.

233. gr. — 353.

- 1917, nr. 60, 14. nóvember. Lög um lögræði.
— 531.
- 1920, nr. 5, 18. maí. Lög um bann gegn botnvörpuveiðum.
— 103, 155, 650.
1. gr. — 66, 67, 68, 100, 156, 526, 528, 643, 646, 648, 650, 712, 713.
2. gr. — 526, 642, 648.
3. gr. — 66, 67, 68, 125, 126, 156, 355, 356, 526, 528, 644, 646, 648, 650, 712, 713.
- 1921, nr. 39, 27. júní. Lög um stofnun og slit hjúskapar.
3. gr. — 578.
- 1921, nr. 57, 27. júní. Lög um afstöðu foreldra til skilgetinna barna.
14. gr. — 19.
15. gr. — 19.
- 1923, nr. 20, 20. júní. Lög um skyldur og réttindi hjóna.
23. gr. — 116.
30. gr. — 117.
- 1923, nr. 49, 29. maí. Skipulagsskrá fyrir Póstmannasjóð.
— 137.
- 1924, nr. 4, 11. apríl. Lög um að miða við gullkrónur sektir fyrir landhelgisbrot.
— 66.
- 1925, nr. 52, 27. júní. Lög um verzlunaratvinnu.
2. gr. — 548.
14. gr. — 548.
- 1926, nr. 55, 15. júní. Lög um forkaupsrétt á jörðum.
2. gr. — 31.
- 1927, nr. 18, 31. maí. Lög um iðnað og iðju.
I. kafli — 506.
II. kafli — 317.
14. gr. — 314, 502.
27. gr. — 314, 502.
- 1928, nr. 24, 7. maí. Lög um eftirlit með verksmiðjum og vélum.
11. gr. — 381.
12. gr. — 381.
- 1928, nr. 50, 7. maí. Lög um Strandarkirkju og sandgræðslu í Strandarlandi.
— 728, 732.
4. gr. — 732.
- 1929, nr. 10, 16. febrúar. Reglugerð um eftirlit með verksmiðjum og vélum.
16. gr. — 381.
37. gr. — 381.
39. gr. — 381.
- 1930, nr. 2, 7. janúar. Lögreglusamþykkt fyrir Reykjavík.
46. gr. — 470, 597.
96. gr. — 470.

1930, nr. 28, 19. maí. Lög um greiðslu verkkaups.

1. gr. — 187.

1931, nr. 15, 6. júlí. Lög um viðauka við lög nr. 28/1930 um greiðslu verkkaups.

— 187.

1931, nr. 20, 10. apríl Bráðabirgðareglur um fjárstjórn Strandarkirkju.

3. gr. — 733.

1933, nr. 73, 19. júní. Lög um bann við okri, dráttarvexti o. fl.

7. gr. — 70.

1933, nr. 87, 19. júní. Ábúðarlög.

— 361, 363.

1. gr. — 735.

3. gr. — 728, 729, 731, 734, 735, 736, 738.

4. gr. — 728, 729, 731, 734, 735, 736.

30. gr. — 738.

31. gr. — 731, 734, 738.

32. gr. — 738.

54. gr. — 360, 361, 363.

1935, nr. 6, 9. janúar. Lög um tekjuskatt og eignarskatt.

— 78, 79.

1. kafli. — 84.

2. kafli — 84.

2. gr. — 84.

3. gr. — 112, 113.

7. gr. — 710.

10. gr. — 707, 710.

15. gr. — 84.

17. gr. — 84.

19. gr. — 78, 79, 80, 87, 88, 89.

41. gr. — 113.

1935, nr. 32, 9. janúar. Lög um varðskip landsins og skipverja á þeim.

2. gr. — 15.

8. gr. — 351, 352, 353.

1935, nr. 33, 9. janúar. Afengislög.

— 221.

2. gr. — 510.

3. gr. — 510.

14. gr. — 628, 631.

15. gr. — 605, 607, 628, 631.

18. gr. — 441.

21. gr. — 441, 485, 488, 518, 521, 543, 546.

27. gr. — 223, 230, 510, 514, 628, 631.

28. gr. — 510.

33. gr. — 607, 628, 631.

35. gr. — 605.

38. gr. — 441.

39. gr. — 488, 518.

1935, nr. 39, 9. janúar. Lög um breyting á lögum nr. 46/1921.

1. gr. — 434.

1935, nr. 112, 18. maí. Lög um Hæstarétt.

30. gr. — 672.

37. gr. — 328.

47. gr. — 445, 532.

1936, nr. 7, 1. febrúar. Lög um samningsgerð, umboð og ógilda löggerninga.

31. gr. — 436.

32. gr. — 70.

1936, nr. 8, 1. febrúar. Lög um erfðabúð og óðalsrétt.

27. gr. — 585, 586.

1936, nr. 85, 23. júní. Lög um meðferð einkamála í héraði.

IX. kafli — 286.

XV. kafli — 635.

5. gr. — 157.

29. gr. — 494, 496.

34. gr. — 615, 617.

36. gr. — 706, 710.

37. gr. — 706, 710.

70. gr. — 312.

71. gr. — 359.

106. gr. — 157.

108. gr. — 727.

114. gr. — 139.

120. gr. — 507.

127. gr. — 523.

160. gr. — 607.

182. gr. — 32, 35.

188. gr. — 617.

190. gr. — 133.

193. gr. — 133.

195. gr. — 603.

196. gr. — 603.

198. gr. — 635.

200. gr. — 459.

213. gr. — 676, 721.

215. gr. — 677.

223. gr. — 286, 727.

1936, nr. 92, 23. júní. Lög um jarðakaup ríkisins
— 585.

1. gr. — 585, 588.

2. gr. — 585, 588.

3. gr. — 588.

- 4.—6. gr. — 585.
- 1936, nr. 95, 23. júní. *Lög um heimilisfang.*
6. gr. — 306.
- 1936, nr. 105, 23. júní. *Lög um breyting á lögum nr. 18/1927.*
— 317, 506.
2. gr. — 314, 502.
15. gr. — 314, 502.
- 1936, nr. 133, 28. desember. *Reglugerð um tekjuskatt og eignarskatt.*
— 78, 88.
16. gr. — 78, 79, 710.
25. gr. — 78, 79.
- 1937, nr. 38, 13. júní. *Lög um loðdýrarækt og loðdýralánadeild.*
11. gr. — 128.
12. gr. — 128.
- 1937, nr. 63, 31. desember. *Lög um tollheimtu og tolleftirlit.*
5. gr. — 510.
22. gr. — 510.
23. gr. — 510.
24. gr. — 510.
36. gr. — 223, 230.
40. gr. — 510.
- 1937, nr. 72, 24. júní. *Reglugerð um gerð og notkun bifreiða.*
3. gr. — 542, 543.
6. gr. — 543, 546.
- 1938, nr. 123, 25. nóvember. *Reglugerð um tollheimtu og tolleftirlit.*
29. gr. — 510.
93. gr. — 510.
- 1939, nr. 62, 31. desember. *Lög um tollskrá o. fl.*
45. kafli — 451.
20. gr. — 451, 452.
- 1940, nr. 19, 12. febrúar. *Almenn hegningarlög.*
VI. kafli — 150, 231, 232, 269, 280, 281, 623.
XIV. kafli — 108.
20. gr. — 653, 654.
22. gr. — 268, 508.
29. gr. — 294, 295, 296, 297.
49. gr. — 268, 280.
63. gr. — 469, 473.
68. gr. — 150, 151, 153, 221, 223, 230, 269, 271, 281, 392, 394,
519, 530, 622, 624, 626, 654, 696, 704.
69. gr. — 508, 510, 514, 628, 631.
72. gr. — 392.
74. gr. — 150, 221, 508.
76. gr. — 150, 153, 221, 394, 626, 704.
77. gr. — 150, 153, 621, 626, 704.
78. gr. — 150.

- 116. gr. — 494, 495, 496, 497.
- 131. gr. — 108.
- 183. gr. — 268, 271, 280, 281.
- 184. gr. — 268, 271, 280, 281.
- 206. gr. — 695, 696, 703.
- 211. gr. — 220, 223.
- 215. gr. — 221, 223, 230, 470, 472, 667.
- 218. gr. — 221.
- 219. gr. — 51, 55, 146, 411.
- 220. gr. — 221, 223, 230.
- 221. gr. — 221, 223, 231.
- 236. gr. — 297.
- 241. gr. — 636.
- 244. gr. — 392, 394, 529, 530, 622, 623, 624.
- 247. gr. — 150, 151, 153, 696, 704.
- 248. gr. — 653, 654.
- 249. gr. — 653, 654.
- 254. gr. — 622, 624.
- 264. gr. — 109.

1940, nr. 22, 12. febrúar. *Lög um breyting á ábúðarlögum nr. 87/1933.*

- 1. gr. — 738.

1940, nr. 31, 12. febrúar. *Póstlög.*

- 1. gr. — 371, 373.
- 13. gr. — 373.
- 17. gr. — 135, 137.

1940, nr. 50, 12. febrúar. *Lög um lögreglumenn.*

- 5. gr. — 15.

1940, nr. 94, 14. maí. *Lög um breyting á lögum nr. 38/1937.*

- 129.

1940, nr. 98, 14. maí. *Lög um eignar- og notkunarrétt jarðhita.*

- 4. gr. — 453.

1941, nr. 23, 16. júní. *Bifreiðalög.*

- 5. gr. — 667.
- 6. gr. — 667.
- 7. gr. — 543, 546.
- 9. gr. — 597, 600.
- 14. gr. — 543, 546.
- 20. gr. — 441, 517, 518.
- 22. gr. — 517, 519.
- 23. gr. — 441, 480, 481, 483, 484, 488, 518, 519, 543,
- 26. gr. — 146, 411, 420, 470, 597, 610, 667.
- 27. gr. — 51, 55, 146, 224, 411, 420, 470, 597, 600, 610.
- 28. gr. — 51, 55, 146, 470, 472, 485,
- 34. gr. — 325, 420, 594.
- 35. gr. — 411, 420, 612, 667.
- 38. gr. — 51, 55, 146, 441, 470, 480, 484, 488, 517, 518, 519, 546.

39. gr. — 51, 55, 146, 149, 441, 470, 473, 481, 483, 488, 518, 519, 521, 546.
- 1941, nr. 24, 16. júní. *Umferðarlög.*
2. gr. — 146, 420, 470, 594, 597, 600.
3. gr. — 543, 600.
4. gr. — 146, 411, 441, 470, 472, 485, 488, 518, 543, 597, 610, 667.
6. gr. — 224, 420, 610.
13. gr. — 594.
14. gr. — 146, 441, 470, 488, 518, 546.
- 1941, nr. 29, 27. júní. *Lög um heimild fyrir ríkisstjórnina til að taka á leigu húsnæði í sveitum og kaптүнum o. fl.*
- 14, 15.
- 1941, nr. 38, 29. marz. *Reglugerð um iðnaðarnám.*
- 501.
1. gr. — 502.
13. gr. — 502.
- 1941, nr. 52, 27. júní. *Lög um ráðstafanir til loftvarna og annarra varna gegn hættum af hernaðaraðgerðum.*
- 14, 15.
- 1941, nr. 61, 27. júní. *Lög um breyting á lögum nr. 39/1935.*
1. gr. — 434.
- 1941, nr. 75, 27. júní. *Lög um varnir gegn útbreiðslu nokkurra næmra sauðfjársjúkdóma og stuðning til bænda, er biða tjón af þeim.*
- 204.
- 1942, nr. 61, 4. júlí. *Lög um málflytjendur.*
8. gr. — 65.
- 1943, nr. 16, 26. febrúar. *Lög um orlof.*
15. gr. — 500.
- 1943, nr. 39, 7. apríl. *Lög um húsaleigu.*
7. gr. — 255.
11. gr. — 254, 255, 395.
12. gr. — 183, 186, 396.
13. gr. — 184, 396.
17. gr. — 184, 186, 396, 398.
- 1943, nr. 55, 14. apríl. *Lög um viðauka við lög nr. 39/1935.*
1. gr. — 434.
- 1943, nr. 65, 16. desember. *Lög um dómsmálastörf, lögreglustjórn, gjaldheimtu o. fl. í Reykjavík.*
2. gr. — 448.
3. gr. — 494, 496.
4. gr. — 19, 448.
- 1943, nr. 99, 16. desember. *Lög um ábyrgð ríkissjóðs á tjóni, sem hlýzt af veru herliðs Bandaríkja Norður-Ameríku hér á landi.*
- 14.

- 1943, nr. 116, 30. desember. Lög um ættaróðal og erfðaábúð.
47. gr. — 587, 588, 589.
- 1944, nr. 33, 17. júní. Stjórnarskrá lýðveldisins Íslands.
15. gr. — 442, 443.
40. gr. — 75, 76.
60. gr. — 564.
67. gr. — 75, 76, 95, 135, 137, 583.
77. gr. — 76.
- 1944, nr. 61, 31. október. Lög um byggingarmálefni Reykjavíkur.
6. gr. — 384, 385.
7. gr. — 384.
- 1945, nr. 66, 12. apríl. Lög um útsvör.
4. gr. — 583.
6. gr. — 92, 93, 581, 582.
8. gr. — 306, 307, 561.
- 1945, nr. 70, 12. apríl. Lög um fasteignamat.
12. gr. — 85.
- 1945, nr. 195, 22. október. Byggingarsamþykkt fyrir Reykjavík.
4. gr. — 386, 446.
37. gr. — 386, 446.
38. gr. — 446.
- 1946, nr. 4, 26. febrúar. Lög um sölu þjóðjarða og kirkjujarða.
— 585, 587, 588.
1. gr. — 589.
- 1946, nr. 50, 29. apríl. Lög um almannatryggingar.
27. gr. — 564.
28. gr. — 564.
- 1946, nr. 78, 12. maí. Reglugerð um varnir gegn útbreiðslu garna-
veiki í nautgripum og af völdum þeirra.
— 204.
- 1946, nr. 178, 31. desember. Reglur um útbúnað skipa.
14. gr. — 301.
- 1947, nr. 44, 9. maí. Lög um varnir gegn útbreiðslu næmra sauð-
fjársmítu og útrýmingu þeirra.
— 204.
- 1947, nr. 70, 5. júní. Lög um fjárhagsráð, innflutningsverzlun og
verðlagseftirlit.
11. gr. — 510.
22. gr. — 510, 514.
13. gr. — 510.
- 1947, nr. 80, 5. júní. Framfærslulög.
2. gr. — 19.
3. gr. — 19, 563.
27.—48. gr. — 564.
- 1947, nr. 82, 31. júlí. Reglugerð um fjárhagsráð, innflutningsverzlun,
gjaldþyrsmæðferð og verðlagseftirlit.

- 21. gr. — 510.
- 22. gr. — 510.
- 24. gr. — 510.
- 25. gr. — 510.
- 28. gr. — 510.
- 29. gr. — 510.
- 39. gr. — 510.
- 1947, nr. 87, 5. júní. *Lög um afstöðu foreldra til óskilgetinna barna.*
 - 7. gr. — 434, 435, 437, 438.
 - 8. gr. — 434.
- 1947, nr. 95, 5. júní. *Lög um lögræði.*
 - 448, 449, 532.
 - 5. gr. — 533.
 - 6. gr. — 448.
 - 8. gr. — 448, 449, 532.
 - 10. gr. — 449, 450, 532.
 - 15. gr. — 533.
- 1947, nr. 112, 30. september. *Lög um loðdýrarækt.*
 - 129.
- 1948, nr. 14, 8. marz. *Lög um ákvörðun féseкта.*
 - 607.
- 1948, nr. 40, 5. apríl. *Lög um kauprétt á jörðum.*
 - 2. gr. — 31.
- 1948, nr. 44, 5. apríl. *Lög um vísindalega verndun fiskimiða landgrunnnsins.*
 - 67, 100, 125, 126, 155, 355, 526, 643, 648, 712.
- 1948, nr. 65, 15. júlí. *Auglýsing um fullgildingu alþjóðapóstsamninga.*
 - 372.
- 1948, nr. 100, 29. desember. *Lög um dýrtiðarráðstafanir vegna atvinnuveganna.*
 - 474, 489, 491.
- III. kafli — 475, 476.
 - 21. gr. — 475, 476.
 - 22. gr. — 475, 476.
 - 26. gr. — 475.
- 1949, nr. 57, 25. maí. *Lög um nauðungaruppböð.*
 - 2. gr. — 494, 496.
 - 50. gr. — 495.
- 1949, nr. 112, 12. ágúst. *Reglugerð um breyting á reglugerð nr. 72/1937.*
 - 542.
- 1950, nr. 22, 19. marz. *Lög um gengisskráningu, launabreytingar, stóreignaskatt, framleiðslugjald o. fl.*
 - 74, 75, 76, 79, 82, 86, 93.
 - 12. gr. — 78, 79, 80, 83, 84, 85, 87, 88, 89, 94, 95, 96, 97, 98.

- 1950, nr. 47, 25. maí. Lög um breyting á lögum nr. 44/1947.
— 204.
- 1950, nr. 56, 25. maí. Lög um breyting á lögum nr. 39/1943 um húsa-
leigu.
5. gr. — 184, 186, 396, 398.
6. gr. — 184, 186, 396, 398.
- 1950, nr. 59, 25. maí. Lög um breyting á lögum nr. 22/1950.
— 75, 82, 98.
- 1950, nr. 117, 28. desember. Lög um breyting á lögum nr. 22/1950.
— 75, 82.
3. gr. — 95, 97, 98.
4. gr. — 75.
- 1950, nr. 120, 28. desember. Lög um aðstoð til útvegsmanna.
27. gr. — 539, 541.
- 1950, nr. 122, 28. desember. Lög um breyting á lögum nr. 50/1946.
— 564.
7. gr. — 563.
- 1950, nr. 133, 30. júní. Reglugerð um stóreignaskatt.
4. gr. — 87, 88.
- 1951, nr. 5, 29. janúar. Lög um breyting á lögum nr. 5/1920.
— 67, 100.
1. gr. — 66, 68, 125, 126, 156, 355, 356, 526, 528, 644, 646, 648,
650, 712, 713.
- 1951, nr. 6, 29. janúar. Lög um breyting á bifreiðalögum nr. 23/1941.
2. gr. — 481, 483, 488, 517, 518, 519.
- 1951, nr. 8, 5. febrúar. Ábúðarlög.
— 360, 361.
1. gr. — 735.
3. gr. — 734.
4. gr. — 734.
9. gr. — 360, 361, 362, 363.
30. gr. — 738.
31. gr. — 734.
55. gr. — 360, 361, 362.
- 1951, nr. 11, 9. febrúar. Lög um breyting á lögum nr. 112/1947 um
loðdúrarækt.
— 128
3. gr. — 129.
- 1951, nr. 27, 5. marz. Lög um meðferð opinberra mála.
— 440, 449, 450, 532.
19. kafli — 686.
2. gr. — 384, 445, 447, 448, 449, 450, 532.
4. gr. — 447, 448, 450, 532.
13. gr. — 693.
15. gr. — 615, 617.
20. gr. — 443.

- 73. gr. — 146.
- 75. gr. — 146.
- 77. gr. — 146, 620.
- 86. gr. — 685.
- 100. gr. — 17, 686.
- 112. gr. — 619.
- 118. gr. — 221.
- 124. gr. — 439, 440, 442, 449.
- 141. gr. — 546.
- 145. gr. — 395.
- 151. gr. — 109, 617.
- 151.-153. gr. — 617.
- 154. gr. — 109, 615, 617.
- 155. gr. — 109.
- 157. gr. — 617.
- 171. gr. — 684.
- 202. gr. — 384, 385.
- 1951, nr. 107, 28. desember. *Lög um framlenging á gildi III. kafla laga nr. 100/1948.*
 - 474, 475.
 - 2. gr. — 476.
 - 3. gr. — 476.
- 1951, nr. 110, 19. desember. *Lög um lagagildi varnarsamnings milli Íslands og Bandaríkjanna og um réttarstöðu liðs Bandaríkjanna og eignir þess.*
 - 12. gr. — 223.
- 1952, nr. 21, 19. marz. *Reglugerð um verndun fiskimiða umhverfis Ísland.*
 - 155.
 - 1. gr. — 67, 100, 125, 126, 355, 356, 526, 643, 712.
 - 5. gr. — 125, 126, 355, 356.
- 1952, nr. 24, 1. febrúar. *Girðingalög.*
 - 9. gr. — 261.
- 1952, nr. 28, 4. febrúar. *Lög um gjald af kvikmyndasýningum.*
 - 201.
 - 2. gr. — 199, 200, 202.
 - 5. gr. — 200.
- 1952, nr. 29, 4. febrúar. *Lög um heimild fyrir sveitarstjórnir að innheimta með álagi fasteignaskatta til sveitarsjóða.*
 - 328.
- 1952, nr. 81, 8. desember. *Lög um breyting á lögum nr. 44/1948.*
 - 67, 100, 125, 126, 155, 526.
 - 1. gr. — 156, 355, 356, 528, 644, 646, 648, 650, 712, 713.
- 1952, nr. 82, 8. desember. *Lög um breyting á lögum nr. 5/1920.*
 - 68, 155, 526, 648, 712.
 - 1. gr. — 66, 67, 100, 156, 526, 528, 643, 646, 648, 650, 712, 713.

- 1952, nr. 130, 12. júní. *Reglugerð um iðnfræðslu.*
— 501.
- 1953, nr. 58, 11. september. *Auglýsing um skipun og skipting starfa ráðherra o. fl.*
— 440, 442.
- 1953, nr. 88, 24. desember. *Lög um skipan innflutnings- og gjaldeyris- mála, fjárfestingarmála o. fl.*
— 618, 619, 620.
- 1954, nr. 1, 19. janúar. *Bráðabirgðalög um lögreglustjóra á Keflavíkurflugvelli.*
— 440.
- 1954, nr. 33, 8. apríl. *Lög um lögreglustjóra á Keflavíkurflugvelli.*
— 440.

IV. EFNISSKRÁ.

A. Atriðisorð efnisskrár.

<i>Ábúðarréttur.</i> Sjá og leiguréttindi.	<i>Endurgreiðsla.</i> <i>Endurkaupsréttur.</i>
<i>Aðgerðaleysi.</i> Sjá tómlæti.	<i>Fangelsi.</i> Sjá refsingar.
<i>Aðild.</i> Sjá og samaðild.	<i>Farmflutningur.</i>
<i>Aðiljaskýrslur.</i>	<i>Festar.</i>
<i>Áfengislagabrot.</i>	<i>Fiskveiðabrot.</i>
<i>Áfrýjun.</i>	<i>Fjárhættuspil.</i>
<i>Áfrýjunarleyfi.</i>	<i>Fjárnám.</i>
<i>Ágreiningsatkvæði.</i> Sjá sératkvæði.	<i>Fjársvik.</i>
<i>Ákæra.</i>	<i>Forkaupsréttur.</i>
<i>Ákærvald.</i>	<i>Framfærsla.</i>
<i>Álitsgerðir.</i> Sjá mat og skoðun.	<i>Framfærslueyrir.</i> Sjá meðlög.
<i>Analógia.</i> Sjá lög, lögskýring.	<i>Frávisun.</i>
<i>Ásetningur.</i> Sjá saknæmi.	<i>Frestir.</i>
<i>Atvinnuréttindi.</i>	<i>Fyrning kröfuréttinda.</i>
<i>Áverkar.</i> Sjá líkamsáverkar.	<i>Fyrning refsingar.</i>
<i>Barnsfaðernismál.</i>	<i>Gagnsakir.</i> Sjá málasamlag.
<i>Bifreiðar.</i> <i>Bifreiðalög.</i>	<i>Gáleysi.</i> Sjá saknæmi.
<i>Biarglaun.</i> <i>Þjörgun.</i>	<i>Gertæki.</i>
<i>Borgararéttindi.</i>	<i>Girðingaréttur.</i>
<i>Botnvörpuveiðabrot.</i> Sjá fiskveiðabrot.	<i>Gjafsókn.</i> <i>Gjafvörn.</i>
<i>Byggingarsamvinnufélag.</i>	<i>Gjaldeyris- og innflutningsmál.</i>
<i>Dánarbætur.</i>	<i>Gæzluvarðhald.</i>
<i>Dómarar.</i>	<i>Hafning.</i>
<i>Dómar og úrskurðir.</i>	<i>Handtaka.</i>
<i>Dómssátt.</i>	<i>Heitfesting.</i>
<i>Dómstólar.</i>	<i>Heimvísun.</i> Sjá ómerking.
<i>Dráttaraðstoð.</i>	<i>Hilming.</i> Sjá þjófnæð.
<i>Eiður.</i> Sjá heitfesting.	<i>Hjónaskilnaður.</i> Sjá skipti.
<i>Eignarréttur.</i>	<i>Hlutafélög.</i>
<i>Embættismenn.</i>	<i>Húsaleiga.</i>
	<i>Húsaleiguokur.</i>

Iðja og iðnaður.
Innheimtularn.
Innsetningargerðir.

Játning. Sjá aðiljaskýrslur.

Kaupmáli. Sjá séreign maka.
Kaup og sala.
Kaupréttur að jörð. Sjá for-
 kaupsrétt.

Kynferðisbrot. Sjá skirlífisbrot.
Kærumál.

Landamerkjамál.
Landhelgisbrot. Sjá fiskveiða-
 brot.

Lán.
Leiðbeiningarskylda dómara.

Leiguréttindi.
Lífsháski.
Líkamsáverkar.
Líkur. Sjá sönnun.
Loftferðir.
Læknar. Læknaráð.
Lög. Lögskýring.
Lögreglusamþykkt.
Lögræði.
Lögtak.
Lögveð. Sjá sjóveð.

Málasamlag.
Málflutningsmenn.
Málflutningur.
Málskostnaður. Sbr. gjafsókn,
 gjafvörn, ómaksbætur.
Málskot.
Málsmeðferð.
Manndráp.
Mannorð. Sjá borgararéttindi.
Mat og skoðun. Sjá og lækna,
 læknaráð.

Meðlög.
Meiðyrði. Sjá ærumeiðingar.
Miðlarastarfsemi.
Misneyting.

Námssamningur.
Niðurrif húss.

Ólögleg valdtaka.
Ómaksbætur.
Ómerking.
Opinber mál.
Orlofsfé.

Póstmál.

Ráðherrar.
Refsingar.
Reklamation. Sjá tómlæti.
Res judicata. Sjá dóma.
Réttarfarssæktir og vítur.

Sakhæfi.
Sáttatíðraun.
Sératkvæði.
Séreign maka.
Sjálfæði. Sjá lögræði.
Sjó- og verzlunardómur.
Sjóveð.
Skaðabætur.
Skattar.
Skilorðsbundnir refsidómar.
Skipti.
Skirlífisbrot.
Skuldajöfnuður.
Skuldamál.
Skuldaskil.
Stjórnarskrá.
Stjórnvöld.
Svik.

Svipting réttinda. Sjá atvinnu-
 réttindi, borgararéttindi.
Sönnun. Sönnunarbyrði. Sbr. að-
 iljaskýrslur, mat og skoðun,
 vitni.

Tíðraun.
Tolllagabrot.
Tómlæti.
Traustnám.

<i>Umboð.</i>	<i>Veð.</i>
<i>Umferðarlög.</i>	<i>Verksamningur.</i>
<i>Umferðarréttur.</i>	<i>Vextir.</i>
<i>Uppboð.</i>	<i>Vinnusamningar.</i>
<i>Uppgjöf.</i>	<i>Vitni. Sbr. sönnun.</i>
<i>Uppsögn.</i>	
<i>Uptaka eignar.</i>	<i>Þjóðjarðir.</i>
	<i>Þjófnaður.</i>
<i>Útburðargerðir.</i>	
<i>Útivist aðilja.</i>	<i>Ærumeiðingar.</i>
<i>Útlendingar.</i>	
<i>Útsvör. Sjá skatta og gjöld.</i>	
	<i>Ökuleyfi. Sjá atvinnuréttindi.</i>
<i>Valdstjórn.</i>	<i>Ölvun. Sjá áfengislagabrot.</i>
<i>Varðhald. Sjá refsingar.</i>	<i>Örorka.</i>

B. Efnisskrá.

Ábúðarréttur. Sjá og leiguréttindi.

Bls.

Landsdrottinn (B) krafðist þess, að leiguliðinn J flytti af allri jörðinni S, sem J hafði fengið að nokkru til ábúðar á árinu 1927, en að öllu vorið 1934. Byggði B þessa aðalkröfu sína í fyrsta lagi á því, að J hefði skuldbundið sig til að víkja af jörðinni, en það þótti ósannað gegn mótmælum J. Þá taldi B, að J bæri að víkja af allri jörðinni, þar sem honum hefði verið löglega sagt upp ábúðinni og hann (B) þarfnaðist allrar jarðarinnar. Þar sem ábúð sú, er J fékk árið 1927, laut ákvæðum ábúðarlaga nr. 1/1884 og því æfilöng, var aðalkrafa B ekki tekin til greina, enda var og ósannað, að J hefði vanefnt svo leiguliðaskyldur sínar, að hann hefði fyrirgert ábúðarréttinum. Hins vegar var J dæmt samkvæmt varakröfu B að víkja af þeim hluta jarðarinnar S, sem hann fékk til ábúðar á árinu 1934, sbr. 9. gr. laga nr. 8/1951. 357

Aðgerðaleysi. Sjá tómlæti.

Aðild. Sjá og samaðild.

Aðilja stefnt til réttargæzlu. 43, 104, 121, 171, 208, 317, 351, 364, 415, 425, 428, 592, 608, 664
 Skipverji á varðskipi (J) höfðaði mál gegn Skipaútgerð ríkisins (S) út af ágreiningi um skiptingu bjarglauna milli skips-hafnarinnar. Samkvæmt 233. gr. siglingarlaganna þótti S vera réttur varnaraðili málsins. 351

Ó krafðizt þess í héraði, að A yrði dæmt að viðlögðum dagsekt- um að gera kaupsamning við hann um tiltekna fasteign, án þess að beina málinu gegn aðilja, sem fengið hafði afsal fyrir eigninni úr hendi A. Vegna þessa galla á málatilbúnaði var héraðsdómur og málsmeðferð í héraði ómerkt og málinu vísað frá héraðsdómi.	374
Í málinu milli P og K varð ekki dæmt um hugsanlegan rétt H og R annars vegar og K hins vegar.	727

Aðljaskýrslur.

a) Einkamál.

Samhljóða skýrsla tveggja varnaraðilja um samning þeirra á milli lögð til grundvallar.	26
--	----

b) Opinber mál.

Skipstjóri á fiskiskipi viðurkenndi að hafa verið að ólöglegum veiðum innan fiskveiðatakmarkanna og var sú skýrsla studd öðrum sakargögnum.	65, 124, 154, 525, 711
Með játningu G, sem studd var öðrum sakargögnum, var sannað, að hann hafði gerzt sekur um fjársvik.	149
Líkamsáverkar á Ó voru meiri en raktir yrðu til högga þeirra, er ákærðu játuðu að hafa greitt Ó. Eftir atvikum öllum var þó talið sannað, að allir áverkarnir stöfuðu af meðferð á- kærðu og þeir því taldir refsíábyrgir vegna þess líkamstjóns, er Ó hlaut, svo og vegna afleiðinga þess.	218
Með játningu ákærðu, sem studdar voru öðrum sakargögnum, var sannað, að þeir höfðu gert sér fjárhættuspil að atvinnu.	268
M, sem var ákærður fyrir þjófnað, tók við framhaldsrannsókn aftur fyrri játningu og gaf nýja skýrslu um málsatvik. Eigi var tekið mark á þeirri skýrslu, enda þóttu vætti vitna og reyndir málsins benda til þess, að hún væri uppspuni.	391
Með játningu S, sem studd var öðrum sakargögnum, var sannað, að hann hafði ekið bifreið í beinu framhaldi af neyzlu áfengis.	480
Hjónin A og B, sem ákærð voru fyrir bifreiðalagabrot, voru í viðtölum við lögreglumenn reikul og missaga um, hvort þeirra hefði ekið bifreið þeirri, sem um var að tefla. Fyrir dómi héldu þau hins vegar staðfastlega við þá skýrslu, að konan A hefði ekið bifreiðinni. Var það því talið sannað, enda stutt vætti eins vitnis.	516
Með játningu S, sem studd var öðrum sakargögnum, var sannað, að hann hafði gerzt sekur um þjófnað.	621

Áfengislagabrot.

W gerðist sekur um brot gegn 27. gr. áfengislaga nr. 33/1935, með því að fara út af Keflavíkurflugvelli í óleyfi með eina
--

flösku af áfengi.	218
Skipstjórinn H hafði flutt inn með skipi sínu 5 flöskur af áfengi og með því brotið gegn 2. gr. og 3. gr. sbr. 27. gr. og 28. gr. laga nr. 33/1935. Var H dæmd sektarrefsing.	506
Bifreiðarstjórinn J var ákærður fyrir að hafa selt eina flösku af áfengi á tilteknum stað og stundu. Tvö vitni staðfestu fyrir dómi, að þau hefðu þar og þá keypt eina flösku áfengis af stjórnanða bifreiðar, sem bar tiltekið einkennismerki. Hins vegar lýstu vitnin því, að þau gætu ekki þekkt öku-manninn aftur. J var ökumaður hinnar tilgreindu bifreiðar á þessum tíma. Gegn neitun hans þótti viðurhlutamikið að telja framangreint vætti fela í sér nægar sönnur fyrir sekt hans og var hann því sýknaður af nefndri ákæru.	603

Áfrýjun.

Ný málsgögn lögð fram í Hæstarétti.	
1, 17, 35, 38, 65, 99, 124, 145, 154, 166, 187, 218, 232, 282, 317, 354, 377, 391, 399, 405, 415, 468, 516, 525, 549, 560, 618, 642, 647, 670, 705, 708, 711, 714, 718	
Talið var, að málflutningsmaður áfrýjanda hefði stofnað hagsmunum umbjóðanda síns í hættu með áfrýjun máls að ófyrirsynju. Áfrýjanda var þó dæmt að greiða málskostnað fyrir Hæstarétti, þar sem stefndi hafði ekki neytt heimildar 182. gr. laga nr. 85/1936 til að krefja málflutningsmanninn persónulega um málskostnað.	31, 35
Áfrýjun máls talin hafa verið að ófyrirsynju og áfrýjanda dæmt að greiða málskostnað með hliðsjón af því.	307
Í lögtaksmáli lagði áfrýjandi ekki fram í Hæstarétti dómssgerðir málsins, heldur einungis endurrit úr fógetaþók, þar sem getið var skjala þeirra, er lágu fyrir fógetaþók, en hvorki skjölín né staðfest endurrit þeirra voru lögð fram. Vegna þessara galla á áfrýjun málsins var því vísað frá Hæstarétti.	327

Áfrýjunarleyfi.

Áfrýjunarfrestur liðinn. 17, 127, 190, 199, 203, 212, 254, 294, 303, 327, 357, 364, 377, 399, 405, 415, 425, 428, 433, 460, 498, 534, 560, 565, 574, 577, 590, 592, 608, 637, 664, 678, 708	
---	--

Agreiningarsatkvæði. Sjá sératkvæði.

Ákæra.

A og W voru ákærðir fyrir brot á 211. gr. almennra hegningarlaga nr. 19/1940. Þeir voru sýknaðir af þeirri ákæru, en hins vegar þótti sýnt, að þeir hefðu með vísvitandi líkamsárás á Ó brotið gegn 218. gr. sömu laga. Sú grein var að

vísu ekki nefnd í ákæruskjali, en með því að þar var greindur verknaður sá, sem greinin fjallar um, og skilyrði voru til þess samkvæmt 118. gr. laga nr. 27/1951 að beita nefndri 218. gr., þótti mega heimfæra brot þeirra A og W undir greinina. 218

Akæruvald.

Sakadómur Keflavíkurflugvallar kvað upp úrskurð í opinberu máli, og samþykkti utanríkisráðherra (A) kæru úrskurðarins til Hæstaréttar samkvæmt 124. gr. laga nr. 27/1951. Samkvæmt úrskurði forseta nr. 58/1953 báru dómsmál almennt undir ráðherrann B. Ákvæði laga nr. 27/1951 þóttu eigi verða skilin á annan veg en þann, að einn og sami dómsmálaráðherra fari með ákæruvaldið í landinu á hverjum tíma, svo sem tíðkast hefur og telst eðli máls samkvæmt. Á þessari skipun þótti eigi verða gerð breyting nema með lögum, er greindu skýrt, hvernig ákæruvaldinu skyldi skipt milli ráðherra. Bráðabirgðalög nr. 1/1954 um lögreglustjóra á Keflavíkurflugvelli og lög nr. 33/1954 um sama efni geymdu ekki heimild handa utanríkisráðherra A til að fara með ákæruvald, þótt frá því væri skýrt í athugasemdum við lagafrumvarpið, að utanríkisráðherra hefði tekið við afgreiðslu dómsmála á Keflavíkurflugvelli frá næstu áramótum á undan. Með forsetaúrskurði varð ekki gerð breyting á lögum nr. 27/1951. Brast utanríkisráðherra því heimild til að samþykkja kærana til Hæstaréttar og var kærumálinu því vísað frá dóminum. 439

Álitsgerðir. Sjá mat og skoðun.

Analógia. Sjá lög, lögskýring.

Ásetningur. Sjá saknæmi.

Atvinnuréttindi.

- A ók bifreið gáleysislega og var talinn samvaldur að slysi, þar sem vegfarandi hlaut mikil meiðsl. Var hann sviptur ökuleyfi 6 mánuði samkvæmt 39. gr. bifreiðalaga nr. 23/1941 50
- A ók bifreið of hratt og óvarlega, olli árekstri við aðra bifreið og slasaðist einn farþegi hennar. Var A sviptur ökuleyfi 3 mánuði samkvæmt 39. gr. laga nr. 23/1941. 145
- A varð mannsbani með gálausum akstri bifreiðar. Honum var eigi dæmd refsing, þar sem hann taldist ekki vera sakhæfur. Hins vegar var hann sviptur ökuleyfi ævilangt samkvæmt 39. gr. laga nr. 23/1941.
- Hinn 8. desember 1953 ók A bifreið í beinu framhaldi af neyzlu

- áfengis. Rúmu ári áður hafði hann verið sviptur ökuleyfi 3 mánuði fyrir brot á áfengislögum, bifreiða- og umferðarlögum. Var A nú sviptur ökuleyfi ævilangt samkvæmt 39. gr. laga nr. 23/1941. 480
- A ók bifreið, haldinn þreytu og sljóleika vegna undanfarinnar neyzlu áfengis. Var hann sviptur ökuleyfi 6 mánuði samkvæmt 21. gr. áfengislaga og 39. gr. bifreiðalaga nr. 23/1941. 483
- A, sem var ölvaður, fékk konu sinni, er eigi hafði réttindi bifreiðarstjóra, stjórn bifreiðar og braut þar með ákvæði 22. gr. laga nr. 23/1941. Var A sviptur ökuleyfi 6 mánuði samkvæmt 39. gr. laga nr. 23/1941. 516

Áverkar. Sjá líkamsáverkar.

Barnsfaðernismál.

- Sérfræðingar, sem höfðu rannsakað blóð A, B og D, barns B, töldu yfirgnæfandi líkur gegn því, að A gæti verið faðir D, en vildu þó ekki staðhæfa, að skotið væri loku fyrir slíkt. Hæstiréttur kvað því svo á með úrskurði, að blóð skyldi af nýju tekið úr A, B og D og blóðúrtökin send til hæfs erlends sérfræðings til rannsóknar og úrskurðar. Var lagt fyrir héraðsdómara og láta framkvæma rannsókn þessa og málinu frestað á meðan. 405
- Stúlkan A kenndi manninum B barn, sem hún ól 9. apríl 1948, og höfðaði mál gegn honum til viðurkenningar á faðerninu. Þar sem hann neitaði faðerni barnsins. Urðu lyktir þess máls þær, að B var sýknaður af kröfum A og byggðist sú niðurstaða á blóðflokkarannsókn, sem sýndi, að útilokað var, að B væri faðir barnsins. A undi ekki þessum málalokum og á árinu 1951 fékk hún því framgengt, að ný blóðrannsókn var gerð. Samkvæmt þeirri rannsókn var talið mögulegt, að B væri faðir nefnds barns. Dómsmálaráðuneytið heimilaði því endurupptöku fyrra málsins og fór í því máli fram frekari gagnaðflun, og blóð aðilja var rannsakað bæði hérlandis og erlendis. Niðurstöður rannsóknanna voru og bornar undir Læknaráð. Er málið kom fyrir Hæstarétt, kvað dómurinn á um, að blóð aðilja skyldi enn rannsakað af þekktum erlendum sérfræðingi. Heimskunnur sérfræðingur á sviði blóðrannsókna, W, framkvæmdi síðan rannsókn þessa og varð niðurstaða hans sú, að samkvæmt rannsókninni væri útilokað, að B væri faðir barns A. Þessa skýrslu og niðurstöðu W þótti bera að leggja til grundvallar í málinu og var B því sýknaður af kröfum A. 670
- Stúlkan A ól í nóvember 1949 barn, sem hún kenndi B. B neitaði að hafa haft samfarir við A og höfðaði A því barnsfaðernis-

mál gegn honum. Kunningjastúlka A, F, kvaðst hafa orðið samferða henni og B og N heim í herbergi B um miðjan febrúar 1949, en þar og þá kvað A, að þau B hefðu haft samfarir. Vætti vitnisins N studdi og að verulegu leyti frásögn F. Voru málsúrslit látin velta á fyllingareiði A. 718

Bifreiðar. Bifreiðalög.

a) Einkamál.

Um hádegisbil 18. nóvember 1948 var bifreið, eign Rafveitu Vestmannaeyja (R), ekið eftir götu í Vestmannaeyjakaupstað. Bifreiðin hafði „kabal“-vagn í eftirdragi. Þriggja ára drengur (S), sem hlaupið hafði með bifreiðinni, er var ekið mjög hægt, festist við „kabal“-vagninn og drógst með hjóli hans. Hlaut S af stórfelld meiðsl á handlegg svo og nokkur á andliti. Bifreiðarstjóranum var eigi unnt að fylgjast nægilega með „kabal“-vagninum og var því talið, að R hefði átt að láta mann fylgja vagninum, meðan ekið var um bæinn, til þess að afstýra slyshættu, þar sem búast hafi mátt við, að börn og óvitar þyrptust að. Og þar sem ekki þótti sýnt, að skort hefði á eðlilegt eftirlit með drengnum af hálfu vandamanna, var R talinn skaðabótaskyldur að fullu. Voru S dæmdar bætur, kr. 5000.00 vegna vinnutjóns vandamanna, rúmar 2000 krónur vegna læknskostnaðar, kr. 400.00 vegna fataskemmda, kr. 15.000.00 fyrir þjáningar og lýti og kr. 55.000.00 sem örorkubætur. 317

Fólksflutningabifreið, eign E, og vöruflutningabifreið, eign S, rákust á á gatnamótum í kaupstað. Bifreið S var ekið nálægt miðju götunnar og var hún því rangstæð, enda átti bifreiðastjórinn og að víkja fyrir umferð úr þeirri átt, sem bifreið E kom. Stjórnandi hinnar bifreiðarinnar tók hins vegar beygjuna of krappt og veitti ekki umferðinni nægilega athygli. Var S látinn bera 2/3 hluta tjóns þess, sem E varð fyrir vegna árekstrarins, en 1/3 hluta bar hann sjálfur. Var S dæmt að greiða E viðgerðarkostnað og bætur vegna afnotamissis í samræmi við það. 336

Laust fyrir miðnætti 30. apríl 1950 varð V fyrir bifreið, sem R ók og Ó átti, en V var þá á gangi á Hafnarfjarðarvegi. Fótbrotnaði V, hlaut heilahristing og meiðsl á höfði við áreksturinn. R þótti með gálausum akstri eiga meginsök á slysinu og var honum og Ó in solidum dæmt að greiða V 4/5 hluta þess tjóns, er hann varð fyrir. Þar sem óvarlegt var af V að ganga svo innarlega á akbraut og hann gerði, var hann látinn bera annan hluta tjóns síns sjálfur. Voru V dæmdar samtals kr. 71.328.00, að fráðregnum þegar greiddum kr. 30.000.00, í bætur fyrir atvinnu- og örorkutjón, þjáningar, sjúkrakostnað og fataskemmdir. 405

- J var á gangi á götu í Borgarnesi, er bifreið, eign K, var ekið á hann með þeim afleiðingum, að hann fótbrotnaði. Talið var, að ökumaður bifreiðarinnar hefði ekið of hratt og ógætlega, en ósannað var, að J væri meðvaldur að slysinu. Var K því dæmt að bæta J tjón hans af völdum slyssins, sjúkrakostnað, bætur fyrir atvinnutjón, kr. 40.000.00, örorkubætur, kr. 20.000.00, en varanleg örorka J var metin 20%, svo og þjáningabætur, kr. 10.000.00. 415
- A ók bifreið sinni að næturlagi eftir götum Akureyrar. Myrkt var, moldryk og ljós bifreiðarinnar ekki í fullkomnu lagi. Ók A þá á B, sem lá ölvaður á götunni, og hlaut B nokkur meiðsl af. A þótti skaðabótaskyldur gagnvart B samkvæmt ákvæðum 34. gr. bifreiðalaga nr. 23/1941, en þar sem B hafði sýnt mikla ógætni með framferði sínu, var sök skipt þannig, að B var látinn bera helming tjóns síns sjálfur. Var A því dæmt að greiða B helming læknskostnaðar, bóta fyrir fataskemmdir (kr. 700.00), atvinnutjón (kr. 3000.00) og þjáningar (kr. 3000.00), en hins vegar þótti krafa B um bætur fyrir örorku ekki hafa við rök að styðjast. 592
- A ók bifreið sinni eftir Suðurlandsvegi áleiðis til Reykjavíkur. Skammt fyrir innnan Elliðaár mætti hann áætlunarbifreið, eign B. Bifreiðarnar rákust á og urðu verulegar skemmdir á báðum. A höfðaði mál gegn B til greiðslu skaðabóta vegna árekstursins. Talið var, að ökumenn beggja bifreiðanna ættu sök á árekstrinum. A ók á hægri vegarhelmingi skömmu áður en áreksturinn varð og dró óhæfilega lengi að beygja til vinstri. Ökumaður áætlunarbifreiðarinnar ók hins vegar óhæfilega hratt og ógætlega, þótt hann sæi til ferða bifreiðar A. Var sök skipt þannig, að A var látinn bera 2/5 hluta tjóns síns sjálfur, en B var dæmt að greiða 3/5 hluta tjóns A. Viðgerðarkostnaður bifreiðar A nam rúmlega 16 þúsundum kr. og atvinnutjón hans var metið á kr. 3500.00. Var B dæmt að greiða 3/5 hluta þeirra fjárhæða. Hins vegar var hann sýknaður af kröfu A um bætur vegna bifreiðaskúrsleigu og kostnaðar vegna ófáanlegra varahluta. 608
- Konan J var á gangi á götu í Reykjavík árla morguns 23. desember 1950. Varð hún þá fyrir bifreið, eign V, og beið bana af. Ljóst þótti, að ökumaður bifreiðarinnar hefði ekið of hratt, eftir að hann hafði blindast af ljósum annarrar bifreiðar, en J gekk nálægt vegarbrún vinstra megin. Þótti ökumaðurinn eiga einn sök á nefndu slysi og V því vera fébótaskyldur vegna þess tjóns, er af hlaust. J var 35 ára að aldri, er hún lézt, fraskilin og átti eitt barn, S, 9 ára að aldri, sem hún framferði að mestu. Framfærslutjón S var eftir atvikum metið á kr. 40.000.00 og bætur fyrir röskun á stöðu og högum

ákveðnar kr. 8000.00. Auk þessara fjárhæða var V dæmt að greiða S kr. 2500.00 í jarðarfararkostnað. 664

b) *Opinber mál.*

A ók bifreið sinni austur Suðurlandsbraut og ætlaði fram úr 10 ára dreng, sem ók í sömu átt. Drengurinn lenti á bifreiðinni og hlaut af mikil meiðsl. m. a. höfðukúpbrott. Sannað þótti, að A hefði ekið óþarflega nærri drengnum og að hann hefði ekki gefið hliðómerki. Áður en hann ók fram hjá. Var A því ekki talin hafa svnt nægilega varfærni í akstrinum, og var þó sérstök ástæða til þess, þar sem norðanstormur var á og A hafði orðið þess var, að drengurinn hjólaði til og frá á veginum. Var A þess vegna talinn samvaldur að slysinu, honum dæmd refsing, 2000.00 króna sekt samkvæmt ákvæðum 219. gr. almennra hegningarlaga nr. 19/1940 og 27. og 28. gr. bifreiðalaga nr. 23/1941. Þá var hann og sviptur ökuleyfi sex mánuði. 50

A ók vörubifreið sinni of hratt og óvarlega á Reynivallahálsi í Kíós, er hann nálgadist jeppabifreið, sem kom á móti. Rákust bifreiðarnar á. Jeppabifreiðin skemmdist verulega og einn farþegi hennar rifbeinsbrotnaði, hlaut sár á handlegg og nefi svo og augnmeiðsl. Með þessari háttsemi þótti A hafa brotið gegn ákvæðum 26., 27. og 28. gr. bifreiðalaga nr. 23/1941, 2. og 4. gr. umferðarlaga nr. 24/1941 og 219. gr. hegningarlaga nr. 19/1940 og var honum dæmd 1000 króna sekt og hann sviptur ökuleyfi 3 mánuði. 145

G var ákærður fyrir að hafa ekið óvarlega og eftir atvikum of hratt austur Suðurlandsbraut og ekið á dreng með þeim afleiðingum, að drengurinn beið bana. Var talið, að G hefði með gáleysi orðið valdur að dauða drengsins, sem átti þó að verulegu leyti sök á slysinu með vangæzlu. Hafði G þannig brotið gegn ákvæðum 215. gr. almennra hegningarlaga nr. 19/1940, 26. gr.—28. gr. bifreiðalaga nr. 23/1941, 2. og 4. gr. umferðarlaga nr. 24/1941 og 16. gr. lögreglusamþykktar fyrir Reykjavík nr. 2/1930. Samkvæmt áliti geðveikralæknis var G haldinn svo þungum, vefrænum geðsjúkdómi, að honum var eigi dæmd refsing fyrir framangreint atferli, sbr. 63. gr. hegningarlaga nr. 19/1940. Hins vegar var hann sviptur ökuleyfi ævilangt samkvæmt ákvæðum 39. gr. bifreiðalaga nr. 23/1941. 468

Sannað var í opinberu máli, að bifreiðarstjórinn S hafði ekið bifreið sinni í beinu framhaldi af neyzlu áfengis. Hafði hann með því brotið gegn ákvæðum 1. mgr. 23. gr. laga nr. 23/1941 og var honum dæmd refsing, 1200 króna sekt. Með því að S hafði rúmu ári fyrir nefndan atburð gerzt sekur um svipað

- brot og þá verið sviptur ökuleyfi þrjá mánuði, var hann nú sviptur ökuleyfi ævilangt. 480
- Áfengismagn** það, 1,02‰, sem reyndist vera í blóði L, er ákærður var fyrir ölvun við akstur, þótti að visu benda til þess, að hann hefði neytt áfengis nótt þá, er hann var handtekinn og í sömu átt bentu skýrslur lögreglumanna þeirra, er handtóku L. En þar sem það þótti draga úr sönnunargildi skýrslanna, að langur tími leið, frá því að nefndir atburðir gerðust og þar til lögreglumennirnir voru spurðir fyrir dómi, voru ekki taldar öruggar sannanir fram komnar fyrir því, að L hefði ekið bifreið í umrætt skipti með áhrifum áfengis. Var hann því sýknaður af ákæru í þá átt. Hins vegar þóttu gögn málsins sýna, að L hefði vegna undanfarinnar neyzlu áfengis verið haldinn slíkri þreytu eða sljóleika, að akstur hans varðaði við 3. mgr. 23. gr. laga nr. 23/1941. Hlaut L 1000 króna sekt og var sviptur ökuleyfi sex mánuði. 483
- Lögreglumönnum** þótti ekki allt með felldu um akstur tiltekinnar bifreiðar og veittu henni því eftirför. Er bifreiðin hafði stöðvast og lögreglumennirnir komu þar að, voru hjónin G og S, sem voru ein í bifreiðinni, komin út úr henni. Í viðtölum við lögreglumennina voru G og S reikul og mis-saga um það, hvort þeirra hefði ekið bifreiðinni umrætt skipti. Fyrir dómi héldu þau því hins vegar staðfastlega fram, að konan S, sem eigi hafði ökuréttindi, hefði stjórnað bifreiðinni. Þótti bera við það að miða, enda stutt vætti eins vitnis. Lögreglumennirnir töldu sig hafa séð nokkur merki ölvunar á S, er þeir komu að þeim hjónum við bifreiðina, en ekki var hlutast til um, að blóðrannsókn færi fram af því tilefni. S neitaði því ákveðið að hafa verið með áhrifum áfengis og vitni, sem höfðu verið með S skömmu áður, töldu sig ekki hafa orðið slíks vör. Þótti því varhuga-vert að telja sannað, að S hefði verið með áhrifum áfengis við stjórn bifreiðarinnar. Með því að aka bifreiðinni án réttinda hafði S hins vegar brotið gegn ákvæðum 20. gr. laga nr. 23/1941 og var henni dæmd sektarrefsing, 500 krónur. Eiginmaður S, G, sem var ölvaður í umrætt skipti, hafði brotið gegn ákvæðum 22. gr. sömu laga, með því að fá S stjórn bifreiðarinnar. Var honum dæmd sektarrefsing, 700 krónur, og hann sviptur ökuleyfi sex mánuði. 516
- V** var ákærður fyrir að hafa ekið bifreið með áhrifum áfengis svo og með afturljós í ólagi og án skrásetningarmerkis að aftan. Vitnaframburðum um það, hvort áfengisáhrif hefðu sézt á V í umrætt skipti, bar ekki saman og engin vitnanna voru látin staðfesta vætti sitt fyrir dómi. Engin blóðrannsókn var heldur framkvæmd. Að svo vöxnu máli þótti eigi sannað, að V hefði ekið bifreiðinni með áfengisáhrifum og

var hann því sýknaður af því ákæruatriði. Hin ákæruatriðin voru hins vegar sönnuð og hafði V með því atferli brotið gegn ákvæðum 7. gr. og 14. gr. laga nr. 23/1941, 4. gr. laga nr. 24/1941 og 3. gr. reglugerðar nr. 72/1937, sbr. reglugerð nr. 112/1949. Var V dæmd sektarrefsing, kr. 250.00. 542

Árekstur varð milli tveggja bifreiða á götu í Reykjavík og skemmdist önnur bifreiðin nokkuð. Opinbert mál var höfðað gegn öðrum bifreiðastjóranum, A, og hann ákærður fyrir að hafa ekið of hratt og ógætilega, með því hafa orðið meðvaldur að nefndum árekstri og enn fremur fyrir að hafa óvirkan hraðamæli. Ekki þóttu gegn neitun A fram komnar nægar sannanir fyrir því, að hann hefði ekið of hratt og var hann því sýknaður af því ákæruatriði. Hins vegar þótti sýnt, að hann hefði sýnt óaðgætni í akstrinum og hraðamælirinn var ekki í sambandi. Hafði A með þessu brotið gegn ákvæðum 9. gr. og 27. gr. bifreiðalaga nr. 23/1941 svo og gegn 2. gr. og 4. gr. umferðarlaga nr. 24/1941. Var honum dæmd sektarrefsing, 200 krónur. 596

Bjarglaun. Björgun.

v/s F strandaði á svonefndri Flös nálægt Akranesi í febrúarlok 1949, kl. rúmlega 20. Kom í ljós, að stýri skipsins var óvirkt. Að beiðni skipstjóra F kom varðskipið Fb á vettvang um kl. 3 næstu nótt, og reyndi Fb því næst að draga F af skerinu, en án árangurs. Skipshöfn F yfirgaf skipið um 4-leytið, enda var vél þess þá og orðin óvirk, ANA vindur orðinn um 3 vindstig og dálítill suðvestanalda. Fb hóf dráttartilraunir af nýju og tókst að losa F af grunni kl. 5.10 sömu nótt. Dró Fb svo F til Reykjavíkur og var komið þangað kl. 8.30 næsta dag. Talið var, að Fb hefði innt hér af hendi björgun í skilningi siglingalaga. Með tilliti til atvika að björguninni svo og verðmætis hagsmuna þeirra, er bjargað var (rúmar 96 þúsundir króna samkvæmt yfirmatsgerð), voru bjarglaunin ákveðin kr. 35.000.00. 43

Færeysk skúta, B, er var á leið frá Færeyjum til Íslands eftir miðjan marzmánuð 1951, varð vélarvana vegna skrufubilunar og dró önnur færeysk skúta B áleiðis til Vestmannaeyja. Kl. 20 að kvöldi þess 20. marz, er skipin voru komin inn fyrir Bjarnarey, slitnaði dráttartaugin milli skipanna. Vindur var þá 7 stig að austan og fór vaxandi, og rak B flata undan vindi í áttina til lands, en þar var hættulegur landtökustaður. Skipverjar á B gerðu engar ráðstafanir til að bjarga sér af sjálfsdáðun, vörpuðu hvorki akkerum né drógu upp segl, en sendu út neyðarmerki. v/b M var á siglingu skammt frá og kom hann B til hjálpar. Tókst skipverjum M eftir áhættusama siglingu að koma dráttartaug milli skipanna og gátu

síðan dregið B hægt frá landi. Varðskipið Ó var nú einnig komið á vettvang og fylgdist með drættinum, enda var dráttartaugin talin óörugg. Hún brast og kl. 22.20 um kvöldið, er B og M voru stödd fyrir opnu Faxasundi. Ó gat þá komið öruggri dráttartaug í B, dró B síðan undir Eiðið, en þar lágu skipin til næsta morguns og kl. 7.45 þann dag kom Ó B að bryggju í Vestmannaeyjum. Talið var, að skipverjar M hefðu bjargað B og áhöfn hennar úr yfirvofandi hættu og voru eiganda og áhöfn M dæmd kr. 36.000.00 í bjarglaun. Þar sem B var stödd á hættulegum stað, er hún slitnaði aftan úr M, myrkt af nóttu, veðurhæð mikil og áhöfn B ókunn staðhättum, þóttu eigandi og áhöfn Ó einnig eiga rétt til bjarglauna, sem voru ákveðin kr. 18.000.00. 171

Hinn 16. febrúar 1952 hélt v/s H áleiðis frá Aberdeen til Reykjavíkur. Var mikill sjór og hvassviðri næstu daga, komst upp í 10 vindstig þann 20. febrúar, en aðfaranótt þess dags bilaði rafall stýrisvélarinnar, og varð eigi gert við hann, þrátt fyrir tilraunir í þá átt. Var handstýri skipsins þá tekið í notkun, en eigi reyndist unnt að halda stefnu skipsins með því stýri í hinum mikla sjógangi. Skipstjóri beiddist hjálpar kl. að ganga tólf hinn 20. febrúar, og hélt varðskipið Æ, sem þá var statt við Vestmannaeyjar, þegar af stað áleiðis til H. Um kl. 21.30 sama dag hafði Æ tekizt að ná sambandi við H og var haldið af stað með H í eftirdragi um kl. 22 sama dag. Veður og sjór hélzt að mestu óbreytt. Um kl. 19 að kvöldi þess 21. febrúar var Æ að draga H inn í höfnina í Vestmannaeyjum, en H tók þá niðri á sandrifi, þar sem óhægt var um stjórn skipsins vegna bilunarinnar á stýrisvélinni. Skemmdist Æ nokkuð um leið. Tveim klukkustundum síðar losnaði H af rifinu og skilaði Æ H að bryggju skömmu síðar. Ekki þóttu líkur til þess, að H hefði getað náð höfn eða öruggu lægi hjálparlaust, eins og handstýri skipsins var háttað svo og sjó og veðri. Var hjálp Æ því talin björgun í skilningi siglingalaga. V/s H með tækjum og birgðum var metið af dómkvöddum mönnum á kr. 3.418.800.00. Bjarglaun voru ákveðin kr. 430.000.00, auk þess sem eigendum H var dæmt að greiða bætur fyrir skemmdir á Æ í Vestmannaeyjahöfn. 208

Samkvæmt 8. gr. laga nr. 32/1935 um varðskip landsins og skipverja á þeim á hlutur skipshafnar varðskipisins í bjarglaunum að skiptast „milli skipverja í réttu hlutfalli við mánaðartekjur hvers þeirra“. Einn skipverja (J) taldi, að kaup fyrir eftirvinnu ætti að teljast með mánaðartekjum og krafði Skipaútgerð ríkisins (S) um laun vegna tiltekinnar björgunar í samræmi við það. S taldist réttur aðili málsins, en

- nefnt lagaákvæði þótti bera að skýra þannig, að við skiptingu launa milli skipverja skuli einungis miða við fastar mánaðartekjur þeirra, en eigi óvissar og óreglulegar auka-
tekjur. Var S því sýknaður af nefndri kröfu J. 351
- Aðfaranótt 19. maí 1951 var v/s A, eign V, að veiðum um 130—140 sjómílar NV frá Reykjavík. Bilaði þá vél skipsins snögglega og stöðvaðist. Varðskipið S var sent A til hjálpar kl. 8,05 sama dag eftir beiðni skipstjórans á A. Kl. 4,07 næsta dag kom S að V, er þá var stödd 170 sjómílar NV frá Reykjavík. S dró síðan A til Hafnarfjarðar og var komið þangað kl. 14,40 21. maí. Talið var, að skipshöfn S hefði innt af hendi björgun, þar sem útilokað hefði verið, að A hefði náð landi með eigin vélarafli og seglabúnaður ónógur. Björgunin tókst vel og var hættulítill, en dráttartaug S ónýttist við dráttinn. Verðmæti A ásamt veiðarfærum og afla var metið kr. 863.300.00. Bjarglaunin voru ákveðin kr. 90.000.00. 425
- Aðfaranótt 24. maí 1951 var v/s D, eign B, að veiðum 100 sjómílar NV af Garðskaga. Bilaði þá vél skipsins og stöðvaðist. Varðskipið S var sent D til hjálpar kl. 14,20 sama dag og kom S á vettvang kl. 4,25 þann 25. maí. S dró síðan D til Reykjavíkur og var komið þangað kl. 4,30 hinn 26. maí. Talið var, að D hefði verið stödd í þeirri hættu, með bilaða vél og ófullnægjandi seglabúnað, að hjálp S hefði verið björgun. Björgunin tókst vel og var hættulítill. Verðmæti hins bjargaða var metið á kr. 329.000.00. Bjarglaun voru ákveðin kr. 40.000.00 428

Borgararéttindi.

- G var dæmd skilorðsbundin fangelsisrefsing fyrir brot á 1. mgr. 247. gr. hegningarlaga nr. 19/1940. Með hliðsjón af þeim sjónarmiðum, er liggja til grundvallar ákvæðum 8. tl. 74. gr. sömu laga, þótti mega undan falla að svipta G réttindum samkvæmt 3. mgr. 68. gr. hegningarlaganna. 149
- Erlendi ríkisborgarinn W, sem m. a. var sekur um stórfelld brot gegn 218. gr., 215. gr. og 220. gr. almennra hegningarlaga nr. 19/1940, var einnig ákærður til réttindasviptingar samkvæmt 3. mgr. 68. gr. hegningarlaganna. Þessi réttindasvipting varð eigi dæmd, þar sem W hafði ekki hér á landi réttindi þau, er í greininni getur. 218
- A, sem gerðist sekur um stórfellda líkamsárás og manndráp af gáleysi, var sviptur réttindum samkvæmt 3. mgr. 68. gr. hegningarlaganna nr. 19/1940. 218
- M, Ó, B, H og J var dæmd refsing fyrir brot á 183. gr. og 184. gr. almennra hegningarlaga nr. 19/1940. Ekki þóttu efni til að svipta þá réttindum samkvæmt 3. mgr. 68. gr. sömu laga. 268

- M**, sem gerðist sekur um þjófnað, var sviptur réttindum samkvæmt 3. mgr. 68. gr. hegningarlaga nr. 19/1940. . . 391, 529, 621
- A og B**, sem gerðust sekir um stórfelld brot gegn 206. gr. hegningarlaga nr. 19/1940, voru sviptir réttindum samkvæmt 3. mgr. 68. gr. sömu laga. 695

Botnvörpuveiðabrot. Sjá fiskveiðabrot.

Byggingarsamvinnufélag.

- Stjórn** byggingarsamvinnufélags (B) taldi, að einn félagsmanna (L) hefði eigi orðið eigandi íbúðar, sem reist var á vegum B og L bjó í, auk þess sem L og fólk hans hefði hagað sér svo óhæfilega í húsinu, að eigi væri viðhlitandi. Krafðist B þess í dómsmáli, að dæmt yrði, að L hefði glatað rétti til nefndrar íbúðar og B væri heimilt að taka íbúðina til ráðstöfunar eftir reglum félagsins. L hafði fengið fjárfestingarleyfi fyrir íbúð í þeim íbúðarflokki B, sem um var að tefla. Samkvæmt samþykktum B verða íbúðir félagsmanna eign þeirra. Kom og fram, að L hafði veðsett B nefnda íbúð sem sína eign, enda hún og afhent honum til notkunar meira en ári fyrir málshöfðun. Greiðsludráttur L á eftirstöðvum stofnframlags og árgjalda af láni þótti eigi þess eðlis, að valda ætti því, að hann hefði glatað eignarrétti sínum að íbúðinni. Og þar sem auk þess var ósannað, að L eða fólk hans hefði hagað sér ósæmilega, voru dómkröfur B eigi teknar til greina. 387

Dánarbætur.

- Konan J** beið bana vegna bifreiðarslyss. Eiganda bifreiðarinnar var dæmt að greiða einkabarni J dánarbætur, kr. 48.000.00. 664

Dómarar.

- Fundið** var að því í opinberu máli, að héraðsdómari virtist að mestu hafa látið nægja próf lögreglumanna, en ekki prófað sakaratriði sjálfstætt, sbr. 73., 75. og 77. gr. laga nr. 27/1951. 50
- Héraðsdómari** sætti aðfinnslum fyrir að hafa ekki prófað sakaratriði opinbers máls sjálfstætt svo og fyrir óhæfilegan drátt á meðferð málsins. 145
- Fundið** var að því, að héraðsdómari hafði ekki kvatt sérfróða meðdómsmenn til dómsetu með sér í máli til endurgreiðslu á viðgerðarkostnaði bifreiðar og til greiðslu bóta vegna galla á viðgerð og afnotamissis. 212
- Fundið** að því, að héraðsdómari eiðfesti hina ákærðu í opinberu máli. 218
- Fundið** að því, að héraðsdómari hafði látið undan falla heitfestingu vitna í opinberu máli. 268
- G** var dómari í opinberu máli gegn H. H taldi G bera ábyrgð

á líkamsmeiðingum, sem H kvaðst hafa hlotið af völdum aðstoðarmanna G við rannsókn opinbera málsins. Höfðaði H einkamál gegn G til greiðslu skaðabóta af því tilefni. Ákvæði 34. gr. laga nr. 85/1936 gilda einnig í opinberum málum samkvæmt 15. gr. laga nr. 27/1951. en samkvæmt hinni fyrirtöldu grein verður dómari einungis sóttur í einkamáli í héraði til greiðslu skaðabóta vegna dómaraverka. eftir að refsisdómur hefur verið kveðinn upp yfir honum í opinberu máli fyrir afbrot í dómarastarfi í því máli. Þessu skilyrði var ekki fullnægt og gat H því ekki sótt G til greiðslu nefndra skaðabóta í einkamálinu. Var því máli þess vegna vísað frá dómi. 615

H var ákærður fyrir brot á lögum um fjárhagsráð, innflutningsverzlun og verðlagseftirlit, lögum um tollheimtu og tolleftirlit og tilteknum ákvæðum almennra hegningarlaga. Formaður sakadóms í opinbera málinu gegn H var G, dómari samkvæmt umboðsskrám. Í rekstri málsins krafðist H þess m. a., að G yrði dæmt að víkja úr dómarasæti í málinu. H hafði áður borið fram samskonar kröfu. en henni var hrundið með dómi Hæstaréttar 23. janúar 1953, með því að eigi þóttu þá vera fyrir hendi nægar ástæður til að láta G víkja úr dómarasæti. Nú kom fram, að G höfðu orðið á framhaldandi mistök í málinu. Hafði hann brotið gegn ákvæðum 86. gr. laga nr. 27/1951, með því að gefa verjanda H ekki kost á að gæta réttar hans við töku bókhaldsgagna úr vörzlum hans, og var hér um ítrekaða syniun að ræða. Þá hafði G ekki haldið málinu fram með tilhlýðilegum hraða og í greinargerð til Hæstaréttar hafði hann fyrirfram tekið afstöðu til sakarefnis. sem hann átti síðar að kveða efnisdóm um, sbr. 19. kafla laga nr. 27/1951. auk þess sem G dróttaði refsiverðu atferli að verjanda H. Af þessum sökum var G dæmt að víkja úr dómarasæti í málinu. 684

Gerðarþoli (I) í lögtaksmáli stundaði árin 1950 og 1951 sem aðalatvinnu aðra atvinnu en landbúnað. Á skattframtölum fyrir þessi ár taldi hann fram til frádráttar tap á landbúnaði nefnd ár. en hann átti á þessum árum nokkura nautgripa- og sauðfjáreign. Ríkisskattanevnd felldi frádráttarliði þessa niður og var í lögtaksmálinu um það deilt, hvort það hefði verið heimilt. Nú kom fram, að aðstaða fólgeta þess, E, sem kvað upp úrskurð í lögtaksmálinu, var samsvarandi aðstöðu I og bar honum því að víkja sæti í málinu samkvæmt 7. tl. 36. gr., sbr. 37. gr. laga nr. 85/1936. Úrskurður E var því ómerkjur. 705, 708

Dómar og úrskurðir.

Í úrskurði héraðsdóms voru málsaðiljar eigi greindir og málsatvikum og málsástæðum eigi lýst nema að litlu leyti. Var

úrskurðurinn því ómerktur og málinu vísað heim í hérað.	131, 133
Frávísunarkröfu í útburðarmáli var hrundið með úrskurði, sem ekki var færður til Hæstaréttar. Í sambandi við áfrýjun aðalmálsins var þess krafizt, að nefndur úrskurður yrði felldur úr gildi, en samkvæmt 3. mgr. 108. gr. sbr. 223. gr. laga nr. 85/1936 varð þeim úrskurði ekki haggð, nema vísa ætti málinu sjálfkrafa frá fúgetadómi, en til þess var ekki ástæða.	727

Dómsátt.

Opinber rannsókn hófst á ætluðu broti stórkaupmannsins G á ákvæðum laga nr. 88/1953 um skipan innflutnings- og gjald-eyrismála, fjárfestingarmála o. fl. Viðurkenndi G að hafa flutt til landsins tiltekið magn af leikföngum, án þess að hafa fengið innflutningsleyfi fyrir vörunni. Innkaupsverð vörunnar nam rúmum 10 þúsund þýzkum ríkismörkum og tollur sá, er G greiddi, rúmum 46 þúsundum króna. Fyrir dóminum kannaðist G við að hafa brotið ákvæði nefndra laga og bauðst til að greiða sekt til að sleppa við málssókn. Samþykkti dómariinn það og ákvað sektina kr. 10.000.00, sem G greiddi þegar. Nokkru seinna kom í ljós, að G hafði selt verzlunarfyrtæki nefnda vöru fyrir rúmar 340 þúsundir króna. Dómsmálaráðherra kærði þá til Hæstaréttar framan- greinda dómsátt. Hæstiréttur taldi, að gögn málsins sýndu, að nefnd dómsátt væri fráleit og felldi hana því úr gildi samkvæmt 3. mgr. 112. gr. laga nr. 27/1951.	618
--	-----

Dómsstólar.

Héraðsdómari kvaddi tvo sérkunnáttumenn með sér til dómsetu í skulda- og skaðabótamáli út af viðgerð á skipi	1
Tveir siglingafróðir menn sátu í dómi ásamt hinum reglulega héraðsdómara í máli út af ætluðu broti á fiskveiðalöggjöf- inni.	65, 99, 124, 154, 354, 525, 642, 647, 711
Tveir byggingafróðir menn sátu í dómi ásamt hinum reglulega héraðsdómara í máli út af verksamningi.	190
Tveir sérkunnáttumenn sátu ásamt hinum reglulega héraðsdóm- ara í dómi í skaðabótamáli út af farmflutningi.	232
Tveir sérkunnáttumenn sátu í dómi ásamt hinum reglulega hér- aðsdómara í máli út af ætluðu broti á lögum um iðju og iðnað	313, 501
Tveir sérkunnáttumenn sátu í dómi ásamt hinum reglulega hér- aðsdómara í skaðabótamáli út af árekstri bifreiða.	336
Tveir sérfróðir menn sátu í dómi ásamt hinum reglulega héraðs- dómara í skaðabótamáli út af slysi í verksmiðju.	377
Sakadómariinn í Reykjavík hafði með úrskurði vísað frá sér máli	

- til sviptingar lögræðis. Samkvæmt 2. gr. laga nr. 27/1951 eiga slík mál að sæta meðferð eftir ákvæðum þeirra laga og ber þau undir sakadómara samkvæmt 4. gr. sömu laga. Úrskurður sakadómara var því úr gildi felldur og málinu vísað heim í hérað til löglegrar meðferðar. 447
- Fjármálaráðherra hafði með úrskurði ákveðið, að tiltekin vara skyldi vera tollskyld samkvæmt 1. tl. 45. kafla laga nr. 62/1939. Það bar undir dómstóla að ákveða, hvort úrskurður þessi færi í bága við lög. 450
- Málsaðiljar deildu um rétt til töku á heitu laugarvatni samkvæmt samningi. Þessi ágreiningur bar undir dómstóla eðli sínu samkvæmt og varð eigi sótt heimild í 4. gr. laga nr. 98/1940 að taka hann undan lögsögu þeirra. 452
- A krafði B í máli um meistaralaun múrara. B hafði uppi þær varnir, að A ætti ekki rétt til launa þessara vegna galla á steypuvinnu, sem A bæri ábyrgð á. Að svo vöxnu máli þótti héraðsdómari hafa átt að kveðja sérkunnáttumenn um húsa-gerð til að dæma málið með sér, en þar sem svo hafði eigi verið gert, var héraðsdómur ómerktur svo og málsmeðferð að nokkru, og var málinu vísað heim í hérað til löglegrar meðferðar og dómsálagningar af nýju. 459
- Tveir sérfróðir menn sátu í dómi ásamt löglærðum dómara í máli út af ætluðum brotum á innflutnings- og gjaldeyris-löggjöf. 507
- Tveir sérkunnáttumenn sátu í dómi ásamt hinum reglulega héraðsdómara í skaðabótamáli út af byggingargöllum. 534
- Konan A höfðaði mál gegn framfærslusveit sinni, B, til greiðslu meðlags með þrem börnum A og fráskilins manns hennar, þar sem Tryggingastofnun ríkisins hætti að greiða meðlög þessi, eftir að A fór að búa með öðrum manni. B krafðist frávísunar málsins, þar sem A ætti að snúa sér til sveitarstjórnaryfirvalda samkvæmt 27.—48. gr. framfærslulaga nr. 80/1947, en dómstólar væru ekki bærir að dæma um aðfarar-hæfi slíkrar kröfu. Frávísunarkröfunni var hrundið, með því að tvímælalaust var talið, að dómstólar ættu úrlausn þess, hvort A ætti beinan rétt á hendur B, að breyttum að-stæðum, svo sem greint var. 562
- Tveir sérkunnáttumenn um flugmál sátu í dómi ásamt hinum reglulega héraðsdómara í skaðabótamáli vegna flugslyss. ... 565
- Sóknaraðili (A) hafði í héraðsstefnu uppi þá dómkröfu, að varnaraðilja (B) yrði dæmt óheimilt að hafa lykil að læs-ingu á tilteknu hliði. Þótti bera að skýra þessa kröfu A, sem var ólöglærður, þannig, að hann vildi fá dómsorð um það, að B hefði fyrirgert rétti sínum til nefnds lykils. Átti A rétt á að fá efnisúrlausn dómstóla um slíka kröfu. 601

Dráttaraðstoð.

v/b N var 11. nóvember 1948 á leið frá Vestmannaeyjum til Reykjavíkur. Er báturinn var kl. 9 f. h. staddur um 3 sjómílur út af Höfnum, stöðvaðist vélin vegna bilunar á gangráð. Skipstjóri bað um hjálp og kom v/s F á vettvang kl. 12. Var N þá staddur 4½ sjómílu vestur af Stafnesi og rak fyrir vindi og sjó til hafs. Vindur var ASA 5 og sjór S 4. Komið var á sambandi milli skipanna og dró F síðan N til Reykjavíkur og var komið þangað kl. 18³⁰ sama dag. Talið var, að í því veðri, sem var næstu dægur eftir að vél bátsins bilaði, hefði verið unnt að sigla bátnum til hafnar af eigin rammleik með þeim seglabúnaði, er var um borð. Hjálp F var því talin aðstoð, en eigi björgun. Þóknun fyrir dráttaraðstöðina var ákveðin kr. 12.000.00. 364

Eður. Sjá heitfesting.**Eignarréttur.**

- Hálfur húshluti var með kaupmála gerður að séreign konunnar A. Síðar var húshlutanum breytt og byggt við hann. Kostnaður við þær framkvæmdir var greiddur af félagseign hjónanna A og B, auk þess sem B lagði fram vinnu sína við verkid. Samkvæmt lýsingu dómkvaddra manna á nefndri viðbyggingu þótti hún þannig skeytt við húshluta A, að A hefði öðlazzt eignarrétt yfir henni og öðrum greindum breytingum á húshlutanum. 114
- A hafði fengið senda póstávisun, en er hann framvísaði ávisuninni í póstafgreiðslunni (P), hafði hann áður rífið af horn ávisunarblaðsins með álimdu frímerki að fjárhæð kr. 2.00. Póstafgreiðslumaðurinn neitaði að greiða ávisunina, nema því aðeins að horni ávisunarblaðsins með álimdu frímerki yrði skilað eða burðargjaldið, kr. 2.00, dregið frá fjárhæð ávisunarinnar. A taldi sig hins vegar eiganda frímerkisins og væri P óheimilt að setja nefnd skilyrði fyrir greiðslu póstaðvisunarinnar. Samkvæmt 9. mgr. 17. gr. laga nr. 31/1940 hafði P heimild til að binda greiðslu nefndrar ávisunar því skilyrði, að ávisunin væri afhent með álimdu frímerki. Var lagaákvæði þetta ekki talið brjóta í bága við 67. gr. stjórnarskrárinnar nr. 33/1944, enda þótti sá skilningur ákvæðisins eðlilegastur, að það veitti heimild til aukins gjalds fyrir nefnda pósthjónustu. Var A talinn geta innt viðbótargjald þetta af hendi með greiðslu á nafnverði frímerkjanna, kr. 2.00. Dómkröfu A um, að P yrði dæmt að greiða fjárhæð póstaðvisunarinnar frádráttar- og skilyrðislaust, var því hrundið 135
- A fékk á leigu spildu undir sumarþústað í landi jarðarinnar M.

Í leigusamningnum var A heimiluð umferð frá þjóðvegi að sumarbústaðnum, og næsta ár var vegur gerður í þessu skyni. Mörgum árum seinna kom til málaferla út af vegi þessum, umferð um hann o. fl. milli A og eigenda og ábúenda M. Var þar m. a. deilt um eignarrétt að nefndum vegi. Sannað var, að A hafði annast og kostað vegagerð þessa, sem sýnilega var framkvæmd vegna afnota A af sumarbústaðnum. Með dómi var því viðurkennt, að A væri einka-eigandi vegarmannvirkis þessa. 260

Verkfæranefnd (V) fór með stjórn Vélasjóðs, sem m. a. skyldi annast kaup á jarðæktarvélum. Á var formaður V á árinu 1945, og lofaði hann þá að útvega fergju handa H. V lét S.Í.S. annast vélakaup fyrir sig erlendis, en Á var á þessum tíma einnig deildarstjóri hjá S.Í.S. Nefnd fergja var nú pöntuð og kom hún til landsins 6. desember 1945, og kvaðst Á hafa séð um tollafgreiðslu á henni 27. s. m. Á lét af störfum hjá V og S.Í.S. um áramótin 1945—46 og lét hann þar engin gögn eftir um, hverjum nefnd fergja var ætluð. Hinn 11. febrúar 1946 gaf S.Í.S. út afgreiðsluseðil fyrir fergjunni og 16. s. m. framvísaði starfsmaður H seðli þessum á skipaafgreiðslu þeirri, þar sem fergjan var geymd, tók við henni og flutti hana í birgðaskála H. Geymdi H fergjuna þar fram á árið 1948, að hann flutti hana á nýreista verkstöð sína og notaði hana þar. Andvirði fergjunnar kvaðst H vilja skuldajafna við leigu, sem V ætti ógreidda eftir tiltekinn skála. Hinn 11. nóvember 1946 hafði V ákveðið að selja S.Í.S. vélar, sem pantaðar höfðu verið handa V og 30. desember s. á. gaf S.Í.S. út „kreditnótu“ handa V fyrir fergjunni. Á árinu 1947 sóttu starfsmenn S.Í.S. tæki þau, er V hafði selt S.Í.S. og geymd voru hjá H, að undantekinni nefndri fergju. Á árinu 1950 tóku starfsmenn S.Í.S. að spyrjast fyrir um fergjuna og komust að því, hvar hún var niður komin. Krafði S.Í.S. nú H um afhendingu fergjunnar, en hann neitaði, þar sem hann taldi sig vera eiganda hennar. S.Í.S. krafðist þá afhendingar fergjunnar með innsetningargerð. A pantaði nefnda fergju á vegum S.Í.S. til efnda á loforði sínu til H. Var því talið, að H hefði öðlzt hlutbundinn rétt til kaupa á fergjunni bæði gagnvart S.Í.S. og V. Nú hafði H fengið fergjuna í sínar hendur og haldið vörzlum hennar og gátu þá fyrirsvarsmenn V og S.Í.S. ekki með samningum, þótt í grandleysi væru gerðir, útrýmt rétti H samkvæmt traustnámsreglum. Afhending fergjunnar þótti ekki eftir atvikum verða talin merki þess, að H fengi greiðslufrest á andvirði hennar og átti H því ekki rétt til að greiða andvirðið með skuldaiöfnuði. En þar sem H hafði ekki verið krafinn um andvirðið og honum þannig gefinn kostur á að greiða

það, þótti fergjan ekki verða tekin með fógetavaldi úr hendi hans, þótt ógreidd væri. Var því synjað um innsetningar-gerðina.	340
Stjórn byggingarsamvinnufélags (B) taldi, að einn félagsmanna (L) hefði glatað rétti til tiltekinnar íbúðar, sem reist hafði verið á vegum B. L hafði fengið fjárfestingarleyfi fyrir íbúð í þeim íbúðarflokki B, sem um var að tefla. Samkvæmt samþykktum B verða íbúðir félagsmanna eign þeirra. Kom og fram, að L hafði veðsett B nefnda íbúð sem sína eign, enda var hún og afhent L til notkunar meira en ári fyrir máls- höfðun. Greiðsludráttur L á eftirstöðvum stofnframlags og árgjalda af láni þótti eigi þess eðlis að valda ætti því, að hann hefði glatað eignarrétti sínum að íbúðinni. Voru dóm-kröfur B því eigi teknar til greina.	387

Eignarupptaka. Sjá upptaka eignar.

Embættismenn.

H var settur hinn 1. september 1937 til að gegna starfi loðdýra-ræktarráðunauts samkvæmt lögum nr. 38/1937 og var hann skipaður í starfann þann 20. ágúst 1942. Með bréfi hinn 11. september 1950 var H veitt lausn frá starfi þessu frá 1. apríl 1951 að telja, en starfið var lagt niður með lögum nr. 11/1951. Nú eru ekki lengur, eins og áður var, lögmaelt eftirlaun til handa embættismanni, sem verður þannig að láta af embætti án saka. Þótti því bera að dæma H bætur úr ríkissjóði, og voru þær bætur með hliðsjón af atvikum og högum H ákveðnar kr. 60.000.00.	127
--	-----

Endurgreiðsla.

A fékk loforð bæjarráðs Reykjavíkur um tiltekna lóð, m. a. með því skilyrði, að byrjað yrði á greftri á lóðinni fyrir 1. ágúst 1947 og kjallari eða gólf fyrstu hæðar steipt innan mánaðar þar frá. Ekkert varð úr byggingarframkvæmdum af hálfu A, en hann lét þó gera uppdrætti að húsi á lóðinni og fékk byggingarleyfi bæjaryfirvalda í ágústmánuði 1947. Hinn 11. júní 1948 framseldi A þeim G og T rétt sinn til nefndrar lóðar og til að reisa á henni íbúðarhús samkvæmt hinum samþykktu uppdrætti, sem G og T fengu afhentan. Fyrir réttindi þessi greiddu G og T A kr. 4000.00. Bæjaryfirvöld tilkynntu A 17. júní 1948, að afturkallað væri loforð um nefnda lóðarleigu, þar sem A hefði ekki fullnægt settum skilyrðum um byggingarfrest. Bæjaryfirvöld virðast þó hafa veitt enn frekari frest, en hinn 11. maí 1949 tilkynntu þau, að afturkölluð væri úthlutun lóðarinnar, enda hafði ekkert verið unnið að byggingarframkvæmdum þar. Var lóðin því	
---	--

næst leigð öðrum aðiljum. G og T kröfðu nú A um endurgreiðslu á nefndum kr. 4000.00. Ekkert benti til þess, að A hafði beitt G og T neinum blekkingum. Þeir þekktu heimildir A til lóðarinnar og A tókst ekki á hendur ábyrgð á, að bæjaryfirvöld afturkölluðu ekki lóðarúthlutunina. Ósannað var og, að A hefði lofað neinu um útvegum fjárfestingarleyfis. A var því sýknaður af endurgreiðslukröfu G og T. 166

Leigutakinn T kærði leigusalan B fyrir að hafa tekið af sér ólöglega háa húsaleigu og krafðist endurgreiðslu á ofgoldinni leigu. Var höfðað opinbert mál gegn B af þessu tilefni. Það kom að vísu fram, að B hafði ekki í viðtali við nafngreindan hæstaréttarlögmann, skömmu eftir að T hvarf úr leiguhúsnaðinu, mótmælt því, að hann kynni að hafa tekið hærri húsaleigu af T en lög heimiluðu. En B fullyrti, að hann hefði ekki samþykkt réttmæti þeirrar fjárhæðar, er lögmaðurinn greindi, né fallist á endurgreiðslu. Ekki þótti öruggt, að B hefði, er samtal þetta fór fram, verið búinn að gera sér ljósa grein fyrir málavöxtum og því varhugavert að telja, að hann hefði með framkomu sinni viðurkennt viðtöku þeirra leigugreiðslna, sem T kvað sig hafa goldið, en ósannað var, að B hefði tekið við svo háum greiðslum. Þær leigufjárhæðir, sem B viðurkenndi að hafa tekið, voru ekki ólöglega háar, og var hann því sýknaður af kröfum ákæruvaldsins og endurgreiðslukröfu T. 182

A kom bifreið sinni til viðgerðar hjá viðgerðarstöð B í síðari hluta janúar 1950. Viðgerðin dróst mjög á langinn og loks þann 3. marz 1951 var viðgerð B talið lokið og greiddi A þá krafinn viðgerðarkostnað, rúmlega 11 þúsundir króna, með fyrirvara um endurgreiðslu. Samkvæmt reikningi B var viðgerðarkostnaður talinn nema kr. 5436.36, en samkvæmt mati dómkvaddra manna taldist sá kostnaður hæfilega ákveðinn kr. 3751.24. Var B dæmt að endurgreiða A mismuninn, kr. 1705.12. 212

Systkinin Þ og S voru einkaerfingjar látins föður þeirra, D. Við uppskrift á dánarbúinu krafðist Þ þess m. a., að henni yrði greitt úr búinu rúmlega 21 þúsund króna vegna kostnaðar af endurbótum á húseign búsins á árunum 1945 og 1949. Þ og eiginmaður hennar höfðu kostað nefndar endurbætur að meginhluta, og taldist kostnaður þeirra nema framangreindri fjárhæð að mati dómkvaddra manna, miðað við árið 1949. Ósannað var, að endurbætur þessar hefðu verið framkvæmdar gegn vilja D. Þ kvað þau hjónin hafa ráðizt í að kosta endurbætur þessar í trausti þess, að þau væru að búa í hagin fyrir sig, þar sem Þ ætti að fá húsið í sinn arfa hluta, en bróðir hennar, S, hafði hlotið nokkurn hluta hinnar megin eignar búsins í móðurarf og hefði verið búizt við,

- að hann hlyti síðar þá eign. Nú hafi farið svo, að Þ og maður hennar hafi orðið að kaupa nefnda húseign á uppboði háu verði. Eftir öllum aðstæðum að nefndum breytingum og endurbótum þótti réttmætt, að Þ og eiginmaður hennar nytu hagnaðar af verðhækkun endurbótanna. Krafa Þ, sem taldist alls ekki of há, var því tekin til greina. 282
- Í refsímáli gegn G út af töku of hárrar húsaleigu var höfð uppi krafa um endurgreiðslu hinnar ofteknu leigu til leigutakans J. Endurgreiðslukrafan, kr. 11.880.50 tók yfir ofgreidda leigu á tímabilinu frá 1. júní 1945 til 14. maí 1951. G var tilkynnt endurgreiðslukrafan á dómþingi 18. janúar 1952. Samkvæmt 5. tl. 3. gr. laga nr. 14/1905 var þá niður fallinn vegna fyrningar réttur til endurgreiðslu á leigu, sem ofgreidd hafði verið fyrir 18. janúar 1948. Eftir þann tíma nam ofgreidd leiga kr. 6533.70, og var G dæmt að endurgreiða J þá fjárhæð. 394
- Fjármálaráðherra f. h. ríkissjóðs (R) krafði bakarann K, sem hafði vörur frá rúgbrauðsgerð (G) til umsýslusölu, um 2% söluskatt af þeim vörum frá G, er hann seldi. K greiddi skattinn með fyrirvara. Í máli K gegn R kom fram, að G var hinn raunverulegi seljandi varanna til neytenda, en K kom einungis fram sem umboðsmaður. Afhending varanna til K þótti á engan hátt verða jafnað til sölu og hafði því einungis farið fram ein sala á vörunum. G hafði verið gert að greiða 3% söluskatt af tekjum fyrirtækisins af vörusölu þessari samkvæmt ákvæðum b-liðs 22. gr. laga nr. 100/1948. Er litið var til ákvæða 21. gr. og 22. gr. sömu laga og 2. gr. og 1. mgr. 3. gr. laga nr. 107/1951, þótti engin heimild til að krefja söluskatt tvisvar af sömu sölu. Var R því dæmt að endurgreiða K nefnda skattfjárhæð. 474
- Við niðurjöfnun útsvara í Hafnarfirði árið 1950 var G gert að greiða þar útsvar. Af hálfu bæjarsjóðs (H) voru teknar samtals kr. 3075.00 af kaupum G nefnt ár til greiðslu útsvarsins. Sama ár var einnig lagt útsvar á G í Reykjavík og var hann með fógetaúrskurði talinn útsvarsskyldur þar. G hafði flutzt til Reykjavíkur í október 1949 og átt þar heima síðan svo og stundað atvinnu þar. Samkvæmt ákvæðum d-liðs 8. gr. laga nr. 66/1945 þótti G því eiga rétt til endurgreiðslu framangreindrar fjárhæðar úr hendi H. enda hafði hann ekki fyrirgert þessum rétti sínum, þar sem H lét taka greiðslurnar af kaupum G. 560

Endurkaupsréttur.

- K seldi Jarðakaupasioði ríkisins (J) eignarjörð sína með af-sali 26. apríl 1940. sbr. lög nr. 92/1936. Í afsalinu áskildi K sér „endurkaupsrétt samkvæmt 27. gr. laga nr. 8/1936“. Eftir

að K var látinn, gerði tengdasonur hans, G, á árinu 1949 gangskör að því, að J seldi honum aftur nefnda jörð, en í afsalinu var tekið fram, að námur og námuréttindi í landi jarðarinnar svo og vatns- og jarðhitaréttindi umfram heimilisparfir væru undanskilin sölunni. G vildi eigi una ákvæði þessu og höfðaði mál gegn J til að fá ákvæðið metið ógilt. Í lögum nr. 92/1936 var landbúnaðarráðherra hvergi veitt heimild til að láta seljanda fá endurkaupsrétt á jörðum þeim, sem keyptar voru fyrir fé sjóðsins, og þótti bera að skilja ákvæði laganna svo, að um fullnaðarkaup væri að ræða. Er G keypti nefnda jörð aftur af J, giltu ákvæði laga nr. 4/1946 um sölu þjóðjarða, en jarðeignir J teljast til þeirra. Samkvæmt ákvæðum þessara laga skyldu námuréttindi undanskilin, er þjóðjarðir væru seldar, svo og vatns- og jarðhitaréttindi umfram heimilisparfir. Landbúnaðarráðherra var því skylt að undanskilja réttindi þessi við sölu nefndrar jarðar til G, svo sem gert var. Var J því sýknaður af kröfum G. 584

Fangelsi. Sjá refsingar.

Farmflutningur.

Í ágústmánuði 1949 fermdi olíuskip Skipaútgerðar ríkisins (Þ) benzín og hráolíu í Hvalfirði. Var olían og benzínið tekið úr geymum Olíufélagsins h/f (O) og átti Þ að flytja farminn til þriggja hafna á Norðurlandi. Átti að ferma benzínið í fremri geyma skipsins og olíuna í aftari þeymana. Ferming fór þannig fram, að leiðslur olíustöðvar O í Hvalfirði voru tengdar við skipið fyrir benzín að framan, en fyrir hráolíu að aftan. Ferming fór fram samtímis á benzíni og olíu og tók hún um þrjá klukkutíma. Þegar umrædd vara var komin á ákvæðunarstað, kom fljótlega í liðs, að benzínið var mengað hráolíu og hráolían benzíni. O taldi sannað, að benzín og olía hafi verið ómengað, er það var fermt í Þ í Hvalfirði, en vegna aðgæzluskorts skipverja á Þ hafi vökvarnir blandast við fermingu í Hvalfirði eða á leiðinni norður. Krafði O því Skipaútgerð ríkisins (S) um bætur fyrir tíón félagsins af þessum sökum. Talið var, að venjulegar reglur siglingalaganna um farmflutninga hafi gilt um flutning þennan. Kvörtun út mengun varanna kom nægilega fljótt fram. Samkvæmt sérfræðiafhugun þriggja dómkvaddra manna virtist eini möguleikinn til mengunar í landi hafi verið sá, að benzín í geymunum í Hvalfirði hefði verið mengað olíu áður en Þ var fermdur, án þess að blöndun benzíns og olíu hefði haft tíma til að verða alver og jafnframt, að olía í olíugevmunum hefði mengast benzíni, áður en fermt var og sú blöndun

hefði heldur ekki haft tíma til að verða alger, en sérfræðingarnir töldu, að ekkert samband hefði verið milli benzíngeyma og oliugeyma í stöðinni. Ekkert benti til þess, að slík ófullkomin samtímamengun hefði orðið annars vegar í benzingeymum og hins vegar í oliugeymum stöðvarinnar. Sýnishorn af oliu og benzíni leiddu og ákveðnar líkur gegn svo stórfelldri mengun í stöðinni sem þeirri, er reyndist í farmi Þ. Það þóttu því veigamiklar líkur fyrir því, að nefnd mengun hefði orðið um borð í Þ. Gegn þessum líkum færði S ekki hlutlægar sönnur að því, að gengið hafi verið réttlæga frá lokum þeim í Þ, sem varna eiga því, að samruni benzíns og oliu verði við fermingu, enda voru til frásagnar um lokun þeir einir, sem áttu gerðir sínar að verja. Var S því talinn bótaskyldur vegna tjóns þess, er O hlaut af menguninni. O krafðist þess, að S yrði í fyrsta lagi dæmt að greiða andvirði hinnar menguðu vöru, miðað við útsöluverð á Akureyri, kr. 370.561.04. Var sú krafa tekin til greina, sbr. 154. gr. og 205. gr. siglingarlaganna. Í öðru lagi krafðist O bóta, kr. 48.890.19, fyrir misstan ágóða af benzínsölu, að frádregnu söluverði hinnar menguðu vöru. En þar sem það var á ábyrgð og áhættu O, að hann teppti geymi sinn á Akureyri undir hinni menguðu vöru, var þeirri bótakröfu eigi sinnt 232

Festar.

A og B hétu hvort öðru eiginorði 1. maí 1942 og hófu jafnframt sambúð, sem stóð til 30. september 1948. Meðan sambúð þeirra stóð, eignuðust þau tvö börn saman. Konan A krafðist síðar aðallega bóta fyrir festaslit samkvæmt ákvæðum 3. gr. laga nr. 39/1921. A fluttist burt af heimili aðiljanna framangreindan dag og lét hún þá ekki í ljós við neina þá, er hún leitaði til um aðstoð í sambandi við meðlagsgreiðslur og skiptingu eigna, að hún væri mótfallin samvistarslitunum. Konu þeirri, er B kvæntist síðar, kynntist hann og eigi fyrr en eftir samvistarslitin. A þótti því ekki hafa sýnt fram á, að B ætti aðallega sök á festaslitunum og var hann því sýknaður af nefndri aðalkröfu A. Hins vegar var honum dæmt að greiða A laun fyrir vinnu hennar á heimilinu nefnt tíma-bil. 577

Fiskveiðabrot.

Hinn 23. júní 1953 kom varðskip að belgískum togara, sem reyndist vera að veiðum 09 sjómílu innan fiskveiðitakmarkanna og var það sannað með mælingum varðskipsmanna og játningu togaraskipstíórans (H). Togarinn var 219,95 rúmlestir að stærð. Var H dæmd 74000 króna sekt

- til Landhelgisssjóðs Íslands samkvæmt 1. gr. sbr. 3. gr. laga nr. 5/1920, sbr. 1. gr. laga nr. 82/1952 og 1. gr. laga nr. 5/1951 svo og 1. gr. laga nr. 4/1924. Afli og veiðarfæri voru dæmd upptæk til sama sjóðs. 65
- Hinn 8. maí 1953 stöðvaði varðskip brezkana togara út af Reykjanesi. Með mælingum varðskipsmanna og vitnisburðum þótti sannað, þrátt fyrir neitun togaraskipstjórans G, að togarinn hefði verið að veiðum 1,5 sjómílu innan fiskveiðitakmarkanna. Var G dæmd 74.000.00 króna sekt til Landhelgisssjóðs Íslands samkvæmt 1. gr. sbr. 3. gr. laga nr. 5/1920, sbr. og lög nr. 5/1951. Afli og veiðarfæri voru og dæmd upptæk til sama sjóðs. 99
- Hinn 12. nóvember 1953 kom varðskip að belgískum togara, sem reyndist vera að veiðum um 1 sjómílu innan fiskveiðitakmarkanna, og var það sannað með mælingum varðskipsmanna og játningu togaraskipstjórans (L). Togarinn var 154,45 rúmlestir að stærð. Var L dæmd 10.000 króna sekt til Landhelgisssjóðs Íslands samkvæmt 1. gr. sbr. 3. gr. laga nr. 5/1920, sbr. 1. gr. laga nr. 82/1952 og 1. gr. laga nr. 5/1951 svo og 1. gr. laga nr. 4/1924. Afli og veiðarfæri voru og dæmd upptæk til sama sjóðs. 124
- Hinn 7. september 1953 kom varðskip að brezkum togara, sem reyndist vera að veiðum tæpa 1 sjómílu innan fiskveiðitakmarkanna, og var það sannað með mælingum varðskipsmanna og játningu togaraskipstjórans (M). Togarinn var 406,33 rúmlestir að stærð. Var M dæmd 74.000 króna sekt til Landhelgisssjóðs Íslands samkvæmt 1. gr. sbr. 3. gr. laga nr. 5/1920, sbr. 1. gr. laga nr. 82/1952 og 1. gr. laga nr. 5/1951 svo og 1. gr. laga nr. 4/1924. Afli og veiðarfæri voru og dæmd upptæk til sama sjóðs. 154
- Hinn 12. marz 1954 kom varðskip að belgískum togara, sem reyndist vera um 2,2 sjómílu innan fiskveiðitakmarkanna og var það sannað með mælingum varðskipsmanna og játningu togaraskipstjórans (R). Togarinn var 141,39 rúmlestir að stærð. Var R dæmd 10.000 króna sekt til Landhelgisssjóðs Íslands samkvæmt 1. gr. sbr. 3. gr. laga nr. 5/1920, sbr. og lög nr. 4/1924 og lög nr. 5/1951. Afli og veiðarfæri voru og dæmd upptæk til sama sjóðs. 354
- Hinn 15. apríl 1954 kom varðskip að íslenskum togara, sem reyndist vera að veiðum rúmar 2 sjómílu innan fiskveiðitakmarkanna, og var það sannað með mælingum varðskipsmanna og játningu togaraskipstjórans (P). Togarinn var 732 rúmlestir að stærð. Var P dæmd 74.000 króna sekt til Landhelgisssjóðs Íslands samkvæmt 1. gr. og 3. gr. laga nr. 5/1920, sbr. lög nr. 82/1952. Afli og veiðarfæri voru gerð upptæk til sama sjóðs. 525

- Hinn 16. apríl 1954 kom varðskip að islenzkum togara, sem reyndist vera að veiðum um 1.3 sjómílu innan fiskveiðitakmarkanna, og var það sannað með mælingum varðskipsmanna, þrátt fyrir vefengingu togaraskipstjórans (P). Togarinn var 677 rúml. að stærð. Var P dæmd 74.000 króna sekt til Landhelgisjórðs Íslands samkvæmt 1. gr. laga nr. 5/1920, sbr. 1. gr. laga nr. 82/1952. Afli og veiðarfæri voru og dæmd upptæk til sama sjóðs. 642
- Hinn 16. apríl 1954 kom varðskip að islenzkum togara, sem reyndist vera um 1.4—1.5 sjómílu innan fiskveiðitakmarkanna, og var það sannað með mælingum varðskipsmanna, þrátt fyrir vefengingu togaraskipstjórans (K). Togarinn var 677 rúml. að stærð. Var P dæmd 74.000 króna sekt til Landhelgisjórðs Íslands samkvæmt 1. gr. laga nr. 5/1920, sbr. 1. gr. laga nr. 82/1952. Afli og veiðarfæri voru og dæmd upptæk til sama sjóðs. 647
- Hinn 24. apríl 1954 kom varðskip að brezkum togara, sem reyndist vera að veiðum um 1.6 sjómílu innan fiskveiðitakmarkanna, og var það sannað með mælingum varðskipsmanna og játningu togaraskipstjórans (W). Togarinn var 406 rúml. að stærð. Var W dæmd 74.000 króna sekt til Landhelgisjórðs Íslands samkvæmt 1. gr. laga nr. 5/1920, sbr. 1. gr. laga nr. 82/1952. Afli og veiðarfæri voru og dæmd upptæk til sama sjóðs. 711

Fjárhættuspil.

Með vætti vitna og játningu M, Ó, B og H var sannað, að þeir höfðu um langan tíma gert sér fjárhættuspil að atvinnu og stóðu fyrir því í húsnæði, sem þeir höfðu ráð yfir. Varðaði brot þeirra við 183. gr. og 184. gr. almennra hegningarlaga nr. 19/1940 og hlutu þeir refsingu samkvæmt lagaákvæðum þessum og 2. mgr. 49. gr. hegningarlaganna: M fangelsi 35 daga og 15.000 króna sekt til ríkissjóðs, Ó fangelsi 3 mánuði og 30.000 króna sekt. B fangelsi 45 daga skilorðsbundið og 15.000 króna sekt og H 15.000 króna sekt. Með vætti vitna og játningu J var og sannað, að hann hafði með sama hætti brotið gegn 183. gr. hegningarlaganna svo og 184. gr. sbr. 1. mgr. 22. gr. sömu laga. Var honum samkvæmt nefndum lagaákvæðum og 2. mgr. 49. gr. hegningarlaganna dæmd sektarrefsing, 12.000 krónur. 268

Fjárnám.

Staðfest fjárnám í hluta húseignar til tryggingar dómskuld. .. 307

P krafðist þess, að teknir yrðu úr vörzlum E tilteknir munir, sem teknir höfðu verið fjárnámi að kröfu P, og að P yrðu fengin umráð munanna, svo að fram yrði komið nauðungar-

sölu á þeim. E mótmælti þessari kröfu á þeim grundvelli, að meira en 12 vikur væru liðnar frá því, að fjárnám hefði verið geit og væri það því niður fallið. Þar sem enginn annar aðili hafði krafist fjárnáms hjá E eftir þennan tíma og bú hans ekki tekið til gjaldþrotaskipta, var þessum mótmælum ekki sinnt, en krafa P tekin til greina. 632

Fjársvik.

- Í september 1952 samþykkti G sem prókúruhafi tvo víxla fyrir hönd nafngreinds hlutafélags. Andvirði víxlanna, um 20 þús. króna, ráðstafaði G síðar í eigin þarfir. Þetta atferli G varðaði við 1. mgr. 247. gr. almennra hegningarlaga nr. 19/1940 og var honum dæmd refsing, 4 mánaða fangelsi, skilorðsbundið, en eigi þóttu efni til að svipta G réttindum samkvæmt 3. mgr. 68. gr. hegningarlaganna. 149
- Sannað var, að I hafði eitt sinn tekið við kr. 150.00 frá erlendum hermanni til kaupa á áfengi fyrir hann, en I drakk áfengið sjálfur, án þess að standa skil á andvirðinu. Með þessu atferli braut I gegn 1. málsg. 247. gr. almennra hegningarlaga nr. 19/1940 og var honum dæmd refsing fyrir. 695

Forkaupsréttur.

- Í febrúarmánuði 1947 samdist svo með B og H, að B skyldi selja H tiltekna jörð í R-hreppi ásamt húsum og mannvirkjum fyrir kr. 36.000.00, að frádregnum endurbyggingarstyrk, kr. 1200.00, auk þess sem tiltekin landspilda var tekin undan sölunni. Í sama mánuði var hreppsnefnd R-hrepps tilkynnt kauptilboð H og henni boðinn forkaupsréttur, sem hún hafnaði. Í marzlok 1947 hófst gos í Heklu og olli það spjöllum á framangreindri jörð. Þann 30. maí s. á. gerðu B og H með sér skriflegan samning um sölu jarðarinnar og er þar tekið fram, að vegna nefndra spjalla á jörðinni hafi þeir komið sér saman um að breyta kaupkjörum þannig, að H greiði þegar kr. 21.000.00 fyrir hús og mannvirki jarðarinnar, en kaupverð sjálfrar jarðarinnar greiði H að 10 árum liðnum samkvæmt mati. Jafnframt afsalaði B jörðinni með mannvirkjum til H. Hreppsnefnd R-hrepps var ekki boðinn forkaupsréttur af nýju, en framangreindur kaupgerningur var þinglesinn í júlímánuði 1950. Í árslok 1952 höfðaði hreppsnefnd R-hrepps mál gegn B og H og krafðist þess, að nefnd sala yrði dæmd ógild og hreppsnefndinni heimilað að ganga inn í kaupin f. h. hreppsins. Talið var, að H hefði verið búinn að öðlast rétt til nefndrar jarðar, er spjöll af völdum eldgoss urðu á henni í marzmánuði 1947. Þótti ljóst, að samningur B og H 30. maí 1947 um breytt kaupkjör hefði verið gerður vegna spjalla þessara og eigi í því skyni að fara í

kringum forkaupsrétt R-hrepps. Voru kröfur hreppsins því
eigi teknar til greina. 26

Framfærsla.

Systkinin Þ og S voru einkaerfingjar látins föður þeirra, D. Við uppskrift á dánarbúinu krafðist Þ þess m. a., að henni yrðu greiddar úr búinu kr. 18.000.00 vegna framfærslu D síðustu tólf æviár hans, en þennan tíma hafði Þ lagt honum til fæði, þjónustu að nokkru leyti, ljós, hita og ræstingu herbergis. Þegar litið var til gagna um verðlag að þessu leyti á nefndu tímabili svo og metin til frádráttar lögmæt leiga eftir íbúð Þ í nefndu húsi, framlag D til framfærslu hans o. fl., þótti krafa Þ ekki ósanngjörn og var hún tekin til greina, enda taldist hún að öllu leyti ófyrnd, er litið var til sambands D og Þ, sbr. lögjöfnun frá 8. gr. laga nr. 14/1905. 282

Framfærslueyrir. Sjá meðlög.

Frávísun.

a) *Frá Hæstarétti.*

Stjórn Lögmannafélags Íslands vítti í úrskurði tiltekna háttsemi málflutningsmannsins T. Við meðferð málsins hafði T lýst því, að hann mundi „ekki sækja fundi félagsstjórnarinnar oftár út af þessu máli og mundi ekki veita neinar upplýsingar í því“. T kærði úrskurðinn til Hæstaréttar, sem vísaði málinu frá sér, þar sem T hefði með framangreindu hátterni fírt sig rétti til að bera úrskurð félagsstjórnarinnar undir Hæstarétt og fá þar komið að gögnum, sem honum hefði verið í löfa lagið og skylt að leggja fyrir félagsstjórnina. 61

Krafa, sem aðili hafði uppi í Hæstarétti, hafði ekki verið dæmd í héraði. Var henni því vísað frá Hæstarétti. 260

Í lögtaksmáli lagði áfrýjandi ekki fram í Hæstarétti dómsgerðir málsins heldur einungis endurrit úr fógatabók, þar sem getið var skjala þeirra, er lágu fyrir fógetaðómi, en skjölin eða staðfest endurrit þeirra voru ekki lögð fram. Vegna þessara galla á áfrýjun málsins var því vísað frá Hæstarétti. 327

Sakadómur Keflavíkurflugvallar kvað upp úrskurð í opinberu máli og samþykkti utanríkisráðherra kæru úrskurðarins til Hæstaréttar samkvæmt 124. gr. laga nr. 27/1951. Samkvæmt úrskurði forseta nr. 58/1953 báru dómsmál almennt undir ráðherrann B. Ákvæði laga nr. 27/1951 þóttu eigi verða skilín á annan veg en þann, að einn og sami dómsmálaráðherra fari með ákærvaldið í landinu á hverjum tíma, svo sem tíðkast hefur og telst eðli máls samkvæmt. Á þessari skipan þótti eigi verða gerð breyting nema með lögum, er greindu skýrt, hvernig ákærvaldinu skyldi skipt milli ráðherra.

- Bráðabirgðalög nr. 1/1954 um lögreglustjóra á Keflavíkurflugvelli og lög nr. 33/1954 um sama efni geymdu ekki heimild handa utanríkisráðherra til að fara með ákærvald, þótt frá því væri skýrt í athugasemdum við lagafrumvarpið, að utanríkisráðherra hefði tekið við afgreiðslu dómsmála á Keflavíkurflugvelli frá næstu áramótum á undan. Með forsetaúrskurði varð ekki gerð breyting á lögum nr. 27/1951. Brast utanríkisráðherra því heimild til að samþykkja kæruna til Hæstaréttar og var kærumálinu því vísað frá dómnum. 439
- Einkamál var þingfest í Hæstarétti í marzmánuði 1953. Í september 1954 bað áfrýjandi í sjötta sinn um frest í málinu, en gegn andmælum gagnaðilja var synjað um þann frest og málinu vísað frá Hæstarétti. 493
- Sakadómari hafði að kröfu dómsmálaráðuneytisins kveðið upp úrskurð um, að sölubúðum tiltekins verzlunarfyrirtækis skyldi lokað, þar sem fyrirtækið hefði eigi verið löglega skrásett og hinn raunverulegi framkvæmdarstjóri þess (G) hefði ekki heimild til stjórnar þess. G kærði úrskurð þennan til Hæstaréttar, sem vísaði kærumálinu frá dómi, þar sem lagaheimild brast til kærunnar. 547

b) *Frá héraðsdómi.*

- Togari h/f A fékk tundurdufl í vörpu sína. Maður á vegum Skipaútgerðar ríkisins (S) gerði duflið óvirkt. S höfðaði mál gegn A til greiðslu kostnaðar af verki þessu. A byggði sýknukröfu sína þegar í héraði á því, að „ríkisvaldinu beri tvímælalaust skylda til að annast um það, að tundurdufl verði gerð óvirkt, án þess að einstaklingar þurfi að greiða þóknun fyrir það starf til ríkisins eða þeirrar stofnunar þess, sem sér um framkvæmd verksins“. Þrátt fyrir þetta var ekki fengin yfirlýsing dómsmálaráðuneytisins um horf þess til málsefnisins. Talið var, að vegna þessarar vanreifunar af hálfu S hefði héraðsdómari átt að vísa málinu frá héraðsdómi. Dómur og málsmeðferð í héraði var því ómerkt og málinu vísað frá héraðsdómi. 11
- Ýmsir verktakar stofnuðu samtök á árinu 1951, er þeir nefndu Sameinaða verktaka (SV). Skattyfirvöld áætluðu SV skatta nefnt ár, en ríkisskattanevnd felldi skattana niður, þar sem hún taldi, að SV væri ekki félag í skilningi 3. gr. laga nr. 6/1935. Fjármálaráðherra f. h. ríkissjóðs höfðaði þá mál gegn SV til viðurkenningar á skattskyldu SV og til greiðslu skattanna. SV krafðist frávísunar á máli þessu, þar sem enginn skattur væri löglega lagður á samtökin nefnt ár. Þeirri kröfu var hrundið með skírskotun til ákvæða skattalaga um, að endanleg úrlausn um skattskyldu ber undir dómstóla. 111

- A**, sem var ólöglerður, flutti mál sitt sjálfur í héraði. Var kröfugerð hans mjög ófullkomin og óskýr. Héraðsdómari leiðbeindi þó A eigi um kröfugerð né nægilega um öflun gagna og málflutning. Dómur og málsmeðferð í héraði voru því ómerkt og málinu vísað frá héraðsdómi. 139
- A** höfðaði mál gegn B til heimtu kaupgjalds fyrir bifreiðarstjórn. Í málinu krafðist B þess að fá að skuldajafna ýmis konar kröfum á hendur A við nefnda kaupkröfu. Ósannað var, að svo hefði samízt með aðiljum að kaup A skyldi greitt með skuldajöfnuði. Þessar skuldajafnaðarkröfur B, að undantekinni 50 króna kröfu, sem A sætti sig við, komu því ekki til álita í nefndu máli A gegn B, sbr. lög nr. 15/1931 og 1. gr. laga nr. 28/1930, og var þeim vísað frá héraðsdómi. 187
- Leigusalinn** H höfðaði mál gegn leigutakanum V til greiðslu húsaleigu fyrir skúr nokkurn, sem V notaði til íbúðar með vitund H. Leigusamningur aðilja hafði ekki verið lagður fyrir húsaleigunefnd til staðfestingar, sbr. 11. gr. laga nr. 39/1943, og eigi hafði H í héraði aflað mats húsaleigunefndar á því, hver væri hæfileg leiga fyrir skúrinn eða leitt það í ljós á annan hátt. Vegna þessarar vanræifunar var talið, að héraðsdómari hefði átt að vísa málinu frá dómi. Var héraðsdómur ómerktur og málinu vísað frá héraðsdómi. 254
- Dæmt** hafði verið áður um tvær kröfur í máli. Var þeim vísað frá dómi. 260
- Krafa** A um, að B yrði dæmt óheimilt að valda skemmdum eða torvelda umferð á tilteknum vegi, talin ódómhæf og henni vísað frá dómi. 260
- Í rekstri** máls fyrir sjó- og verzlunardómi krafðist stefndi frávísunar málsins af þeim sökum, að sönnur skorti á, að stefnandi hefði umboð til málshöfðunar frá réttum aðilja, að nokkrir kröfuliða væru of óljósir og að sjó- og verzlunardómurinn væri eigi bær til að fella dóm um einn lið kröfunnar. Stefndi færði þá sönnur á umboð sitt og bætti úr kröfugerð. Að svo vöxnu máli og þar sem sjó- og verzlunardómurinn taldist bær til að dæma alla liði dómkröfunnar, var frávísunarkröfunni hrundið. 310
- Ó** krafðist þess í héraði, að A yrði að viðlögðum dagsektum dæmt að gera kaupsamning við hann um tiltekna fasteign, án þess að beina málinu gegn aðilja, sem fengið hafði afsal fyrir eigninni úr hendi A. Vegna þessa galla á málalíbúnaði var héraðsdómur ómerktur svo og málsmeðferð öll og málinu vísað frá héraðsdómi. 374
- Fjármálaráðherra** hafði með úrskurði ákveðið, að tiltekin vara væri tollskyld samkvæmt 1. tl. 45. kafla laga nr. 62/1939. Það bar undir dómstóla að ákveða, hvort þessi úrskurður

- ráðherra færi í bága við lög og var því kröfu um frávísun frá dómi hrundið. 450
- Héraðsdómur hafði vísað ágreiningsmáli um rétt til töku á heitu vatni frá dómi með þeim rökum, að ágreiningurinn bæri ekki undir dómstóla. Hæstiréttur taldi hins vegar, að ágreinings-efnið bæri undir dómstóla eðli sínu samkvæmt, en héraðsdómur hefði átt að vísa málinu frá vegna vanreifunar. Var úrskurður héraðsdóms því staðfestur að niðurstöðu til. 452
- Korán A höfðaði mál gegn framfærslusveit sinni, B, til greiðslu meðlags með þrem börnum A og fráskilins manns hennar, þar sem Tryggingarstofnun ríkisins hætti að greiða meðlög þessi, eftir að A fór að búa með öðrum manni. B krafðist frávísunar máls þessa, þar sem A ætti að snúa sér til sveitarstjórnaryfirvalda samkvæmt 27.—48. gr. framfærslulaga nr. 80/1947, en dómstólar væru ekki bærir að dæma um aðfararhæfi slíkrar kröfu. Frávísunarkröfu þessari var hrundið, með því að tvímælalaust var talið, að dómstólar ættu úrlausn þess, hvort A ætti beinan rétt á hendur B, að breyttum aðstæðum, svo sem greint var. 562
- Sóknaraðili (A) hafði í héraðsstefnu uppi þá dómkröfu, að varnaraðili (B) yrði dæmt óheimilt að hafa lykil að læsingu á tilteknu hliði. Þótti bera að skýra þessa kröfu A, sem var ólögfróður, þannig, að hann vildi fá dómsorð um það, að B hefði fyrirgert rétti sínum til nefnds lykils. Átti A rétt á að fá efnisúrlausn dómstóla um slíka kröfu, og var því frávísunardómi héraðsdómara í málinu hrundið. 601
- G var dómari í opinberu máli gegn H. H taldi G bera ábyrgð á líkamsmeiðingum, sem H kvaðst hafa hlotið af völdum aðstoðarmanna G við rannsókn opinbera málsins. Höfðaði H einkamál gegn G til greiðslu skaðabóta af því tilefni. Ákvæði 34. gr. laga nr. 85/1936 gilda einnig í opinberum málum samkvæmt 15. gr. laga nr. 27/1951, en samkvæmt hinni fyrirtöldu grein verður dómari einungis sóttur í einkamáli í héraði til greiðslu skaðabóta vegna dómaraverka, eftir að refsídómur hefur verið kveðinn upp yfir honum í opinberu máli fyrir afbrot í dómarastarfi í því máli. Þessu skilyrði var ekki fullnægt, og gat H því ekki sótt G til greiðslu nefndra skaðabóta í einkamálinu. Málinu var því vísað frá dómi. 615
- Frávísunarkröfu í útbuðarmáli var hrundið með úrskurði, sem ekki var kærður til Hæstaréttar. Í sambandi við áfrýjun aðalmálsins var þess krafizt, að nefndur úrskurður yrði felldur úr gildi, en samkvæmt 3. málsg. 108. gr. sbr. 223. gr. laga nr. 85/1936 varð þeim úrskurði ekki haggað, nema vísa ætti málinu sjálfkrafa frá fógetadómi, en til þess var ekki ástæða. 727

Frestir.

Stefndi í víxilmáli krafðist aukins frests í héraði til að hafa uppi gagnkröfur í málinu. Héraðsdómari synjaði um frestinn, þar sem talið var, að unnt hefði verið að hafa kröfur þessar uppi þegar í öndverðu. Hæstiréttur staðfesti þennan úrskurð héraðsdómara.	121
Af hálfu stefnanda (A) í héraði var krafizt tveggja mánaða framhaldsfrests til gagnaöflunar og þá fyrst og fremst til að A, sem var erlendis, gæti gefið aðiljaskýrslu fyrir dómi. Var sá frestur veittur, þrátt fyrir andmæli stefnda.	216
Barnsfaðernismáli frestað í Hæstarétti til öflunar frekari gagna.	405
Einkamáli frestað í Hæstarétti til öflunar frekari gagna.	506
Opinberu máli frestað í Hæstarétti til öflunar frekari gagna. ..	651

Fyrning kröfuréttinda.

A krafðist í skiptamáli fjárhæðar úr dánarbúi föður sins (F) vegna framfærslu hans síðustu tólf æviár hans. Þegar lítið var til sambands A og F, þótti löggjöfnun frá 8. gr. laga nr. 14/1905 leiða til þess, að krafa A var ekki talin að neinu leyti fallin niður vegna fyrningar.	282
Í refsímáli gegn leigusala (G), út af töku of hárrar húsaleigu um tímabilið 1. júní 1945 til 14. maí 1951 krafðist leigutakinn endurgreiðslu á of tekinni leigu, kr. 11.880.00. G var fyrst tilkynnt endurgreiðslukrafan á dómþingi 18. janúar 1952. Samkvæmt 5. tl. 3. gr. laga nr. 14/1905 var þá niður fallinn vegna fyrningar réttur til endurgreiðslu á leigu, sem ofgreidd hafði verið fyrir 18. janúar 1948, enda var nefndu broti G eigi þannig háttað, að ákvæði 16. gr. sömu laga stæðu í vegi fyrir fyrningu.	394
Meðlagsgreiðslur, sem dóms var krafizt um, voru að nokkru fyrndar samkvæmt 2. tl. 3. gr. laga nr. 14/1905.	415
Krafa um orlofsfé var fyrnd samkvæmt ákvæðum 15. gr. laga nr. 16/1943 og var því ekki tekin til greina.	498

Fyrning refsingar.

Með vætti vitna var sannað, að G viðhafði munnleg meiðyrði um J og bróður hans. J höfðaði eigi mál út af ummælunum, fyrr en liðinn var sex mánaða frestur sá, er getur í 29 gr. hegningarlaganna nr. 19/1940. Var G því sýknaður af refsikröfu J.	294
--	-----

Gagnsakir. Sjá málasmag.**Gáleysi. Sjá saknæmi.**

Gertæki.

A, sem hafði á leigu spildu úr landi jarðar, hafði með samkomu-
lagi við ábúandann J sett lás á hlið, sem A hafði sett á veg,
er lá að leigulandinu. Jafnframt afhenti A J lykil að lás
þessum. Síðar tók J lásinn burtu gegn vilja A. A höfðaði
þá mál gegn J og krafðist þess m. a., að J yrði dæmd
refsing samkvæmt 260. gr. almennra hegningarlaga nr.
19/1940, en ekki þóttu efni til að sinna þeirri kröfu. 47

Girðingaréttur.

A fékk á leigu spildu undir sumarbústað í landi jarðarinnar M.
Í leigusamningnum var A heimiluð umferð frá þjóðvegi
að sumarbústaðnum, og næsta ár var vegur gerður í þessu
skyni. Mörgum árum seinna kom til málaferla út af vegi
þessum, umferð um hann o. fl. milli A og eigenda og ábú-
anda M. Talið var sannað, að A væri einkaeigandi vegar-
mannvirkisins, og var honum þá samkvæmt kröfu hans
heimilað að setja girðingu með ákveðinni gerð fram með
veginum, sbr. 9. gr. laga nr. 24/1952, gegn því að hann bætti
eigendum og ábúanda M spjöll þau á landsnytjum, sem girð-
ingin kynni að hafa í för með sér. Jafnframt var sett sem
skilyrði fyrir girðingarheimild A, að hann léti gera tvær
hliðasamstæður á girðinguna, sem ábúandi M ætti umferðar-
rétt um. 260

Gjafsókn. Gjafvörn.

A fékk gjafsókn fyrir Hæstarétti í máli til heimtu skaðabóta.
Hann tapaði því máli, var dæmt að greiða gagnaðilja máls-
kostnað, en málflutningslaun talsmanns A fyrir Hæstarétti
voru dæmd úr ríkissjóði. 1

Hreppsnefndin R fékk gjafsókn í héraði og fyrir Hæstarétti í
máli út af kauprétti að jörð. R tapaði málinu, var dæmt
að greiða gagnaðilja málskostnað, en málflutningslaun tals-
manns R voru dæmd úr ríkissjóði. 26

Leiguliðinn J fékk gjafsókn fyrir Hæstarétti í máli út af ábúð
jarðar. J tapaði málinu að nokkru og var dæmt að greiða
gagnaðilja málskostnað, en málflutningslaun talsmanns J
voru dæmd úr ríkissjóði. 357

B fékk gjafsókn fyrir Hæstarétti í máli til heimtu slysabóta.
Vann hann málið og var gagnaðilja dæmt að greiða máls-
kostnað, þar á meðal málflutningslaun talsmanns B. ... 377, 678

G fékk gjafsókn fyrir Hæstarétti í máli út af endurkaupsrétti
að jörð. Hann tapaði málinu, en hvor aðilja var látinn bera
kostnað sinn af því og málflutningslaun talsmanns G dæmd
úr ríkissjóði. 584

Barnsmóðirin Y fékk gjafsókn í héraði og fyrir Hæstarétti í

barnsfaðernismáli gegn X. X var sýknaður, en hvor aðilja látinn bera kostnað sinn af málinu og málf lutningslaun talsmanns Y dæmd úr ríkissjóði.	670
Barnsmóðirin Y fékk gjafvörn fyrir Hæstarétti í barnsfaðernismáli. Málsúrslit voru látin velta á fyllingareiði Y. Málf lutningslaun talsmanns hennar voru dæmd úr ríkissjóði.	718

Gjaldeyrís- og innflutningsmál.

G, sem framkvæmdastjóri útgerðarfélagssins B og verzlunarfyrirtækisins V, var ákærður fyrir að hafa brotið gegn ákvæðum 11. gr. sbr. 22. gr. laga nr. 70/1947 og 21. gr., 22. gr. og 24. gr. reglugerðar nr. 82/1947, með því að láta B og V flytja inn talsvert magn af kolum, sementi og nokkrum öðrum tilteknum vörum, án þess að hafa innflutnings- og gjaldeyrissleyfi fyrir vörunum. Var í ljós leitt, að ákæra þessi var á rökum reist, og hafði G því brotið gegn nefndum ákvæðum laga og reglugerðar. Hins vegar kom fram, að yfirvöld höfðu á þessum tíma látið það viðgangast, að menn flyttu kol og sement til landsins án leyfa. Þótti því afsakanlegt, að G teldi þessar athafnir eigi réttarbrott og var refsing hans fyrir nefndan innflutning felld niður, sbr. 74. gr. hegningarlaga nr. 19/1940. Hlaut G sektarrefsingu fyrir önnur framangreind brott sín.	506
Framkvæmdastjóri útgerðarfélagss, G, hafði ráðstafað án tilskilinnna leyfa gjaldeyrissýfirvalda erlendum gjaldeyri, sem var andvirði ísfisks, er skip félagsins seldi erlendis. Gjaldreyrinn notaði G til kaupa á tilteknum vörum. Hafði G með þessu atferli brotið gegn ákvæðum 13. gr. sbr. 22. gr. laga nr. 70/1947 og 27. gr. og 28. gr. reglugerðar nr. 82/1947. Hlaut G sektarrefsingu.	506
Framkvæmdastjóri útgerðarfélagss, G, hafði vanrækt að senda gjaldeyriseftirliti bankanna skilagrein um ísfiskssölu skips félagsins erlendis í tvö tiltekin skipti. Hafði hann með því atferli brotið gegn 29. gr. sbr. 39. gr. reglugerðar nr. 82/1947. Hlaut G sektarrefsingu.	506

Gæzluvarðhald.

Gæzluvarðhald sökunnauts látið koma til frádráttar dæmdri refsivist.	149, 218, 391, 621
Ekki þóttu efni til að draga gæzluvarðhaldstíma frá dæmdri refsivist.	695

Hafning.

Mál hafið samkvæmt kröfu áfrýjanda. Stefnda dæmdar ómaksbætur.	249
---	-----

Handtaka.

- P** hafði verið handtekinn, án þess að hann hefði með ólögmætu framferði gefið tilefni til þeirra aðgerða, og var handtakan saknæmt misferli af hendi ríkislöggæzlumanns þess, er hana framkvæmdi. Þegar handtakan fór fram, voru enn í gildi lög um skaðabætur fyrir gæzluvarðhald að ósekju o. fl., nr. 28/1893. Þau lög höfðu ekki að geyma ákvæði um bætur fyrir handtöku, og á þeim tíma, er þau voru sett, var ekki talið, að ríkið bæri fébótaábyrgð á tjóni af aðgerðum opinberra starfsmanna að öðru leyti en því, sem mælt var í sérstökum lögum. Réttarþróunin hefur hins vegar orðið sú, að á þessu sviði hefur verið lögð á ríkið víðtækari ábyrgð en áður var. Samkvæmt meginreglu laganna frá 1893 þótti P því hafa öðlzt rétt til bóta úr ríkissjóði vegna hinnar ólögmætu handtöku og voru honum dæmdar 30.000 króna bætur. 104
- Eins** og á stóð, þótti eðlilegt, að P biði úrslita í máli ákæruvaldsins gegn löggæzlumanni þeim, er stjórnaði handtökunni, áður en hann höfðaði fébótamálið á hendur ríkissjóði. Réttur P til að krefjast bóta þótti því eigi niður fallinn, þótt liðinn væri málshöfðunarfrestur samkvæmt 4. gr. laga nr. 28/1893. 104

Heitfesting.

- Er** vitnið R kom fyrir dóm til að staðfesta framburð sinn. Lýsti hann því, að gefnu tilefni frá dómara, að hann væri utan trúfélags. en neitaði að gera nánari grein fyrir trúarsannfæringu sinni. Gagnaðili krafðist þess, að R yrði gert skylt að svara því, hvort hann tryði á guð. Talið var, að spurning þessi væri þess eðlis. að R væri ekki skylt að svara henni. 16
- Vitni** í einkamáli var talið hafa svo ríkra hagsmuna að gæta um úrlausn sams konar málsefnis, að ekki þótti rétt, að það staðfesti vætti sitt með eiði eða drengskaparheiti, sbr. 127. gr. laga nr. 85/1936. 522

Heimvísun. Sjá ómerking.

Hlming. / Sjá þjófnað.

Hjónaskilnaður. Sjá skipti.

Hlutafélög.

Með samningi 30. júlí 1948 lofaði T að selja M tilgreind hlutabréf í h/f S. M lofaði að greiða andvirði bréfanna þannig, að hann afhenti og framseldi T hlutabréf h/f D á tilteknu nafnverði, að því tilskildu, að stjórn og hluthafar h/f D

samþykktu framsalið, að hann afhenti T ákveðinn fjölda sildartunna, að hann samþykkti víxil til handa T með tiltekinni fjárhæð og ákveðnum gjalddögum. T setti það jafnframt sem skilyrði fyrir sölu á nefndum hlutabréfum, að hann við undirskrift samningsins losnaði við allar persónulegar skuldbindingar vegna h/f S svo og að tilteknu veði í fasteign yrði aflýst. T höfðaði í ársbyrjun 1950 mál gegn M og krafðist efnda á framangreindum samningi. Að vísu var talið, að M hefði átt að hafa forgöngu um tilraunir til að fá skilyrðum þeim fullnægt, er greindi í samningi aðiljanna. Nú fékkst eigi, án þess að séð yrði, að M ætti þar sök á, hið áskilda samþykki stjórnar og hluthafa h/f D og T losnaði eigi við hina persónulegu ábyrgð á skuldum h/f S. Nefndur samningur hafði því eigi orðið virkur, og var M því sýknaður af kröfum T. 329

Húsaleiga.

Í októberbyrjun 1948 fór leigutakinn S á fund leigusalans R og lagði fyrir hann til undirskriftar yfirlýsingu, sem S hafði sjálfur samið og handritað. Var yfirlýsingin að meginmáli þannig: „Eg ... R... viðurkenni hérmeð, að ég leigi S... íbúðina áfram, á meðan hann þarf hennar.“ Því næst kom dagsetning, en fyrir neðan hana reit R orðin: „Húsaleiga greidd fyrir október“ og nafn sitt þar undir. R sagði S upp leigumálanum með löglegum fyrirvara frá og með 14. maí 1953, en S taldi sér óskýlt að víkja úr húsnæðinu, þar sem hann hefði með framangreindri yfirlýsingu öðlazzt ótímabundinn rétt til leigu á íbúðinni, meðan hann teldi sig hafa hennar þörf. R kvaðst hins vegar hafa undirritað yfirlýsinguna í trausti þess, að hún hefði einungis að geyma samkomulag aðilja um leigufjárhæð, enda hefði hann ekki lesið yfirlýsinguna. Í óáfrýjuðum fógetaúrskurði út af sama leigumála hafði fógæti lagt til grundvallar þá frásögn S, að R hefði lesið yfirlýsinguna, áður en hann undirritaði. En þótt miðað væri við það, var S talið hafa verið skýlt að benda R á, áður en hann undirritaði, að yfirlýsingin geymdi, að dómi S, miklu viðtækari rétt honum til handa en tíðkast almennt í leigusamningum. Þótti þessi skylda þeim mun ríkari, þar sem S hafði sjálfur samið yfirlýsinguna og vildi með henni leggja óvenjulegar byrðar á R. Með því að mjög ósennilegt þótti, að R hefði undirritað yfirlýsinguna, ef honum hefði verið ljóst, að hverju hann gekk, og S hafði engar líkur leitt að því, að R hefði ekki vaðið í villu, var talið, að S hefði í þessum skiptum aðilja gerzt brotlegur við 7. gr. laga nr. 73/1933 og 32. gr. laga nr. 7/1936. R var því ekki talinn bund-

inn af framangreindri yfirlýsingu og útburðarkrafa hans
tekin til greina. 69

Leigutakinn T færði leigusalaann B fyrir að hafa tekið ólöglega háa húsaleigu fyrir tiltekna íbúð í 9½ mánuð og krafðist endurgreiðslu á ofgoldinni leigu. Var höfðað opinbert mál gegn B af þessu tilefni. Það kom að vísu fram, að B hafði ekki í viðtali við nafngreindan hæstaréttarlögmann, skömmu eftir að T hvarf úr leiguhúsnæðinu, mótmælt því, að hann kynni að hafa tekið hærri húsaleigu af T en lög heimiluðu. En B fullyrti, að hann hefði ekki samþykkt réttmæti þeirrar fjárhæðar, er lögmaðurinn greindi, né fallizt á endurgreiðslu. Ekki þótti öruggt, að B hefði, er samtal þetta fór fram, verið búinn að gera sér ljósa grein fyrir málavöxtum og því varhugavert að telja, að hann hefði með framkomu sinni viðurkennt viðtöku þeirra leigugreiðslna, sem T kvað sig hafa gildið, en ósannað var, að B hefði tekið við svo háum greiðslum. Þær leigufjárhæðir, sem B viðurkenndi að hafa tekið, voru ekki ólöglega háar, og var hann því sýknaður af kröfum ákærvaldsins og endurgreiðslukröfu T. 182

Leigusalinn H höfðaði mál gegn leigutakanum V til greiðslu húsaleigu fyrir skúr nokkurn, sem V notaði til íbúðar með vitund H. Leigusamningur aðilja hafði ekki verið lagður fyrir húsaleigunefnd til staðfestingar, sbr. 11. gr. laga nr. 39/1943, og eigi hafði H í héraði aflað mats húsaleigunefndar á því, hver væri hæfileg leiga fyrir skúrinn eða leitt það í ljós á annan hátt. Var því talið, að héraðsdómari hefði átt að vísa málinu frá vegna vanreifunar. Héraðsdómur var ómerktur og málinu vísað frá héraðsdómi. 254

Hinn 18. september 1953 sagði leigusalinn G leigutakanum A upp leigu á tilteknu atvinnuhúsnæði frá 31. desember s. á. að telja. A neitaði að flytja og krafðist G þá útburðar. Talið var, að þriggja mánaða uppsagnarfrestur á húsnæðinu væri nægilegur. Ekki var samið um fardaga og þótti þá rétt að telja þá 14. maí og 1. október, enda styðst það við gamlar venjur og viðskiptahætti. G sagði að vísu upp leigumálanum til rýmingar 31. desember 1953, en ekki varð af brottflutningi þá. Framkoma G í ársbyrjun 1954 og síðar var þó talin hafa gefið A til kynna, að G héldi fast við uppsögn til rýmingar, svo fljótt sem unnt væri. A hafði því fengið nægilega ákveðna uppsögn og nægilega langan uppsagnarfrest til brottvikningar 14. maí 1954. Var útburðarkrafa G því tekin til greina. 367

Húsaleiguokur.

Sannað var með mati húsaleigunefndar, að leigusalinn G hafði á tímabilinu frá 1. júní 1945 til 14. maí 1951 tekið of háa

húsaleigu af leigutakanum J, að fjárhæð kr. 11.880.50. Hafði G með þessu aðferli brotið gegn 17. gr. laga nr. 39/1943, sbr. 5. gr. laga nr. 56/1950 og var G dæmd sektarrefsing, kr. 400.00. 394

Iðja og iðnaður.

- Forstjóri netaverksmiðju, B, var ákærður fyrir að hafa brotið 14. gr. sbr. 27. gr. laga nr. 18/1927 um iðju og iðnað, sbr. 2. gr. og 15. gr. laga nr. 105/1936, með því að hafa í verksmiðju sinni sjö stúlkur í vinnu við að bæta net úr netavélum, sauma saman bálka, sauma bekkir á bálka og strekkja netin að lokinni hnýtingu og ennfremur með því að láta nafngreindan mann vinna tiltekinn tíma við að fella þorskanet í verksmiðjunni. Þegar litið var til þess, að störf nefndra stúlkna voru að mestu leyti við vélar, en handavinna í beinu framhaldi af vélavinnunni og ekki verulegur hluti vinnunnar og að um fjöldaframleiðslu var að ræða með mikilli verka-skiptingu, þóttu störfin hafa öll einkenni iðju samkvæmt I. kafla laga nr. 18/1927, sbr. lög nr. 105/1936, og eigi þurfa sérnám til þeirra. Starf hins nafngreinda manns við að fella þorskanet þótti liggja utan starfssviðs fagmanna, og þess eðlis, að eigi yrði krafizt sérnáms samkvæmt II. kafla laga nr. 18/1927, sbr. lög nr. 105/1936. Var B því sýknaður af ákæru í málinu. 313
- S, sem var forstöðumaður kexverksmiðju, var ákærður fyrir að hafa brotið gegn ákvæðum 14. gr. sbr. 27. gr. laga nr. 18/1927, 2. gr. og 15. gr. laga nr. 105/1936, sbr. 1. gr. og 13. gr. reglugerðar nr. 38/1941, með því að hafa látið ófaglært fólk vinna í nefndri verksmiðju við framleiðslu á tvíbökum, kringlum og skonroki um tiltekið tímabil. Þegar litið var til þess, að vélakostur var mikill í nefndri verksmiðju og allverulegur hluti af framleiðslu umræddra vöruhegunda fór fram í vélum, að störf þau, er hið ófaglærða fólk innti af hendi, voru vandatil aukastörf í sambandi við vélarnar svo og, að um fjöldaframleiðslu var að ræða. Þótti nefnd starfsemi hins ófaglærða fólks hafa öll aðaleinkenni iðju samkvæmt I. kafla laga nr. 18/1927, sbr. lög nr. 105/1936 og eigi þurfa sérnám til hennar. Var S því sýknaður af kröfum ákæruvaldsins í málinu. 501

Innheimtulaun.

- Þegar litið var til ákvæðis 6. gr. laga nr. 29/1885 um atbeina fólgeta til innheimtu meðlagsgreiðslna, þóttu innheimtulaun til málflutningsmanns ekki vera talinn slíkur óhiákvæmleigur kostnaður í sambandi við heimtu meðlags, sbr. 7. gr. sömu laga, að lögtak yrði gert fyrir innheimtulaununum .. 31

Í sambandi við skilnað hjónanna A og B fóru fram einkaskipti á félagsbúi þeirra, og stóðu málflutningsmenn að framkvæmd þeirra. Í byrjun desember 1951 var svo komið, að málflutningsmennirnir höfðu komið að niðurstöðu um, að konan B skyldi fá greiddar kr. 44.763.92 fyrir búshluta sinn. Málflutningsmaður B taldi, að því hefði verið lofað af hálfu A, að fjárhæð þessi yrði greidd 24. s. m. Er svo varð ekki, ritaði málflutningsmaðurinn A kröfubréf og setti honum frest til 5. janúar 1952. Þar sem greiðsla hafði ekki borizt frá A þann dag, lét málflutningsmaður B samdægurs gefa út og birta A sáttakæru og skyldi sáttafundur vera 7. s. m. Þann dag greiddi A áðurnefndar kr. 44.763.92 í skrifstofu málflutningsmanns B, sem kvittaði fyrir greiðslunni með fyrirvara, þar sem hann taldi innheimtulaun vera vangoldin af fjárhæðinni. Höfðaði B því næst mál gegn A til heimtu innheimtulaunanna. Talið var ósannað, að búshluti B hefði verið gjaldkræfur, er hún lét lögmann sinn hefjast handa um innheimtu hans, og var A því sýknaður af kröfum B. 35

Innsetningargerð.

Verkfæranefnd (V) fór með stjórn Vélasjóðs, sem m. a. skyldi annast kaup á jarðræktarvélum. Á var formaður V á árinu 1945 og lofaði hann þá að útvega fergju handa H. V lét S.Í.S. annast vélakaup fyrir sig erlendis, en Á var á þessum einnig deildarstjóri hjá S.Í.S. Nefnd fergja var nú pöntuð og kom hún til landsins 6. desember 1945, og kvaðst Á hafa séð um tollafgreiðslu á henni 27. s. m. Á lét af störfum hjá V og S.Í.S. um áramótin 1945—46 og lét hann þar engin gögn eftir um, hverjum fergjan var ætluð. Hinn 11. febrúar 1946 gaf S.Í.S. út afgreiðsluseðil fyrir fergjunni og 16. s m. framvísaði starfsmaður H seðli þessum á skipaafgreiðslu þeirri, þar sem fergjan var geymd, tók við henni og flutti hana í birgðaskála H. Geymdi H fergjuna þar fram á árið 1948, að hann flutti hana á nýreista verkstöð sína og notaði hana þar. Andvirði fergjunnar kvaðst H vilja skuldajafna við leigu, sem V ætti ógreidda eftir tiltekinn skála. Hinn 11. nóvember 1946 hafði V ákveðið að selja S.Í.S. vélar, sem pantaðar höfðu verið handa V, og 30. desember s. á. gaf S.Í.S. út „kreditnótu“ handa V fyrir fergjunni. Á árinu 1947 sóttu starfsmenn S.Í.S. tæki þau, er V hafði selt S.Í.S. og geymd voru hjá H, að undantekinni nefndri fergju. Á árinu 1950 tóku starfsmenn S.Í.S. að spyrjast fyrir um fergjuna og komust þá að því, hvar hún var niður komin. Krafði S.Í.S. nú H um fergjuna, en hann neitaði að láta hana af hendi, þar sem hann taldi sig vera eiganda hennar. S.Í.S. krafðist

þá afhendingar fergjunnar með innsetningargerð. Á pantaði nefnda fergju á vegum S.Í.S. til efnda á loforði sínu til H. Var því talið, að H hefði öðlazz hlutbundinn rétt til kaupa á fergjunni bæði gagnvart S.Í.S. og V. Nú hafði H fengið ferguna í sínar hendur og haldið vörzlu hennar, og gátu þá fyrirvarsmenn V og S.Í.S. ekki með samningum, þótt í grandleysi væru gerðir, útrýmt rétti H samkvæmt traustnámsreglum. Afhending fergjunnar þótti ekki eftir atvikum verða talin merki þess, að H fengi greiðslufrest á andvirði hennar og H átti því eigi rétt til að greiða andvirðið með skuldajöfnuði. En þar sem H hafði ekki verið krafinn um andvirðið og honum þannig gefinn kostur á að greiða það, þótti fergjan ekki verða tekin með fógetavaldi úr hendi hans, þótt ógreidd væri. Var því synjað um innsetningargerðina. 340

Játning. Sjá aðiljaskýrslur.

Kaupmáli. Sjá séreign maka.

Kaup og sala.

Með samningi 30. júlí 1948 lofaði T að selja M tilgreind hlutabréf í h/f S. M lofaði að greiða andvirði bréfanna þannig, að hann afhenti og framseldi T hlutabréf í h/f D á tilteknu nafnverði, að því tilskildu, að stjórn og hluthafar h/f D samþykktu framsalið, að hann afhenti T ákveðinn fjölda sildartunna, að hann samþykkti víxil til handa T með tiltekinni fjárhæð og ákveðnum gjalddögum. T setti það jafnframt sem skilyrði fyrir sölu á nefndum hlutabréfum, að hann við undirskrift samningsins losnaði við allar persónulegar skuldbindingar vegna h/f S svo og að tilteknu veði í fasteign yrði aflýst. T höfðaði í ársbyrjun 1950 mál gegn M og krafðist efnda á framangreindum samningi. Að vísu var talið, að M hefði átt að hafa forgöngu um tilraunir til að fá skilyrðum þeim fullnægt, er greindi í samningi aðilja. Nú fékkst eigi, án þess að séð yrði, að M ætti þar sök á, hið áskilda samþykki stjórnar og hluthafa h/f D og T losnaði eigi við hina persónulegu ábyrgð á skuldum h/f S. Nefndur samningur varð því eigi virkur, og var M því sýknaður af kröfum T. 329

A seldi B fasteign fyrir kr. 160.000.00. Greiddi B kr. 90.000.00 við undirskrift kaupsamnings og fékk skömmu síðar afnot eignarinnar. B neitaði síðar að efna frekar skyldur sínar samkvæmt kaupsamningum, fyrr en frá hefðu verið dregnar hæfilegar bætur fyrir galla, er fram komu á eigninni. Kom til máls milli aðilja út af ágreiningi þessum, og urðu þær lyktir þess, að A var talið skylt að bæta nokkuð af göll-

um þessum með kr. 2000.00. Synjun A að greiða bætur þessar þótti hins vegar ekki réttlæta hinar miklu vanefndir B á kaupsamningnum og voru því allar eftirstöðvar hins umsamda kaupverðs taldar fallnar í gjalddaga og B dæmt að greiða A þær. 534

Útgerðarfélagið N lagði upp hjá fiskvinnslustöðinni F tiltekið magn af fiski. N krafði síðar F um andvirði fiskisins miðað við markaðsverð á þeim tíma, er það afhenti F fiskinn. F neitaði þeirri kröfu og kvaðst hafa keypt slíkan fisk lægra verði á nefndum tíma. F færði eigi sönnur á, að hann hefði auglýst eða á annan hátt gert N kunnugt, áður en skipti aðilja gerðust, að hann keypti fiskinn lægra verði en almennt gerðist hjá öðrum fiskvinnslustöðum á sama tíma. Var F því dæmt að greiða N fjárhæð þá, er hann krafðist .. 590

Kaupréttur að jörð. Sjá forkaupsrétt.

Kynferðisbrot. Sjá skírlífisbrot.

Kærumál.

Héraðsdómari kvað upp þann úrskurð, að vitni væri ekki skylt að svara þeirri spurningu, hvort það tryði á guð. Gagnaðili kærði úrskurð þennan til Hæstaréttar, sem staðfesti úrskurðinn 16

B krafðist þess, að löghald yrði lagt á fjárhæð, er B taldi T hafa í vörslum sínum, og á síðara stigi málsins beindi B sömu kröfu gegn S. Að lokum óskaði B þess, að fógétamál þetta yrði hafið. T og S kröfðust þá málskostnaðar úr hendi B. Þar sem B hélt áfram málinu gegn T og S, eftir að sýnt var, að sannanir skorti fyrir því, að nefnd fjárhæð væri í vörslum þeirra, gerði fógeti B að greiða T og S málskostnað. Úrskurður fógeta var kærður til Hæstaréttar og staðfestur þar. 56

Stjórn Lögmannafélags Íslands vitti í úrskurði tiltekna háttsemi málf lutningsmannsins T. Við meðferð málsins hafði T lýst því, að hann mundi „ekki sækja fundi félagsstjórnarinnar oftast út af þessu máli“ og mundi „ekki veita neinar upplýsingar í því“. T kærði úrskurðinn til Hæstaréttar, sem vísaði málinu frá sér, þar sem T hefði með nefndu háttarni firrt sig rétti til að bera úrskurð félagsstjórnar undir Hæstarétt. 61

Ýmsir verktakar stofnuðu samtök á árinu 1951, er þeir nefndu Sameinaða verktaka (SV). Skattyfirvöld áætluðu SV skatta nefnt ár, en ríkisskattanevnd felldi skattana niður, þar sem hún taldi, að SV væri ekki félag í skilningi 3. gr. laga nr. 6/1935. Fjármálaráðherra f. h. ríkissjóðs höfðaði þá mál

- gegn SV til viðurkenningar á skattskyldu SV og til greiðslu skattanna. SV krafðist frávísunar á máli þessu, þar sem enginn skattur væri löglega lagður á samtökin nefnt ár. Héraðsdómari hratt þeirri kröfu með úrskurði, sem kærður var til Hæstaréttar og staðfestur þar með skírskotun til ákvæða skattalaga um, að endanleg úrlausn um skattskyldu ber undir dómstóla. 111
- Stefndi** í víxilmáli krafðist aukins frests í héraði til að hafa uppi gagnkröfur í málinu. Héraðsdómari synjaði um frestinn, þar sem talið var, að unnt hefði verið að hafa kröfur þessar uppi þegar í öndverðu. Úrskurður héraðsdómara var kærður til Hæstaréttar, sem staðfesti úrskurðinn. 121
- Úrskurður** héraðsdóms um frest var kærður til Hæstaréttar. Í úrskurðinum greindi eigi málsaðilja og málsatvikum og málsástæðum var eigi lýst nema að litlu leyti. Úrskurðurinn var því ómerktur og málinu vísað heim í hérað. 131, 133
- Af** hálfu stefnanda (A) í héraði var krafizt tveggja mánaða framhaldsfrests til gagnaöflunar og þá fyrst og fremst til að A, sem var erlendis, gæti gefið aðiljaskýrslu fyrir dómi. Héraðsdómari veitti þann frest með úrskurði vegna andmæla stefnda. Sá úrskurður var kærður til Hæstaréttar, en staðfestur þar. 216
- Kært** málskostnaðarákvæði héraðsdóms. 257
- Frávísunarkröfu** stefnda í héraði hrundið. Sá úrskurður var kærður til Hæstaréttar og staðfestur þar. 310
- Í** sakadómi var rekið mál til úrlausnar kröfu um niðurrif húss. Var málið láta sæta meðferð samkvæmt 6. gr. og 7. gr. laga nr. 61/1944 og úrskurðir héraðsdóms kærðir til Hæstaréttar samkvæmt 6. gr. laganna. Úrskurðirnir voru ómerktir, þar sem lög nr. 27/1951 giltu um málsmeðferð. 383
- Sakadómur** Keflavíkurflugvallar kvað upp úrskurð í opinberu máli og samþykkti utanríkisráðherra kærnu úrskurðarins til Hæstaréttar samkvæmt 124. gr. laga nr. 27/1951. Samkvæmt úrskurði forseta nr. 58/1953 báru dómsmál almennt undir ráðherrann B. Ákvæði laga nr. 27/1951 þóttu eigi verða skilin á annan veg en þann, að einn og sami dómsmálaráðherra fari með ákærvaldið í landinu á hverjum tíma, svo sem tíðkæzt hefur og telst eðli máls samkvæmt. Á þessari skipan þótti eigi verða gerð breyting nema með lögum, er greindu skýrt, hvernig ákærvaldinu skyldi skipt milli ráðherra. Bráðabirgðalög nr. 1/1954 um lögreglustjóra á Keflavíkurflugvelli og lög nr. 33/1954 um sama efni geymdu ekki heimild handa utanríkisráðherra til að fara með ákærvald, þótt frá því væri skýrt í athugasemdum við lagafrumvarpið, að utanríkisráðherra hefði tekið við afgreiðslu dómsmála á Keflavíkurflugvelli frá næstu áramótum á undan.

- Með forsetaúrskurði varð eigi gerð breyting á lögum nr. 27/1951. Brast utanríkisráðherra því heimild til að samþykkja kærana til Hæstaréttar og var kærumálinu því vísað frá dómnum. 439
- I** úrskurði sakadóms var kveðið svo á, að máli til sviptingar lög-ræðis skyldi vísað frá dómnum. Úrskurðurinn var kærður til Hæstaréttar, sem felldi hann úr gildi með skírskotun til 2. gr. og 4. gr. laga nr. 27/1951. 447
- H**éraðsdómari hratt með úrskurði kröfu um frávísun, sem byggð var á því, að ágreiningsefnið bæri ekki undir dómstóla. Úrskurðurinn var kærður til Hæstaréttar og staðfestur þar. . . 450
- H**éraðsdómur hafði vísað ágreiningsmáli um rétt til töku á heitu vatni frá dómi með þeim rökum, að ágreiningurinn bæri ekki undir dómstóla. Úrskurður héraðsdóms var kærður til Hæstaréttar, sem taldi að ágreiningsefnið bæri undir dómstóla eðli sínu samkvæmt, en hins vegar hefði héraðsdómur átt að vísa málinu frá vegna vanreifunar. Var úrskurðurinn því staðfestur að niðurstöðu til. 452
- H**éraðsdómari kvað upp úrskurð um, að vitni væri eigi leyft að staðfesta vætti sitt með eiði eða drengskaparheiti, þar sem það hefði svo ríkra hagsmuna að gæta um úrlausn samskonar málefnis. Úrskurðurinn var kærður til Hæstaréttar og staðfestur þar. 522
- S**akadómari hafði að kröfu dómsmálaráðuneytisins kveðið upp úrskurð um, að sölubúðum tiltekins verzlunarfyrirtækis skyldi lokað, þar sem fyrirtækið hefði eigi verið löglega skrásett og hinn raunverulegi framkvæmdastjóri þess (G) hefði eigi heimild til stjórnar þess. G kærði úrskurð þennan til Hæstaréttar, sem vísaði kærumálinu frá dómi, þar sem lagaheimild brast til kærunnar. 547
- Ú**rskurður héraðsdóms, sem hratt frávísunarkröfu, er byggð var á því, að málsefni bæri ekki undir dómstóla, var kærður til Hæstaréttar. Var úrskurðurinn staðfestur. 562
- A** hafði uppi þá kröfu í dómsmáli, að B yrði dæmt óheimilt að hafa lykil að læsingu á tilteknu hliði. Héraðsdómari vísaði kröfu þessari frá dómi, og var frávísunardómurinn kærður til Hæstaréttar, sem felldi hann úr gildi, þar sem A átti rétt á að fá efnisúrlausn dómstóla um kröfuna. 601
- H**, sem var ákærður í opinberu máli, höfðaði einkamál gegn dómara opinbera málsins til greiðslu skaðabóta vegna verka, sem H taldi G bera ábyrgð á. Héraðsdómur vísaði þessari kröfu frá dómi með skírskotun til 34. gr. laga nr. 85/1936, sbr. 15. gr. laga nr. 27/1951. Úrskurður héraðsdóms var kærður til Hæstaréttar og staðfestur þar. 615
- O**pinber rannsókn hófst á ætluðu broti stórkaupmannsins G á ákvæðum laga nr. 88/1953. Viðurkenndi G að hafa flutt til

- landsins án innflutningsleyfis tiltekið magn af leikföngum. Nam innkaupsverð vörunnar rúmum 10 þúsund þýzkum ríkismörkum og tollur sá, er G greiddi, rúmum 46 þúsundum króna. Kannaðist G við að hafa með þessu brotið ákvæði nefndra laga og bauðst til að greiða sekt til að sleppa við málssókn. Samþykkti dómariinn það og ákvað sektina kr. 10.000.00, sem G greiddi þegar. Nokkru síðar kom í ljós, að G hafði selt verzlunarfyrirtæki nefnda vöru fyrir rúmar 340 þúsundir króna. Dómsmálaráðherra kærði þá samkvæmt 3. mgr. 112. gr. laga nr. 27/1951 framangreinda dómsátt til Hæstaréttar, sem felldi hana úr gildi, þar sem hún yrði samkvæmt gögnum málsins að teljast fráleit. 618
- Úrskurður fógeta um að fjárnumdir munir skyldu teknir úr vörzlum gerðarpola, var kærður til Hæstaréttar, sem staðfesti úrskurðinn. 632
- Í rekstri opinbers máls gegn H krafðist hann þess, að formaður sakadóms, G, viki sæti í málinu, að H yrði gefinn kostur á að koma fyrir sig vörnum á varnarþingi sínu og að vitni í málinu yrðu samprófuð og heitfest. Úrskurð G um þessi atriði kærði H til Hæstaréttar, eftir að dómsmálaráðherra hafði veitt honum heimild til kærunnar samkvæmt 171. gr. laga nr. 27/1951. 684

Landamerksamál.

- Jarðirnar F-H og Y-H liggja saman. Í landamerksamáli, sem rekið var í héraði á árunum 1951—1952, hafði eigandi F-H, M, uppi þá dómkröfu, að tiltekin landspilda, Hrb, yrði viðurkennd óskipt beitoland jarðanna F-H og Y-H og sameign eigenda þeirra. Eigandi Y-H, Þ, krafðist þess hins vegar, að dæmt yrði, að Hrb væri einkaeign sín. Af orðalagi engjaskiptagernings, sem eigendur téðra jarða gerðu árið 1866, þótti mega ráða, að Hrb hefði þá orðið eign Y-H. Þar af leiddi, að sönnunarbyrði fyrir þeirri staðhæfingu M, að Hrb væri sameiginlegt beitoland jarðanna, hvíldi á honum. Vitna-skýrslur um beit á þrætulandinu voru svo sundurleitar og andstæðar sín á milli, að ekki varð á þeim byggt. Að því er virtist frá árinu 1929 hafði Þ unnið að nýrækt á Hrb, án þess að M hefði, svo sannað væri, haft uppi mótmæli gegn þeim framkvæmdum fyrr en í landamerksamálinu. Dómkröfu M var því hrundið, en krafa Þ hins vegar tekin til greina. 38

Landhelgisbrot. Sjá fiskveiðabrot.

Lán.

A lánaði B kú frá því í október 1949 til vors 1950. Áttu A og B heima vestan Blöndu í Húnavatnssýslu. B afhenti kúna, að A forspurðum, bóndanum D, sem bjó austan Blöndu, síðast í desember 1949 og flutti D kúna heim til sín, þótt hann vissi eða mætti vita um heimildarleysi B til ráðstöfunar á henni. Er kýrin var komin til D, varð hún ekki að lögum flutt aftur vestur yfir Blöndu, sbr. lög nr. 75/1941, lög nr. 44/1947 og lög nr. 47/1950 svo og reglugerð nr. 78/1946. Ósannað var, að samningar hefðu tekizt með aðiljum um að B og D keyptu kúna. Í nóvember 1950 vildi D skila A kúnni, en hann neitaði að taka við henni. Var kýrin síðan hjá D til vors 1951. Var þá sent með hana til A, sem neitaði að taka við henni, og sömu afstöðu tók B. Sýslumaður auglýsti þá kúna til sölu á uppboði og seldist kýrin þar á kr. 2000.00. A krafði B og D 3500 króna bóta fyrir kúna. B og D drýgðu með framanlýstum aðgerðum sínum réttarbrott gegn A og var þeim því dæmt að bæta A tjón hans. Ósannað var, að krafa A væri ósanngjörn, enda sennilegt, að tjón A hefði numið meiru en fjárhæð þeirri, sem fékkst fyrir kúna á uppboðinu. Var krafa A því tekin til greina. 203

Leiðbeiningaskylda dómara.

A, sem var ólöglærður, flutti mál sitt sjálfur í héraði. Var kröfugerð hans mjög ófullkomin og óskýr. Héraðsdómari leiðbeindi þó A eigi um kröfugerð né nægilega um öflun gagna og málflutning. Dómur og málsmeðferð í héraði voru því ómerkt og málinu vísað frá héraðsdómi. 139

Leiguréttindi.

Jörðin S ásamt eyðibýlinu H er eign Strandakirkju, en sýslumaður Árnessýslu (P) hefur yfirumsjón með jarðeignum hennar samkvæmt reglum nr. 20/1931, sbr. lög nr. 50/1928. Árið 1943 losnuðu nefndar jarðir úr ábúð og æskti þá K, sem var opinber starfsmaður í Reykjavík, þess, að honum yrði leigðar nefndar jarðeignir. Að fengnum meðmælum biskups, sem studd voru meðmælum skógræktar- og sandgræðslustjóra, varð kirkjumálaráðherra við beiðni K. Báru nefnd gögn og önnur með sér, að kirkjumálaráðherra og biskupi var kunnugt um, að K ætlaði sér ekki að flytja á jarðirnar og hefja þar ábúð, heldur var tilefni ákvörðunarinnar það, að nauðsyn þótti til bera að taka jarðirnar úr ábúð til friðunar fyrir beit, er sauðfjárbúskap fylgir. Hinn 19. marz 1945 gaf P út leigumála fyrir jörðunum til K. Segir þar, að leigumálinn teljist frá fardögum 1943 til lífstíðar K, að K sé ekki skylt að búa á jörðinni og K beri einn

ábyrgð og áhættu af því, ef sveitarstjórn leiti réttar sins samkvæmt 3. gr. og 4. gr. ábúðarlaga. Hinn 30. október 1952 sagði P K upp leigu á nefndum jörðum. Þar sem K sinnti eigi þeirri uppsögn, krafðist P útburðar á K. Kröfu sína byggði P í *fyrsta lagi* á því, að Selvogshreppur (H) ætti rétt til að ráðstafa jörðunum samkvæmt nefndum greinum ábúðarlaga, enda hefði komið fram krafa frá H um að fá jarðirnar til ráðstöfunar. Talið var, að með fyrrgreindri ákvörðun ráðherra hefðu jarðir þessar verið teknar úr ábúð til friðunar og leigðar K til lífstíðar. Réttur H samkvæmt tilgreindum ákvæðum ábúðarlaga væri því aðeins fyrir hendi, að nefndar jarðir hefðu ekki verið teknar úr ábúð og til friðunar samkvæmt stjórnarfarslegri heimild, enda væri og fullnægt öðrum skilyrðum, er ákvæðin greina. Um hugsanlegan rétt H að þessu leyti varð annars ekki dæmt í þessu máli milli P og K. — Í *öðru lagi* byggði P útburðarkröfu sína á því, að K hefði að ýmsu leyti vanefnt skyldur sínar sem leigutaki, hann hefði nitt jarðirnar og rányrkt, leigt öðrum nýttjar þeirra og hlunnindi og þá sérstaklega veiðirétt án samþykkis hreppsnefndar og loks hafi hann refjast við að halda uppi lögskilum af jörðunum. Samkvæmt 8. gr. leigumálans frá 1945 var K gert að leita tillagna sveitarstjórnar H um lán til annarra á landsnýtjum. Ákvæði þetta var talið reist á þeirri forsendu, að H ætti rétt til nefndra jarða samkvæmt ákvæðum ábúðarlaga, en úr því varð eigi skorið í máli þessu, og urðu brot K á nefndu ákvæði leigumálans því eigi talin til útburðarsakar. Talið var, að nauðsynlegt hefði verið að setja í leigumálann ákvæði um hagnýtingu veiði á jörðunum, til þess að koma í veg fyrir ofveiði þar. Þótti eðlilegt, að þar sem svo var ekki gert, hefði P, áður en hann leitaði til fógeta, veitt K viðvörun um veiðina og gefið honum færi á að ganga að hóflegum reglum um hana. Að svo vöxnu máli þótti varhugavert að telja, að hagnýting K á veiðinni hefði verið slíkt brot á leigumálanum, að varða ætti útburði. Þá höfðu K heldur ekki verið settar skýrar og eðlilegar reglur um meðferð og framkvæmdir á jörðunum og þóttu ekki sannaðar á K aðrar þær vanefndir, er leiða ættu til leiguriftunar. Var því neitað um útburð. ... 727

Lífsháski.

- A og W höfðu veitt Ó svo stórfellda líkamsáverka, að hann gat enga björg sér veitt. Þeir yfirgáfu Ó þannig á sig kominn um vetrarnótt. Var þeim dæmd refsing samkvæmt 1. mgr. 220. gr. hegningarlaga nr. 19/1940. 218
- E var með W og A, er þeir skildu Ó eftir bjargarvana. Hann hirti ekki um að ganga úr skugga um, hvort Ó væri enn í

bifreið þeirri, er hann var látinn í um hánótt, þegar hann gekk þar fram hjá næsta morgun. Hafði E með þessu brotið gegn 221. gr. hegningarlaga nr. 19/1940 og var honum dæmd refsing, fangelsi 3 mánuði, skilorðsbundið. 218

Líkamsáverkar.

A ók bifreið sinni austur Suðurlandsbraut og ætlaði fram úr 10 ára dreng, sem ók í sömu átt. Drengurinn lenti á bifreiðinni og hlaut af mikil meiðsl, m. a. höfuðkúpubrot. Sannað þótti, að A hefði ekið óþarflega nærri drengnum og að hann hefði ekki gefið hljóðmerki, áður en hann ók fram hjá. Var A því ekki talinn hafa sýnt nægilega varfærni í akstrinum og hann því samvaldur að slysinu. Var A dæmd refsing, m. a. fyrir brot á 219. gr. almennra hegningarlaga nr. 19/1940. 50

A ók vörubifreið sinni of hratt og óvarlega á Reynivallahálsi í Kjós. er hann nálgast jeppabifreið, sem kom á móti. Rákust bifreiðarnar á, jeppabifreiðin skemmdist verulega og einn farþegi hennar rifbeinsbrotnaði, hlaut sár á handlegg og nef svo og augnmeiðsl. Með þessari háttsemi þótti A hafa m. a. brotið gegn 219. gr. almennra hegningarlaga nr. 19/1940. Var honum dæmd 1000 króna sekt og hann sviptur ökuleyfi 3 mánuði. 145

Um kl. 3 að nóttu 12. marz 1953 kom Ó, 61 árs að aldri, að tilteknu húsi í Keflavík og barði þar að dyrum. Var Ó þá mjög drukkinn. Í húsinu voru þá m. a. staddir W, 31 árs, A, 17 ára, og E, 20 ára. Voru W og A undir áhrifum áfengis. Þeir A, E og W vildu aftra Ó frá að komast inn í húsið. W kvaðst þá hafa reiðzt ummælum, sem A hafði eftir Ó og þýddi fyrir W, en hann var erlendur. Gekk W að Ó, sló hann krepptum hnefa á hökuna, svo að hann féll við. en er hann reis upp aftur, greiddi W honum enn höfuðhögg og féll Ó þá meðvitundarlaus til jarðar. A, sem horft hafði á aðfarir þessar, og W báru nú Ó að fiskþvottakeri, sem var þar skammt frá, settu hann í kerid og skildu hann þar eftir meðvitundarlausan. Um þetta leyti var vindur í Keflavík VSV 9, rigning og hiti 3° C. Þeir W og A fóru að svo búnu inn í fyrrnefnt hús, en skömmu síðar fóru A, E og W aftur út og fluttu nú Ó, sem var enn meðvitundarlaus, að bifreið þar rétt hjá. Eitthvað raknaði Ó við við flutninginn og sló A þá með krepptum hnefa á kjálka Ó. Hreyfði Ó sig ekki eftir það. A, E og W skildu svo Ó eftir í lokuðum bílnum, blóðugan, meðvitundarlausan og bjargarlausan. Var Ó þarna, unz vegfarendur urðu hans varir af tilviljun um hádegi næsta dag. Er Ó fannst, hafði hann glóðarauga, stóra kúlu á hnakka og skurð undir kjálka. Hægri ökli var ból-

inn og hann var víða marinn. Ó var fluttur í sjúkrahús, en þar andaðist hann 12 dögum síðar. Sannað þótti m. a. af skýrslu læknis og álitagerð Læknaráðs, að banamein Ó hefði verið skemmdir á heilavef ásamt blæðingum í höfði, sem orsakast hafi af áverka á höfuð hans. Lýsing á ákomum á Ó, eftir að hann fannzt, þótti sýna, að hann hefði hlotið fleiri áverka en raktir yrðu til framangreindra höfuðhögga W og A og yrði að telja, að þeir stöfuðu af meðferð W og A, enda ekki öðrum til að dreifa. Að svo vöxnu máli voru W og A báðir taldir refsíabyrgir vegna þess líkamstjóns, er Ó hlaut, svo og vegna afleiðinga þess. Var þeim m. a. dæmd refsing samkvæmt 218. gr. almennra hegningarlaga nr. 19/1940. 218

Líkur. Sjá sönnun.

Loffterðir.

J var farþegi í áætlunarflugvél frá Siglufirði til Reykjavíkur, en flugvélin var eign flugfélagsins L. Í lendingunni hvolfði flugvélinni, sem var sjóflugvél, og hlaut J allmikinn höfuð-áverka og leiddi af 10% varanlega örorku. Skilyrði til landingar voru góð og var ekki gert sennilegt af hálfu L, að af hendi flugmannsins eða annarra starfsmanna L, sem að fluginu stóðu, hefði verið gætt nægilegrar varkárni. Var L því dæmt skyld að bæta J tjón það, er hann varð fyrir vegna slyssins. Voru bæturnar ákveðnar kr. 20.000.00. L hafði tryggt farþega og áhöfn hjá tryggingarfélaginu T og krafðist J til vara bóta úr hendi þess. Eftir framangreindum úrslitum var T sýknað af kröfu J. 565

Læknar. Læknaráð.

Læknir gefur skýrslu um líkamsáverka.
 145, 218, 317, 377, 399, 405, 415, 549, 565, 592, 678
 Læknir gefur skýrslu um krufningu líks og dánarorsök. 218
 Læknaráð lætur uppi álit um læknaskýrslu. 218, 468
 Læknir gefur álit um örorku slasaðs manns.
 317, 399, 405, 415, 549, 565, 678
 Læknir lætur uppi álit um geðheilsu sakbornings og sakhæfi. .. 468
 Læknir gefur skýrslu um áfengismagn í blóði sakbornings. 483
 Læknir gefur skýrslu um blóðrannsókn í barnsfaðernismáli. 670, 718

Lög Lögskýring.

Ekki er í lögum kveðið á um málskot til dómsmálaráðuneytis á úrskurði valdsmanns um framfærslueyri samkvæmt 14. og 15. gr. laga nr. 57/1921. Eðli máls samkvæmt þótti slíkt málskot þó vera heimilt, enda sé það framkvæmt án ástæðu-

- lauss dráttar, eftir að aðili fékk eða mátti fá vitneskju um úrskurðinn. 17
- Þegar litið var til ákvæða 6. gr. laga nr. 29/1885 um atbeina fólgeta til innheimtu meðlagsgreiðslna, þóttu innheimtulaun til málflutningsmanns ekki vera talinn slíkur óhjákvæmlegur kostnaður í sambandi við heimtu meðlags, sbr. 7. gr. sömu laga, að lögtak yrði gert fyrir innheimtulaununum. . . 31**
- Ákvæði laga nr. 22/1950 um stóreignaskatt voru að vísu talin leiða til þess, að eignir þeirra, er bera hann, rýrnuðu að marki, en þar sem skattur þessi taldist á lagður eftir efnahagslegum mælikvarða í sambandi við róttækar breytingar á efnahagskerfi landsins, þóttu ákvæði laganna eigi brjóta í bága við 67. gr. stjórnarskrárinnar. 78**
- Ákvæði 12. gr. laga nr. 22/1950 skýrð þannig, að þann hluta stóreignaskatts, sem á er lagður vegna eignar í hlutafélögum og samvinnufélögum, þar með talin hlutafjár- og stofnfjáreign, geti ríkissjóður innheimt einungis hjá félögunum sjálfum, enda leiði könnun 9. mgr. 12. gr., þrátt fyrir orðalag 3 mgr. gr., til þeirrar niðurstöðu, að löggjafinn hafi viljað láta þessi félög taka nokkurn þátt í greiðslu stóreignaskatts, þótt með óvenjulegum hætti sé. 93**
- Reglur laga nr. 22/1950 voru að vísu taldar geta leitt til nokkurs ósamræmis, að því er varðar stóreignaskattsgreiðslur einstakra hluta- og samvinnufélaga, en sú mismunun taldist þó eigi vera með þeim hætti, að brjóti í bága við 67. gr. stjórnarskrárinnar nr. 33/1944, enda taki löggjafinn ekki fyrir fram ákveðin félög út úr í því skyni að gera hlut þeirra verri en annarra. 93**
- P hafði verið handtekinn, án þess að hann hefði með ólögmætu framferði gefið tilefni til þeirra aðgerða, og var handtakan saknæmt misferli af hendi ríkislöggæzlumanns þess, er hana framkvæmdi. Þegar handtakan fór fram, voru enn í gildi lög um skaðabætur fyrir gæzluvarðhald að ósekju o. fl., nr. 28/1893. Þau lög höfðu ekki að geyma ákvæði um bætur fyrir handtöku, og á þeim tíma, er þau voru sett, var ekki talið, að ríkið bæri fóbótaábyrgð á tjóni af aðgerðum opinberra starfsmanna að öðru leyti en því, sem mælt var í sérstökum lögum. Réttarþróunin hefur hins vegar orðið sú, að á þessu sviði hefur verið lögð á ríkið viðtækari ábyrgð en áður var. Samkvæmt meginreglu laganna frá 1893 þótti P því hafa öðlzt rétt til bóta úr ríkissjóði vegna hinnar ólögmætu handtöku. 104**
- Samkvæmt 9. mgr. 17. gr. laga nr. 31/1940 hefur póstaftgreiðslumaður heimild til að binda greiðslu póstávísunar því skilyrði, að ávísunin sé afhent með álimdu frímerki. Lagaboð þetta var eigi talið brjóta í bága við 67. gr. stjórnarskrár-**

- innar nr. 33/1944, enda þótti sá skilningur ákvæðisins eðli-
legastur, að það veitti heimild til aukins gjalds fyrir nefnda
póstþjónustu. 135
- Samkvæmt lögum nr. 23/1952 er sveitarstjórnnum heimilt að**
leggja sérstakt gjald á kvikmyndasýningar, aðrar en sýn-
ingar íslenzkra kvikmynda og fræðslukvikmynda, og má
gjaldið vera allt að 10% af aðgangseyri að kvikmyndasýn-
ingum, þegar frá honum hefur verið dreginn álagður
skemmtanaskattur. Bæjarstjórn Reykjavíkur (R) ákvað að
innheimta gjald þetta með 9% og þar á meðal hjá kvik-
myndahúsi því (T), sem Háskólaráð rekur á vegum Sátt-
málasjóðs, en kvikmyndahús þetta er að lögum undanþegið
skemmtanaskatti. Af hálfu R var gjald T miðað við brúttó-
sölu aðgöngumiða, án þess að dregin væri frá sú upphæð,
sem skemmtanaskattur hefði numið, ef T bæri að greiða
hann. Þessu mótmæltu forráðamenn T, og krafðist R þá
lögtaks hjá T til tryggingar eftirstöðvum nefnds gjalds, þ. e.
þeim mismun, sem fram kom, ef skemmtanaskattur var dreg-
inn frá brúttósöluverði miða eða eigi. Það þótti andstætt
lagarökum og lagasamræmi, að eftirgefinn skemmtana-
skattur sé gerður að gjaldstofni samkvæmt nefndum lögum
nr. 23/1952 og að kvikmyndahús, sem undanþegið er skemmt-
anaskatti, sé gert að greiða hlutfallslega hærra gjald til R
samkvæmt lögum þessum en kvikmyndahúsum, sem greiða
skemmtanaskatt. Þótti og eigi fullvíst, þrátt fyrir orðalag
laganna, að þeir, sem þau settu, hafi viljað stofna til slíkrar
skattlagningar. Var því synjað um lögtak hjá T. 199
- A krafðist í skiptamáli fjárhæðar úr dánarbúi föður síns (F)**
vegna framfærslu hans síðustu tólf æviár hans. Þegar lítið
var til sambands A og E, þótti lögjöfnun frá 8. gr. laga nr.
141/1905 leiða til þess, að krafa A var ekki talin að neinu
leyti niður fallin vegna fyrningar. 282
- Heimild til að höfða mál til refsingar út af meiðyrðum var**
niður fallin samkvæmt 29. gr. hegningarlaganna nr. 19/1940.
Grein þessi tekur ekki til ómerkingar ummæla samkvæmt
orðum sínum og þótti ekki næg ástæða til að beita ákvæð-
inu með lögjöfnun um ómerkingarkröfu. Voru ummælin
því ómerkt. 294
- Samkvæmt 8. gr. laga nr. 32/1935 um varðskip landsins og**
skipverja á þeim skal hlutur skipshafnar varðskipis í bjarg-
launum skiptast „milli skipverja í réttu hlutfalli við mánað-
artekjur hvers þeirra“. Ákvæði þetta þótti bera að skýra
þannig, að við skiptingu launa milli skipverja skuli einungis
miða við fastar mánaðartekjur þeirra, en eigi óvissar og
óreglulegar aukatekjur, enda benti meðferð lagafrumvarps-

- ins á Alþingi ekki til þess, að löggjafinn hefði viljað skipa þessu á annan veg. 351
- A fékk ábúð á jarðarhluta á árinu 1927 og laut sú ábúð því ákvæðum laga nr. 1/1884. Talið var, að ákvæði 9. gr. laga nr. 8/1951 veittu landsdrottinn eigi heimild til að taka jarðarhlutann úr lífstíðarábúð A, þar sem ekkert sambærilegt ákvæði er í lögum nr. 1/1884. 357
- Talið er, að meðlag, sem lög gera föður óskilgetins barns að greiða með því, sé ætlað barninu sjálfu til framfærslu og menningar. Lagarök og eðli máls leiði því til þess, að barnið sjálft á réttinn til meðlagsins. Var þessi niðurstaða talin í beztu samræmi við niðurlagsákvæði 7. gr. laga nr. 87/1947. Móður óskilgetins barns er í lögum fengin heimild til að innheimta meðlag með því og verja því í þágu þess, svo sem lög mæla. Hins vegar var talið, að móðurina bresti alla heimild að lögum og lagarökum til að afsala barninu rétti til meðlagsins. 433
- Með forsetaúrskurði nr. 58/1953 var nafngreindum ráðherra falin meðferð dómsmála. Ákvæði laga nr. 27/1951 þóttu eigi verða skilin á annan veg en þann, að einn og sami dómsmálaráðherra færi með ákærvaldið í landinu á hverjum tíma, eins og tíðkæpt hefur og er eðli máls samkvæmt. Á þessum lögum verður ekki gerð breyting með forsetaúrskurði, heldur einungis með lögum, og var í því efni ekki nægilegt, þótt skýrt væri frá því í athugasemdum við tiltekið lagafrumvarp, að annar ráðherra hefði tekið við dómsmálum á tilgreindu landssvæði. 439
- Fjármálaráðherra f. h. ríkissjóðs (R) krafði bakarann K, sem hafði vörur frá rúgbrauðsgerð (G) til umsýslusölu, um 2% söluskatt af þeim vörum frá G, er hann seldi. K greiddi skatt þennan með fyrirvara. Fram kom, að G var hinn raunverulegi seljandi varanna til neytenda, en K kom aðeins fram sem umboðsmaður. Afhending varanna til K varð á engan hátt jafnað til sölu og hafði því aðeins farið fram ein sala á vörunum. G hafði greitt 3% söluskatt af tekjum sínum af vörusölu þessari samkvæmt b-lið 22. gr. laga nr. 100/1948. Er litið var til 21. gr. og 22. gr. sömu laga, svo og 2. gr. og 1. mgr. 3. gr. laga nr. 107/1951, þótti engin heimild til að krefja söluskatt tvisvar af sömu sölu. R var því dæmt að endurgreiða K nefnda fjárhæð. 474
- Tilskipun um uppboðsþing í Danmörku og Noregi frá 19. desember 1693 var aldrei birt hér á landi. Ákvæðum hennar var þó fylgt hér í framkvæmd frá því fyrir aldamótin 1800 og byggt á þeim sem gildandi rétti í tilskipun frá 21. júní 1793, sem löglega var birt hér árið eftir. Þar sem svo lengi hafði verið farið eftir ákvæðum tilskipunarinnar, voru þau talin

hafa helgast af venju og yngri lögum og þar með orðið gildir islenzkar réttarreglur.	494
3. gr. tilskipunar frá 21. júní 1793 var talin meðal lagaákvæða, sem felld voru úr gildi með 50. gr. laga nr. 57/1949, en þar sem þau lög taka ekki til frjálsra uppboða, skipti þetta engu um réttarreglur þær, sem gilt hafa og gilda um slík uppboð.	
Samkvæmt lögum nr. 92/1936 var ríkisstjórninni heimilað að kaupa jarðir handa ríkissjóði og skyldi sérstakur sjóður, Jarðakaupasjóður ríkisins, standa straum af kaupum þessum. Hvergi í lögnum var ráðherra heimilað að veita seljendum slíkra jarða endurkaupsrétt á jörðum þeim, sem þannig voru keyptar. Þótti því bera að skýra ákvæði laganna þannig, að um fullnaðarkaup væri að ræða, enda taldist sá skilningur eðlilegastur.	584
Samkvæmt 15 gr. laga nr. 27/1951 gilda ákvæði laga nr. 85/1936 einnig í opinberum málum. Ákvæði 3. tl. 154. gr. laga nr. 27/1951 um kröfur á hendur dómara opinbers máls þótti því bera að túlka með þeim takmörkunum, sem felast í 34. gr. laga nr. 85/1936.	615

Lögreglusamþykkt.

G braut með ógætilegum akstri bifreiðar gegn 46. gr. lögreglusamþykktar fyrir Reykjavík nr. 2/1930.	468
F var ákærður fyrir að hafa með ógætilegum akstri bifreiðar m. a. brotið gegn 46. gr. lögreglusamþykktar fyrir Reykjavík nr. 2/1930. Saka-giptir þóttu eigi sannaðar og var F því sýknaður af ákæruatriðinu.	596

Lögræði.

Mál til sviptingar lögræðis ber í Reykjavík undir sakadómara, sbr. 2. gr. og 4. gr. laga nr. 27/1951.	447
Samkvæmt gögnum í opinberu máli og viðurkenningu J sjálfs voru leiddar að því sönnur, að J var ofdrykkjumaður og hafði hann af þeim sökum oft raskað opinberum hagsmunum. Eftir kröfu dómsmálaráðuneytisins var J því sviptur sjálfræði samkvæmt ákvæðum 5. gr. laga nr. 95/1947. ..	531

Lögtak.

Hjónin G og S slitu samvistir síðast á árinu 1949. Hinn 19. október 1950 gaf sakadómari út úrskurð, þar sem manningum (G) var gert að greiða konunni (S) framfærslueyri, henni og þremur börnum þeirra til handa, kr. 3000.00 á mánuði, mánuðina desember 1949, janúar til marz 1950 og frá 1. október s. á. Hinn 28. marz 1951 krafðist S lögtaks hjá G til lúkningar greiðslum samkvæmt nefndum úrskurði, en ógreiddar reyndust vera kr. 9000.00. Úrskurður sakadómara var birtur

G löglega 20. október 1950. G ritaði sakadómara 9. apríl 1951 og krafðist þess, að úrskurðurinn yrði úr gildi felldur, en þeirri kröfu var eigi sinnt. Þá ritaði G og dómsmálaráðuneytinu í sama skyni 7. ágúst 1951. Þótt eigi sé í lögum getið um slíkt málskot til æðra stjórnarvalds, var það þó talið heimilt, enda sé það framkvæmt án ástæðulauss dráttar. G leitaði ekki til sakadómara fyrr en nær sex mánuðir voru liðnir frá birtingu úrskurðarins og skaut ekki úrskurðinum til dómsmálaráðuneytisins fyrr en liðnir voru yfir níu mánuðir frá birtingunni og meir en fjórir mánuðir frá því að lögtaks var beiðst. Slíkt málskot var talið of seint framkvæmt, og stóð úrskurður sakadómara því óhaggaður, enda og engir þeir gallar á honum, sem varða ættu ógildingu hans. Að lögum var óheimilt að draga frá framfærslu-eyri samkvæmt úrskurðinum aðrar greiðslur, sem G hafði innt af hendi til heimilis S, og skipti engu, þótt gætt hefði misskilnings að þessu leyti í bréfi dómsmálaráðuneytisins. Var lögtakskrafa S því tekin til greina.

17

A greiddi fyrstu daga hvers mánaðar til málflutningsmanns fyrrverandi konu sinnar (B) 500 króna meðlag með barni þeirra. Í októbermánuði 1952 hafði A falið nafngreindum manni að koma meðlagsgreiðslunni fyrir þann mánuð til skila, en sá maður lét það undir höfuð leggjast. Er A varð þessa var siðar í mánuðinum, bauð hann fram greiðslu á meðlaginu í skrifstofu málflutningsmanns B, en viðtöku þess var synjað, nema málflutningsmaðurinn fengi greidd innheimtulaun. Það vildi A ekki gera og sendi hann því næst 29. október 500 króna meðlagsgreiðsluna fyrir þann mánuð með pósthálfvísun til málflutningsmannsins, sem veitti fjárhæðinni viðtöku. A sendi málflutningsmanninum með sama hætti 1000 krónur þann 3. des. 1952 og loks 500 krónur 31. s. m. til lúkningar meðlagsgreiðslu fyrir janúar 1953, en þessa síðasttöldu ávísun fékk A endursenda. Í janúarbyrjun 1953 krafðist málflutningsmaður B lögtaks hjá A til greiðslu meðlagsins fyrir þann mánuð svo og innheimtulauna og kostnaðar vegna lögtaksúrskurða á hendur A 24. október og 11. desember 1952. Þegar litið var til háttsemi umboðsmanns B gagnvart greiðslutilraunum A, þóttu ekki efni til að leyfa lögtak fyrir meðlaginu fyrir janúar. Þar sem greiðsla á meðlaginu fyrir janúar hafði verið boðin fram, þegar málflutningsmaður B lét birta lögtaksúrskurðinn 8. s. m., þótti ekki ástæða til að leyfa lögtak fyrir kostnaði af birtingunni og sama máli var talið gegna um kostnað af birtingu úrskurðarins frá 11. des. 1952, sem þótti tilefnislaus eftir atvikum. Er litið var til ákvæða 6. gr. laga nr. 29/1885 um atbeina fógeta til innheimtu meðlagsgreiðslna,

sbr. 7. gr. sömu laga, þóttu innheimtulaun til málflutningsmanns ekki vera slíkur óhjákvæmilegur kostnaður, að krafa B um lögtak fyrir nefndum innheimtulaunum yrði tekin til greina. Vanskil A á meðlagsgreiðslu fyrir október 1952 þóttu hins vegar eiga að valda því, að leyfa bæri lögtak fyrir kostnaði af birtingu úrskurðarins frá 24. október s. á.	31
Við álagningu útsvars á kaupfélagið V vegna viðskipta þess við utanfélagsmenn, lagði niðurrjöfnunarnefnd veltuútsvar á V, miðað við alla vörusölu félagsins. Skattframtali V hafði þó fylgt skýrsla, sem ekki hafði verið véfengd, um sundurliðun vörusölu milli félagsmanna og utanfélagsmanna ár það, sem um var að tefla. Þar sem niðurrjöfnunarnefnd hafði eigi miðað útsvarið við skýrslu þessa og því ekki gætt rétttra sjónarmiða við álagningu þess, var synjað um framkvæmd lögtaks fyrir útsvarinu.	90
Synjað um lögtak til heimtu gjalds af kvikmyndasýningum.	199
Synjað um lögtak fyrir útsvari.	303

Lögveð. Sjá sjóveð.

Málasamlag.

a) Einkamál.

I. Kröfusamlag.

1. Af hálfu sækjanda. 139, 190, 212, 249, 260, 282, 387, 637
2. Gagnkröfur. 1, 187, 190, 534

II. Aðiljasamlag.

1. Sóknaraðilja. 56, 111, 166, 171, 190, 297, 307
2. Varnaraðilja. 56, 139, 162, 203, 260, 297, 522

b) Opinber mál.

1. Aðili ákærður fyrir fleiri brot en eitt.
..... 50, 145, 218, 468, 483, 507, 516, 542, 596, 627, 695
2. Fleiri aðiljar en einn ákærðir í sama máli. 218, 268, 507, 516, 695

Málflutningsmenn.

- Talið var, að málflutningsmaður áfrýjanda hefði stofnað hagsmunum umbjóðanda síns í hættu með áfrýjun máls að ófyrirsýnju. Áfrýjanda var þó dæmt að greiða málskostnað fyrir Hæstarétti, þar sem stefndi hafði ekki neytt heimildar 182. gr. laga nr. 85/1936 til að krefja málflutningsmanninn persónulega um málskostnað. 31, 35
- Kröfu málflutningsmanns, um að málflutningsmanni gagnaðilja yrði dæmd refsing fyrir vísvitandi ranga kröfugerð, hrundið. 56
- Stjórn Lögmannafélags Íslands vítti í úrskurði tiltekna háttsemi málflutningsmannsins T. Við meðferð málsins hafði T lýst því, að hann mundi „ekki sækja fundi félagsstjórnar-

- innar oftast út af þessu máli“ og mundi „ekki veita neinar upplýsingar í því.“ T kærði úrskurðinn til Hæstaréttar, sem vísaði málinu frá sér, þar sem T hefði með framangreindu háttætni firrt sig rétti til að bera úrskurð félagsstjórnarinnar undir Hæstarétt og fá þar komið að gögnum, sem honum hefði verið í lófa lagið og skylt að leggja fyrir félagsstjórnina. 61
- Aðili máls, sem flutti mál sitt sjálfur, og málflutningsmaður gagnaðilja (J) lýstu því í bréfi til Hæstaréttar, að þeir hefðu orðið á það sáttir, að hlið á girðingu, sem um var deilt, skyldi vera með tilteknum hætti. Umbjóðendur J véfengu síðar, að J hefði haft heimild til að gera þetta samkomulag, og þar sem J gat eigi sannað heimild sína að þessu leyti, var nefnt samkomulag talið óbindandi fyrir umbjóðendur J. 260

Málflutningur. Sjá málsmeðferð.

Málskostnaður. Sbr. gjafsókn, gjafvörn, ómaksbætur.

I. a) *Einkamál.*

1. Málskostnaður látinn falla niður. 114, 121, 162, 166, 190, 199, 232, 329, 340, 367, 370, 387, 460, 565, 584, 608, 637
2. Aðili, sem tapar máli að öllu eða mestu leyti, dæmdur til að greiða málskostnað.
1, 17, 26, 31, 35, 38, 43, 47, 56, 69, 73, 81, 85, 90, 93, 104, 111, 135, 171, 187, 203, 208, 213, 249, 260, 282, 297, 303, 307, 310, 317, 336, 351, 357, 364, 377, 399, 405, 415, 425, 428, 433, 450, 474, 489, 498, 522, 534, 539, 549, 560, 562, 565, 574, 577, 580, 590, 592, 601, 615, 632, 635, 664, 678, 714, 727
3. Ómerkingsdómar.
a) Stefnanda í héraði dæmt að greiða málskostnað.
..... 11, 131, 133, 139, 157, 254, 374, 705, 708
b) Málskostnaður látinn niður falla. 383
4. Málskostnaðarákvæði héraðsdóms kært til Hæstaréttar samkvæmt 183. gr. laga nr. 85/1936. 56, 257

b) *Opinber mál.*

1. Aðili dæmdur sekur og gert að greiða sakarkostnað.
..... 50, 99, 124, 145, 149, 218, 268, 354, 391, 394, 444, 463, 480, 483, 494, 507, 516, 525, 529, 596, 621, 642, 647, 695, 711
2. Aðili sýknaður og málskostnaður lagður á ríkissjóð.
..... 182, 313, 501, 542, 603, 653
3. Máli vísað frá Hæstarétti og sakarkostnaður lagður á ríkissjóð. 439
4. Héraðsdómur felldur úr gildi, málinu vísað heim í hérað, en málskostnaður ekki dæmdur. 447

5. Héraðsdómur um lögræðissviptingu staðfestur og sakar-
kostnaður lagður á ríkissjóð. 531
6. Héraðsdómur ómerktur og sakarkostnaður lagður á ríkissjóð. 627

II.

- Talið** var, að málflutningsmaður áfrýjanda hefði stofnað hagsmunum umbjóðanda síns í hættu með áfrýjun máls að ófyrirsynju. Áfrýjanda var þó dæmt að greiða málskostnað fyrir Hæstarétti, þar sem stefndi hafði ekki neytt heimildar 182. gr. laga nr. 85/1936 til að krefja málflutningsmanninn persónulega um málskostnað. 31, 35
- B** krafðist þess, að löghald yrði lagt á fjárhæð, er B taldi T hafa í vörzlum sínum, og á síðara stigi málsins beindi B sömu kröfu gegn S. Að lokum óskaði B þess, að fógætadómsmál þetta yrði hafið. T og S kröfðust þá málskostnaðar úr hendi B. Þar sem B hélt áfram málinu gegn T og S, eftir að sýnt var, að sannanir skorti fyrir því, að nefnd fjárhæð væri í vörzlum þeirra, gerði fógæti B að greiða T og S málskostnað. Úrskurður fógæta var kærður til Hæstaréttar og staðfestur þar. 56

Málskot.

- Sakadómari** kvað upp meðlagsúrskurð samkvæmt 14. og 15. gr. laga nr. 57/1921. Í lögum greinir ekki um málskot til dómsmálaráðuneytis, að því er varðar slíka úrskurði. Slíkt málskot var þó talið heimilt, enda sé það framkvæmt án ástæðulauss dráttar. Aðill, sem greiða átti framfærslueyri samkvæmt nefndum úrskurði, skaut honum ekki til ráðuneytis fyrr en liðnir voru meira en níu mánuðir frá löglegrri biðingu hans. Slíkt málskot var talið of seint framkvæmt, og stóð úrskurðurinn því óhaggaður. 17

Málsmeðferð.

- Togari h/f A** fékk tundurdufl í vörpu sína. Maður á vegum Skipaútgerðar ríkisins (S) gerði duflið óvirkt. S höfðaði mál gegn A til greiðslu kostnaðar af verki þessu. A byggði sýknukröfu sína þegar í héraði á því, að „ríkisvaldinu bæri tvímælalaus skylda til að annast um það, að tundurdufl verði gerð óvirk, án þess að einstaklingar þurfi að greiða þóknun fyrir það starf til ríkisins eða þeirrar stofnunar þess, sem sér um framkvæmd verksins.“ Þrátt fyrir þetta var ekki fengin yfirlýsing dómsmálaráðuneytisins um horf þess til málsefnisins. Vegna þessarar vanreifunar af hálfu S var héraðsdómur og málsmeðferð þar ómerkt og málinu vísað frá héraðsdómi. 11
- Fundið** að því í opinberu máli, að héraðsdómari virtist að mestu

- hafa látið nægja próf lögreglumanna, en ekki prófað sakaratriði sjálfstætt, sbr. 73., 75. og 77. gr. laga nr. 27/1951. 50
- A, sem var ólöglærður, flutti mál sitt sjálfur í héraði. Var kröfugerð hans mjög ófullkomin og óskýr. Héraðsdómari leiðbeindi þó A eigi um kröfugerð né nægilega um öflun gagna og málflutning. Dómur og málsmeðferð í héraði voru því ómerkt og málinu vísað frá héraðsdómi. 139
- Það sætti aðfinnslum, að héraðsdómari hafði ekki prófað sakaratriði sjálfstætt í opinberu máli svo og dregið meðferð þess óhæfilega á langinn. 145
- Sönnur brast á, að héraðsdómendur hefðu leitað sátta í sjó- og verzlunardómsmáli, og var því dómur og málsmeðferð ómerkt. 157
- A og W voru ákærðir fyrir brot á 211. gr. almennra hegningarlaga nr. 19/1940. Þeir voru sýknaðir af þeirri ákæru, en hins vegar þótti sýnt, að þeir hefðu með vísvitandi líkamsárás á Ó brotið gegn 218. gr. sömu laga. Sú grein var að vísu ekki nefnd í ákæruskjali, en með því að þar var greindur verknadur sá, sem greinin fjallar um, og skilyrði voru til þess samkvæmt 118. gr. laga nr. 27/1951 að beita nefndri 218. gr. þótti mega heimfæra brot þeirra A og W undir greinina. 218
- Leigusaliinn H höfðaði mál gegn leigutakanum V til greiðslu húsaleigu fyrir skúr nokkurn, sem V notaði til íbúðar með vitund H. Leigusamningur aðilja hafði ekki verið lagður fyrir húsaleigunefnd til staðfestingar, sbr. 11. gr. laga nr. 39/1943, og eigi hafði H í héraði aflað mats húsaleigunefndar á því, hver væri hæfileg leiga fyrir skúrinn eða leitt það í liós á annan hátt. Vegna þessarar vanræfunar var talið, að héraðsdómari hefði átt að vísa málinu frá dómi. Var héraðsdómur ómerktur og málinu vísað frá héraðsdómi. .. 254
- A hafði unni kröfu í skiptamáli 27. nóvember 1951, en vaxta af kröfufjárhæð svo og málskostnaðar var ekki krafizt fyrr en við munnlegan málflutning 20. marz 1953. Af þessum sökum og samkvæmt 223. gr. sbr. IX. kafla laga nr. 85/1936 voru A ekki gegn mótmælum gagnaðilja dæmdir vextir af fjárhæðinni né málskostnaður fyrir skiptadómi. 282
- Í rekstri máls fyrir sjó- og verzlunardómi krafðist stefndi frávisunar málsins af þeim sökum, að sönnur skorti á, að stefnandi hefði umboð til málshöfðunar frá réttum aðilja, að nokkrir kröfufliða væru of ólíósir og að sjó- og verzlunardómurinn væri eigi bær til að fella dóm um einn lið kröfunnar. Stefndi færði þá sönnur á umboð sitt og bætti úr kröfugerð. Að svo vöxnu máli og þar sem sjó- og verzlunardómurinn taldist bær til að dæma alla liði dómkröfunnar, var frávisunarkröfunni hrundið. 310
- Í lögtaksmáli lagði áfrýjandi ekki fram í Hæstarétti dóms-

gerðir málsins, heldur einungis endurrit úr fógetabók, þar sem getið var skjala þeirra, sem lágu fyrir fógetadómi, en hvorki skjölin né staðfest endurrit þeirra voru lögð fram. Vegna þessara galla á áfrýjun málsins var því vísað frá Hæstarétti.	327
Sakarefni skipt í máli út af ábúðarrétti á jörð, sbr. 71. gr. laga nr. 85/1936.	357
Ó krafðist þess í héraði, að A yrði að viðlögðum dagsektum dæmt að gera kaupsamning við hann um tiltekna fasteign, án þess að beina málinu gegn aðilja, sem fengið hafði afsal fyrir eigninni úr hendi A. Vegna þessa galla á málaltilbúnaði var málsmeðferð í héraði og dómur ómerkt og málinu vísað frá héraðsdómi.	374
Bæjaryfirvöld kröfðust þess í ársbyrjun 1954, að hús, sem tekið hafði verið til íbúðar án leyfis bygginganefndar, yrði rífið, en eigandinn neitaði. Kom þá til máls fyrir sakadómi og var um málsmeðferð farið eftir ákvæðum 6. gr. og 7. gr. laga nr. 61/1944. Þar sem málið átti að sæta meðferð laga nr. 27/1951, sbr. 11. tl. 2. gr. og 202. gr. þeirra laga, voru úrskurðir héraðsdóms ómerktir og málinu vísað heim í hérað til löglegrar meðferðar og dómsálagningar.	383
Reglur um afdráttarlausan málflutning gilda ekki um bótakröfur, sem hafðar eru uppi í opinberu máli, sbr. 145. gr. laga nr. 27/1951.	394
Sérfræðingar, sem höfðu rannsakað blóð A, B og D, barns B, töldu yfirgnæfandi líkur gegn því, að A gæti verið faðir D, en vildu þó ekki staðhæfa, að slíkt gæti ekki verið. Hæstiréttur kvað því svo á með úrskurði, að blóð skyldi af nýju tekið úr A, B og D og blóðúrtökin send til hæfs erlends sérfræðings til rannsóknar og úrskurðar. Var lagt fyrir héraðsdómara að láta framkvæma rannsóknina og var málinu frestað á meðan.	405
Málsaðiljar deildu um rétt til töku á heitu laugarvatni samkvæmt samningi. Elgi lá fyrir skýrsla um vatnsmagn nefndrar laugar, hverjum hefði verið veitt afnot þess, hvernær og í hve ríkum mæli, hve mikið vatn þyrfti til heimilis- og búsparfa aðilja o. fl. Málið þótti því svo vanreifað, að því var vísað frá héraðsdómi.	452
A krafði B í máli um meistaralaun múrara. B hafði uppi þær varnir, að A ætti ekki rétt til launa þessara vegna galla á steypuvinnu, sem A bæri ábyrgð á. Að svo vöxnu máli þótti héraðsdómari hafa átt að kveðja sérkunnáttumenn um húsa-gerð til að dæma málið með sér, en þar sem það hafði ekki verið gert, var héraðsdómur ómerktur og málsmeðferð að nokkru og málinu vísað heim í hérað til löglegrar meðferðar og dómsálagningar af nýju.	459

Aðiljum veittur kostur á að afla frekari gagna í einkamáli. 506

Héraðsdómur var ómerktur í Hæstarétti vegna galla á dómnum.

Í ómerkingardómnum var jafnframt tekið fram, að áfátt væri um tiltekin atriði í rannsókn málsins. 627

H var ákærður fyrir brot á lögum um fjárhagsráð, innflutningsverzlun og verðlagseftirlit, lögum um tollheimtu og tollaftirlit og tilteknum ákvæðum almennra hegningarlaga. Formaður sakadóms í opinbera málinu gegn H var G, dómari samkvæmt umboðsskrám. Í rekstri málsins krafðist H þess m. a., að G yrði dæmt að víkja úr dómarsæti í málinu. H hafði áður borið fram sams konar kröfu, en henni var hrundið með dómi Hæstaréttar 23. janúar 1953, með því að þá þóttu eigi vera fyrir hendi nægar ástæður til að láta G víkja úr dómarsæti. Nú kom fram, að G höfðu orðið á framhaldandi mistök í málinu. Hann hafði brotið gegn ákvæðum 86. gr. laga nr. 27/1951, með því að gefa verjanda H ekki kost á að gæta réttar hans við töku bókhaldsgagna úr vörzlum hans, og var hér um itrekaða synjun G að ræða. Þá hafði G ekki haldið málinu fram með tilhlýðilegum hraða, og í greinargerð til Hæstaréttar hafði hann fyrirfram tekið afstöðu til sakarefnis, sem hann átti síðar að kveða efnisdóm um, sbr. 19. kafla laga nr. 27/1951, auk þess sem G dróttaði refsiverðu atferli að verjanda H. Af þessum sökum var G dæmt að víkja úr dómarsæti í málinu. 684

Í sama máli krafðist H þess, að honum yrði á varnarþingi sínu, sem var Vestmannaeyjar, gefinn kostur á að koma fyrir sig vörnum, sérstaklega um verðlags- og bókhaldsákæruna. Þessari kröfu var ekki sinnt, þar sem dómsmálaráðherra hafði samkvæmt 5. gr. laga nr. 27/1951 veitt til þess samþykki sitt, að H yrði kvaddur fyrir dóm í Reykjavík. 684

Í sama máli krafðist H þess, að vitni í opinbera málinu yrðu samprófuð og heitfest. Á því stigi, sem málið var, kom ekki til greina, að Hæstiréttur segði fyrir um, hver vitni bæri að heitfesta, heldur bar dómara aðalmálsins í héraði að taka afstöðu til þessa og samprófa og heitfesta vitni. 684

Manndráp.

Um kl. 3 að nóttu 12. marz 1953 kom Ó, 61 árs að aldri, að tilteknu húsi í Keflavík og barði þar að dyrum. Var Ó þá mjög drukinn. Í húsinu voru þá m. a. staddir W, 31 árs, A, 17 ára, og E, 20 ára. Voru W og A undir áhrifum áfengis. Þeir A, E og W vildu aftra Ó frá að komast inn í húsið. W kvaðst þá hafa reiðst ummælum, sem A hafði eftir Ó og þýddi fyrir W, en hann var erlendur. Gekk W þá að Ó, sló hann krepptum hnefa á hökuna, svo að hann féll við, en er hann reis upp aftur, greiddi W honum enn höfuðhögg og féll Ó þá

meðvitundarlaus til jarðar. A, sem horft hafði á aðfarir þessar, og W báru nú Ó að fiskþvottakeri, sem var þar skammt frá, settu hann í kerið og skildu hann þar eftir meðvitundarlausan. Um þetta leyti var vindur í Keflavík VSV 9, rigning og hiti 3° C. Þeir W og A fóru að svo búnu inn í fyrrnefnt hús, en skömmu síðar fóru A, E og W aftur út og fluttu nú Ó, sem var enn meðvitundarlaus, að bifreið þar rétt hjá. Við flutninginn raknaði Ó eitthvað við og sló A þá með krepptum hnefa á kjálka Ó. Hreyfði Ó sig ekki eftir það. A, E og W skildu svo Ó eftir í lokaðri bifreiðinni, blóðugan, meðvitundarlausan og bjargarlausan. Var Ó þarna, unz vegfarendur urðu hans varir af tilviljun um hádegi næsta dag. Er Ó fannst, hafði hann ýmsa áverka. Var hann fluttur í sjúkrahús, en þar andaðist hann 12 dögum síðar. Sannað þótti, m. a. af skýrslu lækis og álitsgerð Læknaráðs, að banamein Ó hefði verið skemmdir á heilavef ásamt blæðingum á höfði, sem orsakast hefði af áverka á höfuð hans. Lýsing á ákomum á Ó. eftir að hann fannst, þótti sýna, að hann hefði hlotið fleiri áverka en raktir yrðu til framangreindra höfuðhögga W og A og yrði að telja, að þeir stöfðu af meðferð W og A, enda ekki öðrum til að dreifa. Að svo vöxnu máli voru W og A báðir taldir refsíabyrgir vegna þess líkamstjóns, er Ó hlaut, svo og vegna afleiðinga þess. A og W voru sýknaðir af ákæru fyrir brot á 211. gr. almennra hegningarlaga nr. 19/1940. Hins vegar var þeim dæmd refsing samkvæmt 218. gr. sömu laga svo og 215. gr., þar sem verknaður þeirra hafði dauða Ó í för með sér og þær afleiðingar árásarinnar töldust þeim til sakar vegna gáleysis. 218

Mannorð. Sjá borgararéttindi.

Matur og skoðun. Sjá og lækna, lækna^áð.

Tveir dómkvaddir menn meta viðgerðarkostnað skips.	1
Dómkvaddir sérfróðir menn meta verðmæti skins.	43, 171, 208, 425, 428
Skólastjóri Stýrimannaskólans framkvæmir athugun á staðar- ákvörðun varðskipsmanna í sambandi við ákæru um brot á fiskveiðilöggjöfinni. . . 65, 99, 124, 154, 354, 525, 642, 647, 711	
Tveir siglingafróðir menn láta uppi álit sitt um hugsanlegt rek togara á tilteknu tímabili.	99
Tveir dómkvaddir menn lýsa viðbyggingu við húshluta.	114
Tveir sérfróðir dómkvaddir menn meta rafmagns- og hita- kostnað.	182
Tveir sérfróðir dómkvaddir menn meta viðgerðarkostnað bifreiðar.	212, 608

Sérfróðir dómkvaddir menn láta uppi álit um hugsanlega blöndu benzíns og olíu í farmi skips.	232
Dómkvaddir sérfróðir menn láta uppi álit um, hvar þörf sé á hliðum á girðingu milli bújarðar og sumarbústaðar.	260
Dómkvaddir sérfróðir menn meta til peningaverðs breytingar og endurbætur á húseign.	282
Iðnráð Reykjavíkur lætur uppi álit um, hvort tiltekið starf teljist iðja eða iðnaður.	313, 501
Dómkvaddir sérfróðir skoðunarmenn lýsa tiltekinni starfsemi fyrirtækis.	313, 501
Tryggingafræðingur metur tjón manns, er hlaut meiðsl vegna slyss.	317, 377, 405, 415, 549, 678
Húsaleigunefnd framkvæmir leigumat á húsnæði.	394
Dómkvaddir sérfróðir menn láta uppi álit um gerð vatnsveitu.	452
Dómkvaddir sérfróðir menn láta uppi álit um, hvað teljist eðli- legar nauðsynjar skips.	507
Dómkvaddir sérfróðir menn láta uppi álit um orsakir galla á húsi.	642
Dómkvaddir sérfróðir menn skoða dufl og legufæri skips.	642
Tryggingafræðingur áætlar tjón manns, er missti framfæranda sinn.	664

Meðlög.

Hjónin G og S slitu samvistir s'ðast á árinu 1949. Hinn 19. október 1950 gaf sakadómari út úrskurð, þar sem manninum (G) var gert að greiða konunni (S) framfærslueyri, henni og þrem börnum þeirra til handa, kr. 3000.00 á mánuði, mánuðina desember 1949, janúar til marz 1950 og frá 1. október s. á. Hinn 28. marz 1951 krafðist S lögtaks hiá G til lúkningar greiðslum samkvæmt nefndum úrskurði, en ógreiddar reyndust vera kr. 9000.00. Úrskurður sakadómara var birtur G löglega 20. október 1950. G ritaði sakadómara 9. apríl 1951 og krafðist þess, að úrskurðurinn yrði úr gildi felldur, en þeirri kröfu var eigi sinnt. Þá ritaði G og dómsmálaráðuneytinu í sama skyni 7. ágúst 1951. Þótt eigi sé í lögum getið um slíkt málskot til æðra stjórnvalds, var það þó talið heimilt, enda sé það framkvæmt án ástæðulauss dráttar. G leitaði ekki til sakadómara fyrr en nær sex mánuðir voru liðnir frá birtingu úrskurðarins og skaut ekki úrskurðinum til dómsmálaráðuneytisins fyrr en liðnir voru meira en níu mánuðir frá birtingunni og meir en fjórir mánuðir frá því lögtaks var beiðzt. Slíkt málskot var talið of seint framkvæmt og stóð úrskurður sakadómara því óhagg-
aður, enda og engir þeir gallar á honum, sem varða ættu ó-
gildingu hans. Að lögum var óheimilt að draga frá fram-
færslueyri samkvæmt úrskurðinum aðrar greiðslur, sem G

hafði innt af hendi til heimilis S, og skipti engu, þótt gætt hefði misskilnings að þessu leyti í bréfi dómsmálaráðuneytisins. Var lögtakskrafa S því tekin til greina. 17

A greiddi fyrstu daga hvers mánaðar til málflutningsmanns fyrrverandi konu sinnar (B) 500 króna meðlag með barni þeirra. Í októbermánuði 1952 hafði A falið nafngreindum manni að koma meðlagsgreiðslunni fyrir þann mánuð til skila, en sá maður lét það undir höfuð leggjast. Er A varð þessa var síðar í mánuðinum, bauð hann fram greiðslu á meðlaginu í skrifstofu málflutningsmanns B, en viðtöku þess var synjað, nema málflutningsmaðurinn fengi greidd innheimtulaun. Það vildi A ekki gefa, og sendi hann því næst 29. október 500 króna meðlagsgreiðsluna fyrir þann mánuð með pósthálfvísun til málflutningsmannsins, sem veitti fjárhæðinni viðtöku. A sendi málflutningsmanninum með sama hætti 1000 krónur þann 3. desember 1952 og loks 500 krónur 31. s. m. til lúknings meðlagsgreiðslu fyrir janúar 1953, en þessa síðasttöldu ávísun fékk A endursenda. Í janúarbyrjun 1953 krafðist málflutningsmaður B lögtaks hjá A til greiðslu meðlagsins fyrir þann mánuð svo og innheimtulauna og kostnaðar vegna lögtaksúrskurða á hendur A 24. október og 11. desember 1952. Þegar litið var til háttsemi umboðsmanns B gagnvart greiðslutilraunum A, þóttu ekki efni til að leyfa lögtak fyrir meðlaginu fyrir janúar. 31

J og **P** eignuðust óskilgetið barn, K, 4. október 1934, og var K á vegum móður sinnar, P, án þess að J greiddi nokkurt meðlag með barninu. Árið 1947 fékk P barnalífeyri frá Tryggingastofnun ríkisins vegna K fyrir níu fyrstu mánuði ársins. Árið eftir krafði Tryggingastofnunin J um endurgreiðslu á fjárhæðinni. Var það tilefni þess, að J fór á fund P 29. desember 1948 og lagði fyrir hana skjal, sem lögmaður J hafði handritað. Skrifaði P undir skjalið að beiðni J, en í skjalinu lýsti P því, að hún félli frá öllum meðlagsgreiðslum með K fyrir liðinn og ókominn tíma á hendur J, framfærslusveit hans og Tryggingastofnun ríkisins. P lézt 27. apríl 1949. Yfirfjárráðandi f. h. dánarbús P krafði J á árinu 1950 um vangoldnar meðlagsgreiðslur með K, rúmar 13 þúsundir króna. Yfirlýsing P 29. desember 1948 var metin ógild, þar sem hana hafi skort heimild til að afsala barninu meðlaginu, sem það sjálft átti réttinn til. Viðurkennt var, að ófyrndar meðlagsgreiðslur, sbr. 2. tl. 3. gr. laga nr. 14/1905, næmu rúmum 3600 krónum og var J dæmt að greiða dánarbúi P þá fjárhæð, en sakaraðild dánarbúsins var ekki véfengd í málinu. 433

Konan A höfðaði mál gegn framfærslusveit sinni (B) til greiðslu meðlags með þrem börnum A og fraskilins manns hennar,

þar sem Tryggingastofnun ríkisins hætti að greiða meðlög þessi, eftir að A fór að búa með öðrum manni. B krafðist frávísunar á máli þessu, þar sem A ætti að snúa sér til sveitarstjórnaryfirvalda samkvæmt 27.—48. gr. framfærslulaga nr. 80/1947, en dómstólar séu ekki bærir að dæma um aðfararhæfi slíkrar kröfu. Frávísunarkröfu þessari var hrundið, með því að tvímælalaust var talið, að dómstólar ættu úrlausn þess, hvort A ætti beinan rétt á hendur B, að breyttum aðstæðum, svo sem greint var. 562

Meiðyrði. Sjá ærumeiðingar.

Miðlarastarfsemi.

Lögfræðingurinn B, sem hafði á hendi miðlarastarfsemi um sölu bifreiða, þótti hafa sýnt mikla vangæzlu, er hann aðstoðaði S við sölu bifreiðar hans. Hann gætti þess ekki, að kaupandi bifreiðarinnar var ófjárráða og hann grennsaðist ekki eftir greiðslugetu ábyrgðarmanns. Veðskuldabréf, sem B samdi og kaupandi gaf út, var villandi og hann vanrækti þinglýsingu bréfsins. Einnig sýndi B vangæzlu um geymslu bifreiðarinnar, eftir að hún komst í hendur hans vegna vanskila kaupandans og féll hún í verði af þeim sökum. Hins vegar þótti S hafa verið of andvaralaus um að gæta hagsmuna sinna og var hann því ekki talinn eiga rétt til fullra bóta úr hendi B. Voru S dæmdar 12.000 króna bætur. 460

Misneyting.

Í októberbyrjun 1948 fór leigutakinn S á fund leigusalans R og lagði fyrir hann til undirskriftar yfirlýsingu, sem S hafði sjálfur samið og handritað. Var yfirlýsingin að meginmáli þannig: „Ég ... R ... viðurkenni hérmeð, að ég leigi S ... íbúðina áfram, á meðan hann þarf hennar“. Því næst kom dagsetning, en fyrir neðan hana reit R orðin: „Húsaleiga greidd fyrir október“ og nafn sitt þar undir. R sagði S upp leigumálanum með löglegum fyrirvara frá og með 14. maí 1953, en S taldi sér óskyld að víkja úr húsnæðinu, þar sem hann hefði með framangreindri yfirlýsingu öðlast ótímabundinn rétt til leigu á íbúðinni, meðan hann teldi sig hafa hennar þörf. R kvaðst hins vegar hafa undirritað yfirlýsinguna í trausti þess, að hún hefði einungis að geyma samkomulag aðilja um leigufjárhæð, enda hefði hann ekki lesið yfirlýsinguna. Í óáfrýjuðum fógetaúrskurði út af sama leigumála hafði fógeti lagt til grundvallar þá frásögn S, að R hefði lesið yfirlýsinguna, áður en hann undirritaði, en þótt miðað væri við það, var S talið hafa verið skyldt að benda R á, áður en hann undirritaði, að yfirlýsingin geymdi,

að dómi S, miklu viðtækari rétt honum til handa en tíðkast almennt í leigusamningum. Þótti þessi skylda því ríkari, þar sem S hafði sjálfur samið yfirlýsinguna og vildi með henni leggja óvenjulegar byrðar á R. Með því að mjög ósennilegt þótti, að R hefði undirritað yfirlýsinguna, ef honum hefði verið ljóst, að hverju hann gekk og S hafði engar líkur leitt að því, að R hefði ekki vaðið í villu, var talið, að S hefði í þessum skiptum aðilja gerzt brotlegur við 7. gr. laga nr. 73/1933 og 32. gr. laga nr. 7/1936. R var því talinn óbundinn af framangreindri yfirlýsingu.

69

Námssamningur.

J réðst í marz 1950 til náms í sérstakri steiningarvinnu hjá G, en starfsgrein þessi er ekki löggilt iðngrein. Var svo um samið, að J fengi af þessum sökum lægri laun í upphafi en kveðið var á í kjarasamningi verkamannafélags og atvinnurekanda á staðnum. J taldi ráðningu sína hafa átt að standa um tvö ár, en það var ósannað gegn mótmælum G. J var sagt upp starfi hjá G í febrúar 1951, og krafði hann síðar G um mismun milli kaups þess, er hann fékk, og verkamannakaups samkvæmt samningum stéttarfélaga. Lögskipti aðilja þóttu ekki vera háð ákvæðum nefndra kjarasamninga, þar sem G var ekki í stéttarfélagi atvinnurekanda á þessum tíma. Og er lítið var til hinna sérstöku atvika, sem lágu að ráðningu J til G, og J hafði ekki sýnt fram á, að tími sá, er hann vann hjá G, hefði verið ónógur til að læra nefnda starfsgrein, þóttu honum ekki verða dæmdar frekari greiðslur úr hendi G en hann hafði þegar fengið.

574

Niðurrif húss.

Hernámslið Breta hafði á árum síðustu styrjaldar reist hús á erfðafestulandi í Reykjavík. Húsið var afhent erfðafestuhafanum af sölunefnd setuliðseigna eftir styrjaldarlok, en hann seldi G húsið 8. október 1946. Afsalið var þinglesið 3. nóvember 1952 með athugasemd lóðaskrárritara um, að húsið væri lóðarréttindalaust. Hinn 24. nóvember 1953 samþykkti bæjarráð að láta rífa húsið og var sú samþykkt staðfest af bæjarstjórn. G neitaði að láta rífa húsið, en þar sem stjórnvöld Reykjavíkur höfðu ekki veitt byggingarleyfi fyrir húsinu í upphafi og ekki síðar leyfi til þess að það mætti standa á sínum stað og húsið var algerlega lóðarréttindalaust, var G dæmt skylt að þola niðurrif hússins á sinn kostnað.

444

Ólögleg valdtaka.

Verzlunarmaðurinn S hélt opinber uppboð á ýmsum listmunum. Talið var, að ákvæði tilskipunar frá 19. desember 1693 um

uppboðsþing í Danmörku og Noregi hefðu helgast af venju og yngri lögum og orðið gildar íslenskar réttarreglur, þótt óbirtar væru hér. Samkvæmt 1. gr. og 5. gr. þeirrar tilskipunar svo og 3. gr. tilskipunar frá 21. júní 1793 var því öðrum en lögskipuðum uppboðshöldurum talið óheimilt að fara með opinbert uppboðshald. Með því að halda nefnd uppboð, hafði S því brotið gegn ákvæðum 116. gr. hegningarlaga nr. 19/1940 og var honum dæmd refsing, 2000 króna sekt. 494

Ómaksbætur.

Mál hafið samkvæmt kröfu áfrýjanda. Stefnda dæmdur ómaksbætur. 249, 432, 477, 559, 663, 694, 723, 724, 725, 726

Ómerking.

a) Einkamál.

- Togari h/f A fékk tundurdufl í vörpu sína. Maður á vegum Skipa-
útgerðar ríkisins (S) gerði duflið óvirk. S höfðaði mál gegn
A til greiðslu kostnaðar af verki þessu. A byggði sýknukröfu
sína þegar í héraði á því, að „ríkisvaldinu beri tvímælalaus
skylda til að annast um það, að tundurdufl verði gerð óvirk,
án þess að einstaklingar þurfi að greiða þóknun fyrir það
starf til ríkisins eða þeirrar stofnunar þess, sem sér um
framkvæmd verksins“. Þrátt fyrir þetta var ekki fengin yfir-
lýsing dómsmálaráðuneytisins um horf þess til málsefnisins.
Talið var, að vegna þessarar vanreifunar af hálfu S hefði
héraðsdómari átt að vísa málinu frá héraðsdómi. Dómur og
málsmeðferð í héraði var því ómerkt. 11
- Í úrskurði héraðsdóms voru málsaðiljar eigi greindir og máls-
atvikum og málsástæðum eigi lýst nema að litlu leyti. Var
úrskurðurinn því ómerktur og málinu vísað heim í hérað. 131, 133
- A, sem var ólöglærður, flutti mál sitt sjálfur í hérað. Kröfugerð
hans var mjög ófullkomin og óskýr. Héraðsdómari leiðbeindi
þó A eigi um kröfugerð né nægilega um öflun gagna og mál-
flutning. Dómur og málsmeðferð í héraði voru því ómerkt
og málinu vísað frá héraðsdómi. 139
- Sönnur brast á, að héraðsdómendur hefðu leitað sátta í sjó- og
verzlunardómsmáli, og var því dómur og málsmeðferð
ómerkt. 157
- Leigusaliinn H höfðaði mál gegn leigutakanum V til greiðslu
húsaleigu fyrir skúr nokkurn, sem V notaði til íbúðar með
vitund H. Leigusamningur hafði ekki verið lagður fyrir
húsaleigunefnd til staðfestingar, sbr. 11. gr. laga nr. 39/1943,
og eigi hafði H í héraði aflað mats húsaleigunefndar á, hver
væri hæfileg leiga fyrir skúrinn eða leitt það í ljós á annan
hátt. Vegna þessarar vanreifunar var talið, að héraðsdómari

- hefði átt að vísa málinu frá dómi. Var héraðsdómur því ómerktur. 254
- Ó krafðist þess í héraði, að A yrði dæmt að viðlögðum dagsektum að gera kaupsamning við hann um tiltekna fasteign, án þess að beina málinu gegn aðilja, sem fengið hafði afsal fyrir eigninni úr hendi A. Vegna þessa galla á málaltilbúnaði var héraðsdómur ómerktur svo málsmeðferð öll og málinu vísað frá héraðsdómi. 374
- A krafði B í máli um meistaralaun múrara. B hafði uppi þær varnir, að A ætti ekki rétt til launa þessara vegna galla á steypuvinnu, er A bæri ábyrgð á. Að svo vöxnu máli þótti héraðsdómari hafa átt að kveðja sérkunnáttumenn um húsagerð til að dæma málið með sér, en þar sem það hafði verið látið undir höfuð leggjast, var héraðsdómur og málsmeðferð að nokkru ómerkt og málinu vísað heim í hérað til löglegrar meðferðar og dómsálagningar af nýju. 459
- Gerðarþoli (I) í lögtaksmáli stundaði árin 1950 og 1951 sem aðalstörf aðra atvinnu en landbúnað. Á skattframtölum fyrir þessi ár taldi hann fram til frádráttar tap á landbúnaði nefnd ár, en hann átti þá nokkra nautgripa- og sauðfjáreign. Ríkisskattanevnd felldi frádráttarliði þessa niður, og var í lögtaksmálinu um það deilt, hvort það hefði verið heimilt. Nú kom fram, að aðstaða fógeta þess, E, sem kvað upp úrskurð í lögtaksmálinu, var samsvarandi aðstöðu I, og bar honum því að víkja sæti í málinu samkvæmt 7. tl. 36. gr. sbr. 37. gr. laga nr. 85/1936. Úrskurður E var því ómerktur. 705, 708

b) Opinber mál.

- Sakadómariinn í Reykjavík hafði með úrskurði vísað frá sér máli til sviptingar lögræðis. Samkvæmt 2. gr. laga nr. 27/1951 eiga slík mál að sæta meðferð eftir ákvæðum þeirra laga og ber þau undir sakadómara samkvæmt 4. gr. sömu laga. Úrskurður sakadómara var því felldur úr gildi og málinu vísað heim í hérað til löglegrar meðferðar. 447
- J var ákærður fyrir áfengissmygl og áfengissölu og voru ákæruatriðin átta að tölu. Héraðsdómari tók þó eigi einstök ákæruatriði til úrlausnar hvert fyrir sig, að einu undanskildu. Vegna þessara galla á dóminum var hann ómerktur og málinu vísað heim í hérað til dómsálagningar af nýju. 627

Opinber mál.

- Fundið að því í opinberu máli, að héraðsdómari virtist að mestu hafa látið nægja próf lögreglumanna, en ekki prófað sakaratriði sjálfstætt, sbr. 73., 75. og 77. gr. laga nr. 27/1951. 50

- Það sætti aðfinnslum, að héraðsdómari hafði ekki prófað sakaratriði sjálfstætt í opinberu máli svo og hafði dregið meðferð þess óhæfilega á langinn. 145
- Fundið að því, að héraðsdómari eiðfesti hina ákærðu í opinberu máli. 218
- A og W voru ákærðir fyrir brot á 211. gr. almennra hegningarlaga nr. 19/1940. Þeir voru sýknaðir af þeirri ákæru, en hins vegar þótti sýnt, að þeir hefðu með vísvitandi líkamsárás á Ó brotið gegn 218. gr. sömu laga. Sú grein var að vísu ekki nefnd í ákæruskjali, en með því að þar var greindur verknadur sá, sem greinin fjallar um, og skilyrði voru til þess samkvæmt 118. gr. laga nr. 27/1951 að beita nefndri 218. gr., þótti mega heimfæra brot þeirra A og W undir greinina. .. 218
- Fundið að því, að héraðsdómari hafði látið undan falla heitfestingu vitna í opinberu máli. 268
- Bæjaryfirvöld kröfðust þess í ársbyrjun 1954, að hús, sem tekið hafði verið til íbúðar án leyfis byggingarnefndar, yrði rífið, en eigandinn neitaði. Kom þá til máls fyrir sakadómi og var um málsmeðferð farið eftir ákvæðum 6. gr. og 7. gr. laga nr. 61/1944. Þar sem málið átti að sæta meðferð laga nr. 27/1951, sbr. 11. tl. 2. gr. og 202. gr. þeirra laga, voru úrskurðir héraðsdóms ómerktir og málinu vísað heim í hérað til löglegrar meðferðar og dómsálagningar. 383
- Reglur um afdráttarlausan málflutning gilda ekki um bótakröfur, sem hafðar eru uppi í opinberu máli, sbr. 145. gr. laga nr. 27/1951. 394
- Héraðsdómur var ómerktur í Hæstarétti vegna galla á dómnum. Í ómerkingardóminum var jafnframt tekið fram, að áfátt væri um tiltekin atriði í rannsókn málsins, þar á meðal, að nokkur vitna hefðu eigi verið eiðfest. 627
- H var ákærður fyrir brot á lögum um fjárhagsráð, innflutningsverzlun og verðlagseftirlit, lögum um tollheimtu og tolleftirlit og tilteknum ákvæðum almennra hegningarlaga. Formaður sakadóms í opinbera málinu gegn H var G, dómari samkvæmt umboðsskrám. Í rekstri málsins krafðist H þess m. a., að G yrði dæmt að víkja úr dómarsæti í málinu. H hafði áður borið fram sams konar kröfu, en henni var hrundið með dómi Hæstaréttar 23. janúar 1953, með því að þá þóttu eigi vera fyrir hendi nægar ástæður til að láta G víkja úr dómarsæti. Nú kom fram, að G höfðu orðið á framhaldandi mistök í málinu. Hann hafði brotið gegn ákvæðum 86. gr. laga nr. 27/1951, með því að gefa verjanda H ekki kost á að gæta réttar hans við töku bókhaldsgagna úr vörzlum hans, og var hér um ítrekaða synjun G að ræða. Þá hafði G ekki haldið málinu fram með tilhlýðilegum hraða, og í greinargerð til Hæstaréttar hafði hann fyrirfram tekið afstöðu til

- sakarefnis, sem hann átti síðar að kveða efnisdóm um, sbr. 19. kafla laga nr. 27/1951, auk þess sem G dróttaði refsiverðu atferli að verjanda H. Af þessum sökum var G dæmt að víkja úr dómarasæti í málinu. 684
- Í sama máli krafðist H þess, að honum yrði á varnarþingi sínu, sem var í Vestmannaeyjum, gefinn kostur á að koma fyrir sig vörnum um tiltekin ákæruatriði. Þessari kröfu var ekki sinnt, þar sem dómsmálaráðherra hafði samkvæmt 5. gr. laga nr. 27/1951 veitt til þess samþykki sitt, að H yrði kvaddur fyrir dóm í Reykjavík. 684
- Í sama máli krafðist H þess, að vitni í opinbera málinu yrðu samprófuð og heitfest. Á því stigi, sem málið var, kom ekki til greina, að Hæstiréttur segði fyrir um, hver vitni bæri að heitfesta, heldur bar dómara aðalmálsins að taka afstöðu til þessa og samprófa og heitfesta vitni. 684

Orlofsfé.

- Krafa um orlofsfé var fyrnd samkvæmt ákvæðum 15. gr. laga nr. 16/1943 og var því ekki tekin til greina. 498

Póstmál.

- A hafði fengið senda póstávisun, en er hann framvísaði ávísuninni í póstafgreiðslunni (P), hafði hann áður rifið af horn ávísunarblaðsins með álímdu frímerki að fjárhæð kr. 2.00. Póstafgreiðslumaðurinn neitaði að greiða ávísunina nema því aðeins, að horni ávísunarblaðsins með álímdu frímerki yrði skilað eða burðargjaldið, kr. 2.00, dregið frá fjárhæð ávísunarinnar. A taldi sig hins vegar vera orðinn eiganda frímerkisins og væri P óheimilt að setja nefnd skilyrði fyrir greiðslu póstaðvísunarinnar. Höfðaði A mál gegn P og krafðist skilyrðislausrar greiðslu á ávísuninni. Samkvæmt 9. mgr. 17. gr. laga nr. 31/1940 hafði P heimild til að binda greiðslu nefndrar ávísunar því skilyrði, að ávísunin væri afhent með álímdu frímerki. Var lagaákvæði þetta ekki talið brjóta í bága við 67. gr. stjórnarskrárinnar nr. 33/1944, enda þótti sá skilningur ákvæðisins eðlilegastur, að það veitti heimild til aukins gjalds fyrir nefnda póstpögnustu. Var A talinn geta innt viðbótargjald þetta af hendi með greiðslu á nafnverði frímerkjanna, kr. 2.00. Var dómkröfu A því hrundið. 135
- Bókaútgáfufyrirtækið H gaf út rit, sem nefndist Bókafregn H. H krafðist þess af póstmálastjórninni (P), að hún tæki rit þetta til póstflutnings sem tímarit samkvæmt h-lið 1. gr. póstlaga nr. 31/1940, en burðargjald fyrir slík rit er lægra en fyrir önnur rit. Ósannað var, að nokkrir áskrifendur

hefðu verið að nefndu riti og var því ekki fullnægt einu skil-
yrði lagaákvæðisins. Þ var því sýknaður af kröfu H. 370

Ráðherrar.

- Sakadómur Keflavíkurflugvallar kvað upp úrskurð í opinberu máli og samþykkti utanríkisráðherra (A) kæru hans til Hæstaréttar samkvæmt 124. gr. laga nr. 27/1951. Samkvæmt forsetaúrskurði nr. 58/1953 báru dómsmál almennt undir ráðherrann B. Ákvæði laga nr. 27/1951 þóttu eigi verða skilin á annan veg en þann, að einn og sami dómsmálaráðherra fari með ákærvaldið í landinu á hverjum tíma. Á þessari skipan varð eigi gerð breyting nema með lögum. Bráðabirgðalög nr. 1/1954 um lögreglustjóra á Keflavíkurflugvelli og lög nr. 33/1954 um sama efni geymdu ekki heimild handa A til að fara með ákærvald, þótt frá því væri skýrt í athugasemdum við lagafrumvarpið, að A hefði tekið við dómsmálum á flugvellið frá næstu áramótum á undan, og með forsetaúrskurði varð eigi gerð breyting á lögum nr. 27/1951. Brast A því heimild til að samþykkja nefnda kæru og var því kærumálinu vísað frá Hæstarétti. 439
- Ráðherra brestur heimild til að veita rétt til endurkaupa á opinberri eign einhvern tíma í framtíð og binda þannig löggjafarvaldið um ráðstöfun á slíkri eign með lögum. 584

Refsingar.

1. Einstök refsiverð verk.

- A var sekur um gálausan akstur bifreiðar og með því valdur að slysi á vegfaranda. Var A dæmd sektarrefsing. 50, 145
- Togaraskipstjóra, er var sekur um fiskveiðabrot, dæmd sektarrefsing. 65, 99, 124, 154, 354, 525, 642, 647, 711
- A var sekur um fjársvik. Var honum dæmd fangelsisrefsing, skilorðsbundin. 149
- A og W voru sekir um stórfellda líkamsárás, sem mannsbani hlaust af. Var þeim dæmd fangelsisrefsing. 218
- E braut gegn ákvæðum 221. gr. hegningarlaga og var dæmd fangelsisrefsing, skilorðsbundin. 218
- Fimm menn gerðu sér fjárhættuspil að atvinnu. Var þrem þeirra dæmd sektar- og fangelsisrefsing, einum skilorðsbundin, en tveir hlutu sektarrefsingu eingöngu. 268
- A var sekur um þjófnað. Hlaut hann fangelsisrefsingu. 391, 529, 621
- A hafði tekið ólöglega háa húsaleigu og var dæmd sektarrefsing. 394
- A ók bifreið í beinu framhaldi af neyzlu áfengis og var dæmd sektarrefsing. 480, 483
- A hélt opinbert uppboð án heimildar. Hlaut hann sektarrefsingu 494
- A gerðist brotlegur við ákvæði gjaldeyris- og innflutningslaga. Var honum dæmd sektarrefsing. 507

A flutti ólöglega inn áfengi og braut gegn ákvæðum laga um tollheimtu og tolleftirlit. Hlaut hann sektarrefsingu.	507
A fékk B, er eigi hafði ökuréttindi, stjórn bifreiðar. Var honum dæmd sektarrefsing.	516
B ók bifreið, án þess að hafa ökuréttindi, og hlaut sektarrefsingu.	516
A ók bifreið með afturljós í ólagi og án einkennismerkis að aftan. Hlaut hann sektarrefsingu.	542
A ók bifreið ógætilega og án virks hraðamælis. Hlaut hann sektarrefsingu.	596
A og B voru sekir um brot gegn 206. gr. hegningarlaga og B auk þess gegn 247. gr. sömu laga. Var þeim dæmd fangelsisrefsing.	695

2. Ákvörðun refsingar.

Refsing ákveðin með hliðsjón af 8. tl. 74. gr. hegningarlaga.	149
Refsing ákveðin með hliðsjón af 2. tl. 74. gr. hegningarlaga.	218
Refsing ákveðin með hliðsjón af 72. gr. hegningarlaga.	391
Refsing felld niður samkvæmt 74. gr. hegningarlaga.	507

3. Einstakar refsitategundir og önnur viðurlög.

a. Sekt dæmd og varðhald sem vararefsing:	
Fjárhæð sektar kr. 2000.00. Varðhald 15 daga.	50, 494
— — — 74000.00. — 7 mán.	65, 99, 154, 525, 642, 647, 711
— — — 10000.00 — 2 mán.	124, 354
— — — 1000.00 — 10 daga.	145
— — — 12000.00 — 80 —	268
— — — 15000.00 — 90 —	268
— — — 30000.00 — 140 —	268
— — — 400.00 — 5 —	394
— — — 1200.00 — 8 —	480
— — — 1000.00 — 7 —	483
— — — 2500.00 — 14 —	507
— — — 15000.00 — 60 —	507
— — — 500.00 — 3 —	516
— — — 700.00 — 5 —	516
— — — 250.00 — 3 —	542
— — — 200.00 — 3 —	596
b. Fangelsi dæmt.	149, 218, 268, 391, 621, 695
c. Uptaka eignar dæmd	65, 99, 124, 154, 354, 525, 642, 647, 711
d. Skipting réttinda samkvæmt 3. mgr. 68. gr. hegningarlaga ..	218, 391, 621
e. Skipting ökuleyfis.	50, 468, 480, 483, 516
f. Ömerking ummæla.	294
g. Skilorðsbundinn refsíðómur.	149, 218, 268

Res judicata. Sjá dóma.**Réttarfarssæktir og vítur.**

Héraðsdómari sætti aðfinnslum, vegna þess að hann hafði eigi prófað sakaratriði í opinberu máli sjálfstætt, en látið nægja próf lögreglumanna.	50
Kröfu málflutningsmanns, um að málflutningsmanni gagnaðilja yrði dæmd sekt fyrir vísvitandi ranga kröfugerð, hrundið.	56
Héraðsdómari sætti aðfinnslum fyrir að hafa ekki prófað sjálf- stætt sakaratriði í opinberu máli, svo og fyrir óhæfilegan drátt á meðferð málsins.	145
Fundið að því, að héraðsdómari hafði ekki kvatt sérfróða með- dómsmenn til dómsetu í máli til endurgreiðslu á viðgerðar- kostnaði bifreiðar og til greiðslu bóta vegna galla á viðgerð og afnotamissis.	212
Fundið að því, að héraðsdómari eiðfesti hina ákærðu í opinberu máli.	218
Fundið að því, að héraðsdómari hafði látið undan falla heit- festingu vitna í opinberu máli.	268

Sakhæfi.

Í opinberu máli þótti sannað, að G hefði með gáleysi við akstur bifreiðar orðið valdur að dauða drengs og þar með brotið gegn ákvæðum 215. gr. almennra hegningarlaga nr. 19/1940 svo og ýmsum ákvæðum bifreiða- og umferðarlaga. Sam- kvæmt álití geðsjúkdómalæknið var G haldinn svo þungum, vefrænum geðsjúkdómi, að honum var eigi dæmd refsing fyrir nefnt atferli, sbr. 63. gr. hegningarlaga. Hins vegar var hann sviptur ökuleyfi ævilangt samkvæmt ákvæðum 39. gr. bifreiðalaga nr. 23/1941.	468
--	-----

Sáttatilaun.

Sönnur brast á, að héraðsdómendur hefðu leitað sátta í stó- og verzlunardómsmáli, og var því dómur og málsmeðferð ómerkt.	157
--	-----

Sératkvæði.

Tveir dómenda Hæstaréttar greiða sératkvæði í máli um stór- eignaskatt	93
Tveir dómenda Hæstaréttar greiða sératkvæði um málskostnað í skiptamáli.	114
Einn dómenda landamerkjadóms greiðir sératkvæði um eignar- rétt að vegi og notkun hans.	260
Einn dómenda Hæstaréttar greiðir sératkvæði í skiptamáli.	282

Einn dómenda Hæstaréttar greiðir sératkvæði í meiðyrðamáli.	294
Tveir dómenda Hæstaréttar greiða sératkvæði í innsetningarmáli.	340
Einn dómenda Hæstaréttar greiðir sératkvæði í máli um niðurrif húss.	383
Tveir dómenda Hæstaréttar greiða sératkvæði í máli um barnsmeðlag.	433
Tveir dómenda Hæstaréttar greiða sératkvæði í máli um niðurrif húss.	444
Tveir dómenda Hæstaréttar greiða sératkvæði í lögræðissviptingarmáli.	447
Einn dómenda Hæstaréttar greiðir sératkvæði í sjálfræðissviptingarmáli.	531

Séreign maka.

Hjónin A og B höfðu gert með sér kaupmála, þar sem svo var kveðið á, að tiltekin hálf húseign skyldi vera séreign konunnar (A). Einnig skyldu allir innanstokksmunir, er hjónin áttu, svo og þeir, er þau kynnu síðar að eignast, vera séreign A. Sama máli skyldi gegna um allt það, sem A eignaðist síðar í hjúskapnum, en að öðru leyti skyldi fara um fjármál hjónanna eftir almennum reglum laga. Mörgum árum síðar, er hjónin ákváðu að skilja, reis ágreiningur með þeim um skipti á búi þeirra. Varðaði ágreiningurinn viðbótarbyggingu við framangreinda húseign svo og fimmtán tiltekna lausafjármuni. Viðurkennt var, að kostnaður af viðbyggingunni og breytingum á húshluta A hefði verið greiddur af félagseign hjónanna og að B hefði einnig lagt fram vinnu sína við verkið. Samkvæmt lýsingu dómkvaddra manna var viðbyggingunni skeytt þannig við eldri húshlutann, sem var séreign A, að talið var, að A hefði öðlazzt eignarrétt yfir henni og öðrum breytingum á húshlutanum. Viðbyggingin og nefndar breytingar töldust því eigi félagseign hjónanna, en hins vegar var talið, að félagsbúi þeirra ætti kröfu á hendur A, sem svaraði því, er fasteignarhluti hennar var meira virði vegna viðbótarbyggingarinnar og breytinganna. Fjórir tilteknir húsmunir höfðu verið á skrá þeirri, er fylgdi kaupmála hjónanna. Þessir munir höfðu síðar verið seldir og aðrir samskonar keyptir í staðinn. Til þeirra kaupa hafði verið bætt við nokkurri fjárhæð af félagseign hjónanna, en þrátt fyrir það töldust hinir nýju munir vera séreign A samkvæmt 3. tl. 23. gr. laga nr. 20/1923. Aðrir þeir lausafjármunir, sem ágreiningur var um, töldust hins vegar eign félagsbúsins, enda voru þeir keyptir eftir að kaupmálinn var gerður, þeir greiddir af félagsbúi hjónanna og munum þessum ekki bætt á skrá þá, er fylgdi kaupmálanum, eða þeir

geðir að séreign A með annars konar viðauka við kaupmálann.	114
--	-----

Sjálfraði. Sjá lögraði.

Sjó- og verzlunardómur.

Mál til heimtu bjarglauna.	43, 171, 208, 364, 425, 428
Mál til heimtu á kaupi skipverja.	157, 310, 539, 714
Mál til heimtu kauptryggingar.	162
Mál til heimtu skaðabóta vegna farmflutnings.	232
Mál til heimtu skaðabóta vegna vanefnda á kaupsamningi.	257
Mál til heimtu andvirðis fylgifyr skipis.	297
Mál út af skiptingu bjarglauna milli skipverja á varðskipi.	351
Mál út af sölu fiskafurða.	522

Sjóveð.

Sjóveðréttur dæmdur til tryggingar bjarglaunum.	171, 425, 428
--	---------------

Skaðabætur.

a) Vegna vanefnda á samningi.

S fól D að framkvæma miklar breytingar á skipi S. Einn af forráðamönnum D hafði áður en verkið hófst gert lauslega áætlun um, að það mundi kosta kr. 200.000.00, að undanskildu verða véla og kostnaði af niðursetningu þeirra. Framkvæmdir drógust mjög á langinn og viðgerðarreikningur D nam að lokum rúmum 600 þús. kr. Taldi S kostnaðinn óhæfilega háan og neitaði greiðslu eftirstöðva, að fjárhæð rúmlega 33 þús. kr. S var þó dæmt skylt að greiða þá fjárhæð þegar af þeirri ástæðu, að fyrirsvarsmenn höfðu innt af hendi margar greiðslur upp í meginhluta kostnaðarins, án þess að sannað væri, að nokkur fyrirvari hefði verið gerður. Í skuldamáli þessu höfðaði S gagnsök gegn D til greiðslu skaðabóta fyrir tapaða skipsleigu, galla á viðgerð o. fl. Ekki voru leiddir í ljós neinir þeir gallar á verki D, er hann bæri ábyrgð á, og fyrirsvarsmenn S fylgdust með framkvæmdum, án þess að sannað væri, að þeir hefðu haft uppi kvartanir. Var D því sýknaður af skaðabótakröfu S. 1

O var ráðinn vélstjóri á vélbát, er Þ átti, um vetrarvertið 1952. O vann að því ásamt öðrum að búa bátinn á veiðar og vann hann m. a. að því verki dagana 21. janúar til 9. febrúar 1952. Að kvöldi þess 9. febrúar tók O að neyta áfengis og gat af þeim sökum ekki komið til vinnu 11. s. m. né að morgni 12. febrúar. Eftir hádegi þann dag taldi O sig vera orðinn svo hressan, að hann hafi ætlað að hefja vinnu af nýju, en þá hafi verið komin fram auglýsing frá Þ eftir vélstjóra í stað

- O og hafi hann því horfið frá að fara til vinnu í bátnum. O bauð ekki fram vinnu sína, eftir að greind atvik urðu og hófst ekki handa um kröfu bóta úr hendi Þ fyrir riftun á skiprúmssamningi fyrr en með stefnu 11. júní 1952. Með þessari háttsemi þótti O hafa firrt sig rétti til að koma fram bótakröfu sinni og var Þ því dæmd sýkna. 162
- Byggingameistari A og B höfðuðu mál gegn byggingarsamvinnufélaginu G til greiðslu ýmissa aukagreiðslna í sambandi við framkvæmd á verksamningi aðilja. Í því máli höfðuði G gagnsök til greiðslu skaðabóta úr hendi A og B vegna tiltekinna ætlaðra vanefnda A og B. Þessar kröfur hafði G fyrst uppi í nefndu máli og var þeim því ekki sinni. 190**
- Í sama máli krafðist G 2000 króna skaðabóta úr hendi A og B vegna galla á hurðum. Skömmu eftir að nokkrir gallar komu í ljós á hurðum þessum áttu A og stjórnendur G viðræður um þá, en frekari gallar komu fram og ágerðust síðar smátt og smátt. Að svo vöxnu máli þótti réttur G til skaðabóta af þessum sökum ekki vera niður fallinn vegna tómlætis um kröfugerð. Var A, sem einn bar ábyrgð á nefndum göllum, dæmt að greiða G kröfufjárhæðina. 190**
- A lánaði B kú frá því í október 1949 til vorsins 1950. Áttu A og B heima vestan Blöndu í Húnavatnssýslu. B afhenti kúna, að A forspurðum, bóndanum D, sem bjó austan Blöndu, síðast í desember 1949, og flutti D kúna heim til sín, þótt hann vissi eða mætti vita um heimildarleysi B til ráðstöfunar á henni. Er kýrin var komin til D, varð hún ekki að lögum flutt aftur vestur yfir Blöndu, sbr. lög nr. 75/1941, lög nr. 44/1947 og lög nr. 47/1950 svo og reglugerð nr. 78/1946. Ósannað var, að samningar hefðu tekizt með aðiljum um, að B og D keyptu kúna. Í nóvember 1950 vildi D skila A kúnni, en hann neitaði að taka við henni. Var kýrin síðan hjá D til vors 1951. Var þá sent með hana til A, sem neitaði að taka við henni, og sömu afstöðu tók B. Sýslumaður auglýsti þá kúna til sölu á uppboði, sem fór fram 6. júní 1951, og seldist kýrin á kr. 2000.00. A krafði B og D 3500 króna bóta fyrir kúna. B og D drýgðu með framanlýstum aðgerðum sínum réttarbrot gegn A og var þeim því dæmt að bæta A tjón hans. Ósannað var, að krafa A væri ósanngjörn, enda sennilegt, að tjón A hefði numið meiru en fjárhæð þeirri, er fékkst fyrir kúna á uppboðinu. Var krafa A því tekin til greina. 203**
- A kom bifreið sinni til viðgerðar í viðgerðarstöð B síðari hluta janúar 1950. Viðgerðin dróst mjög á langinn og loks þann 3. marz 1951 var viðgerð talið lokið og greiddi A þá B viðgerðarkostnaðinn með fyrirvara um endurgreiðslu. Er farið var að aka bifreiðinni, kom í ljós óeðlilegur hávaði í skiptihólfi hennar. Dómkvaddir menn létu uppi álit um annmarka þenn-**

an og töldu þeir orsökina vera þá, að gallaðir vélarhlutir hefðu verið notaðir við viðgerðina. Töldu þeir kostnað af viðgerð á galla þessum mundu nema rúmlega 2700 krónum. Í máli A gegn B var B dæmt að greiða A fjárhæð þessa í bætur. A krafði og B um tæplega 10 þúsundir króna í bætur fyrir afnotamissi bifreiðarinnar, en A taldi B eiga sök á því, hversu viðgerðin tók langan tíma. Sýnt þótti, að meginorsök þessa var skortur á nauðsynlegum varahlutum, sem B átti eigi sök á, enda hreyfði umboðsmaður A, sem fylgdist með viðgerðinni, ekki athugasemdum af því tilefni. Hins vegar þótti A hafa misst af notum bifreiðarinnar nokkurn tíma vegna þess, hve viðgerð B var gölluð. Þóttu bætur til A af þeim sökum hæfilega metnar kr. 200.00. 212

Í ágústmánuði 1949 fermdi olíuskip Skipaútgerðar ríkisins (Þ) benzín og hráolíu í Hvalfirði. Var olían og benzínið tekið úr geymum Olíufélagsins h/f (O) og átti Þ að flytja farminn til þriggja hafna á Norðurlandi. Átti að ferma benzínið á fremri geyma skipsins, en olíuna í aftari geymana. Ferming fór þannig fram, að leiðslur olíustöðvarinnar í Hvalfirði voru tengdar við skipið, fyrir benzín að framan, en fyrir olíu að aftan. Ferming fór fram samtímis á olíu og benzíni og tók hún um þrjár klukkustundir. Þegar umrædd vara var komin á ákvörðunarstaði, kom fljótlega í ljós, að benzínið var mengað hráolíu og hráolían benzíni. O taldi sannað, að benzín og olíu hefði verið ómengað, er það var fermt í Þ í Hvalfirði, en vegna aðgæzluskorts skipverja á Þ hafi vökvarnir blandast við fermingu í Hvalfirði eða á leiðinni norður. Krafði O því Skipaútgerð ríkisins (S) um bætur fyrir tjón félagsins af þessum sökum. Talið var, að venjulegar reglur siglingarlaga um farmflutninga hafi gilt um flutning þennan. Kvörtun út af mengun varanna kom nægilega fljótt fram. Samkvæmt sérfræðiathugunum þriggja dómkvaddra manna virtist eini möguleikinn til mengunar í landi hafa verið sá, að benzín í geymunum í Hvalfirði hefði verið mengað olíu, áður en Þ var fermdur, án þess að blöndun benzíns og olíu hefði haft tíma til að verða alger og jafnframt að olía í olíugeymunum hefði mengast benzíni áður en fermt var og sú blöndun hefði heldur ekki haft tíma til þess að verða alger, en sérfræðingarnir töldu, að ekkert samband hefði verið milli benzíngeymanna og olíugeymanna á stöðinni. Ekkert benti til þess, að slík ófullkomin samtíma-mengun hefði orðið annars vegar í benzíngeymunum og hins vegar í olíugeymum stöðvarinnar. Sýnishorn af olíu og benzíni leiddu og ákveðnar líkur gegn svo stórfelldri mengun í stöðinni sem þeirri, er reyndist í farmi Þ. Það þóttu því veigamiklar líkur fyrir því, að nefnd mengun

hefði orðið um borð í Þ. Gegn þessum líkum færði S ekki hlutlægar sönnur að því, að gengið hefði verið réttilega frá lokum þeim í Þ, sem varna eiga því, að samruni öllu og benzíns verði við fermingu, enda voru til frásagnar um lokun þeir einir, sem áttu geðir sínar að verja. Var S því talinn bótaskyldur vegna þess tjóns, er O hlaut af menguninni. O krafðist þess, að S yrði í fyrsta lagi dæmt að greiða andvirði hinnar menguðu vöru. miðað við útsöluverð á Akureyri, kr. 370.561.04. Var sú krafa tekin til greina, sbr. 154. gr. og 205. gr. siglingarlaganna. Í öðru lagi krafðist O bóta, kr. 48.830.19, fyrir misstan ágóða af benzínsölu, að frádregnu söluverði hinnar menguðu vöru. En þar sem það var á ábyrgð og áhættu O, að hann teppti geymi sinn á Akureyri undir hinni menguðu vöru, var þeirri bótakröfu eigi sinnt. 232

Með kaupsamningi 10. október 1948 keypti S tiltekinn húshluta af H og var kaupverðið kr. 150.000.00. Upp í hluta kaupverðsins lét S m. a. lóðarréttindalaust smáhýsi. Sb, metið á kr. 10.000.00 í kaupsamningnum. Ekki varð úr, að afsal yrði gefið fyrir húshlutanum, enda hvíldu ógoldnar fjárnáms- og lögtakskröfur, sem H átti að greiða, á húshlutanum. Fór svo, að húshlutinn var seldur á opinberu uppboði 12. september 1949 og var S lögd út eignin sem ófullnægðum veðhafa þann 23. s. m. Hinn 29. nóvember s. á. samdist svo með H og G, að G keypti Sb á kr. 10.000.00. H lét þess þó getið, að hann hefði heyrt, að S væri búinn að selja öðrum manni Sb, en sýndi G framangreindan kaupsamning til sönnunar eignarrétti sínum að Sb. Eftir að G hafði keypt Sb hitti hann Þ, sem sýndi honum skilríki fyrir því, að S hefði selt honum Sb í desember 1943. G höfðaði nú mál gegn S og krafðist þess, að hann endurgreiddi sér kaupverð Sb, kr. 10.000.00, og greiddi ennfreður kr. 2500.00 fyrir missi söluhagnaðar af húsinu. S var sýknaður af kröfum G. G vissi við kaup sín á Sb, að smáhýsi þetta átti að ganga til H sem hluti af andvirði framangreinds húshluta. H var kunnugt um uppboðið á nefndum húshluta, er hann seldi G smáhýsið Sb, og var honum því ljóst, að kaupsamningur hans við S hafði reynzt endanlega óframkvæmanlegur. Og H gat ekki með samningi við G veitt honum meiri rétt gegn S en hann sjálfur átti. 249

Lögfræðingurinn B, sem hafði á hendi miðlarastarfsemi um sölu bifreiða, þótti hafa sýnt mikla óaðgæzlu, er hann aðstoðaði S við sölu bifreiðar hans. Hann athugaði ekki, að kaupandi bifreiðarinnar var ófjárráða og eigi grennsaðist hann eftir greiðslugetu ábyrgðarmanns. Veðskuldabréf, sem B samdi og kaupandinn gaf út, var villandi og hann

vanrækti þinglýsingu bréfsins. Loks var talið, að B hefði sýnt vítavert skeytingarleysi um geymslu og umhirðu bifreiðarinnar, eftir að hún komst í hendur hans vegna vanskila kaupandans, enda víst, að bifreiðin féll í verði af þeim sökum. Á hinn bóginn þótti S hafa verið svo andvaralaus um að gæta hagsmuna sinna, að hann ætti ekki rétt til fullra bóta úr hendi B. Voru S dæmdar 12000 króna bætur. 460

Í desember 1949 seldi A B eignarhluta sinn í tiltekinni húseign fyrir 160.000.00. Við undirskrift kaupsamningsins greiddi B kr. 90.000.00 af kaupverðinu og fékk hann afnot hins selda eignarhluta 30. desember s. á. B neitaði nokkru síðar að greiða frekara af kaupverðinu og ganga frá afsali, fyrr en frá hefðu verið dregnar hæfilegar bætur fyrir galla, er hann taldi hafa komið fram á hinni seldu eign. Kom þá til málssóknar út af ágreiningsmálum aðilja. Að áliti dómkvaddra matsmanna voru þær tvennar orsakir að göllum á eigninni, að gluggar voru óþéttir og sprungur voru í húsveggjum. Ekki var í ljós leitt, að nefndir gallar á gluggum væru meiri en við mætti búast, þegar keypt var 20—30 ára gamalt hús, eins og hér var um að ræða, og þótti B því ekki eiga rétt til bóta af þeim sökum. Hins vegar var veggjasprungunum þannig háttað, að B þótti eigi verða gefin sök á því, þótt hann varaði sig eigi á, að um þær læki. Var A því dæmt að bæta B kostnað af viðgerð þeirra og voru þær bætur ákveðnar kr. 2.000.00. 534

b) Utan samninga.

Presturinn P var handtekinn að næturlagi með töluverðum harðræðum af ríkislöggæzlumanninum G og færður til yfirheyrslu, sem G stóð fyrir, í skrifstofu rannsóknarlögreglunnar. Var P gefið að sök að hafa verið á ferli fyrir utan glugga hjá nafngreindri stúlku fyrr um nóttina og með sama hætti nokkrum nóttum fyrr. Algerlega brast sönnur á, að P hefði verið þarna á ferli, og var síðar höfðað opinbert mál gegn G vegna aðgerða hans gagnvart P. Var G dæmd refsing fyrir brot á 131. gr. hegningarlaga nr. 19/1940. Þ höfðaði þvínæst fébótamál gegn ríkissjóði vegna hinnar ólögmætu handtöku og voru honum dæmdar 30.000 króna bætur af þessu tilefni. 104

Hinn 1. september 1937 var H settur til að gegna starfi loðýrarræktarráðunauts samkvæmt lögum nr. 38/1937 og var hann skipaður í starfann þann 20. ágúst 1942. Með bréfi 11. september 1950 var H veitt lausn frá starfi þessu frá 1. apríl 1951 að telja, en starfið var lagt niður með lögum nr. 11/1951. Nú eru ekki lengur, eins og áður var, lögmælt eftirlaun til handa embættismanni, sem verður þannig að láta af

- embætti án saka. Þótti H því eiga rétt til bóta úr ríkissjóði af þessum sökum og voru þær ákveðnar kr. 60.000.00 með hliðsjón af atvikum og högum H. 127
- Um** hádegisbil 18. nóvember 1948 var bifreið, eign Rafveitu Vestmannaeyja (R), ekið eftir götu í Vestmannaeyjakaupstað. Bifreiðin hafði „kabal“-vagn í eftirdragi. Þriggja ára drengur (S), sem hlaupið hafði með bifreiðinni, er var ekið mjög hægt, festist við „kabal“-vagninn og drógst með hjóli hans. Hlaut S af stórfelld meiðsl. Bifreiðarstjóranum var eigi unnt að fylgjast nægilega með „kabal“-vagninum og var því talið, að R hefði átt að láta mann fylgja vagninum, meðan ekið var um bæinn, til þess að afstýra slyshættu. Þar sem búast hafi mátt við, að börn og óvitar þyrptust að. Og þar sem ekki þótti sýnt, að skort hefði á eðlilegt eftirlit með drengnum af hálfu vandamanna, var R dæmt að greiða S skaðabætur vegna slyssins. Námu þær alls rúmum 77 þúsundum króna. 317
- Fólksflutningabifreið**, eign E, og vöruflutningabifreið, eign S, rákust á á gatnamótum í kaupstað. Bifreið S var ekið nálægt miðju götunnar og var hún því rangstæð, enda átti bifreiðarstjórinn og að víkja fyrir umferð úr þeirri átt, sem bifreið E kom. Stjórnandi hinnar bifreiðarinnar tók hins vegar beygjuna of þöngt og veitti ekki umferðinni nægilega athygli. Var S látinn bera 2/3 hluta þess tjóns, er E varð fyrir vegna árekstursins, en 1/3 hluta bar hann sjálfur. Viðgerðarkostnaður nam rúmum 2400 krónum og 10 dagar þóttu hæfilegur viðgerðartími. Atvinnutjón taldist hæfilega metið 200 krónur á dag. Voru E dæmdar bætur í samræmi við það. 336
- Er** starfsmaður B var að smyrja reim á sögunarvél í tunniverksmiðju (T), lenti hann með hægri handlegg í söginni þannig, að hann tók nær af. Handleggurinn var græddur við á löngum tíma með þjáningarfullum aðgerðum, en höndin og framhandleggur B urðu honum gersamlega ónýtt og máttlaus og engin hreyfing í neinum fingri nema þumalfingri. Var varanleg örorka talin 75—80%. Talið var, að umbúnaður um hnífa og sög nefndrar vélar hefði verið óhæfilegur og reimar hennar óvarðar, þannig að braut í bága við ákvæði 11. gr. og 12. gr. laga nr. 24/1928. T var því talinn bera fébótaábyrgð á slysinu, en þar sem B þótti ekki hafa gætt nægilegrar varkárni við starfann, var hann látinn bera fimmting tjónsins sjálfur. Voru B dæmdar samtals kr. 148.000.00 í örorku- og þjáningabætur. 377
- Ó** starfaði að gatnagerð í þágu Reykjavíkurbæjar (R). Þar var einnig að starfi vélskófla, eign R, sem mokaði mold á bifreiðar. Eitt sinn, er vél skóflunnar var stöðvuð, en

skóflan hékk uppí, gekk Ó undir lyftiásinn með vinnutæki sin. Vildi þá svo til, að stjórnandi vélaskóflunnar kom óvart við hemil og datt þá skóflan á Ó, sem meiddist á fæti og hendi. R var talinn bótaskyldur vegna slyss þessa. Þar sem stórfellt gáleysi af hendi stjórnanda vélaskóflunnar olli því, að skóflan féll á Ó. Að svo vöxnu máli þóttu eigi efni til að lækka bæturnar til Ó. Þótt varlegra hefði verið af honum að ganga eigi undir lyftiásinn. Var R dæmt að greiða Ó bætur fyrir atvinnutjón, þjáningar og lýti svo og lækniskostnað. Frá fjárhæðinni voru dregnar slysabætur, sem Ó hafði fengið frá Tryggingarstofnun ríkisins, svo og skuld Ó við sjúkrahús R, en Ó samþykkti þá kröfu. 399

Laust fyrir miðnætti 30. apríl 1950 var V á gangi á Hafnarfjarðarvegi frá Fossvogi áleiðis til Reykjavíkur. Þá var bifreið, sem Ó átti og R ók, ekið aftan á V með þeim afleiðingum, að hann fótbrotnaði. hlaut heilahristing svo og nokkur meiðsl á höfði. R þótti með gálausum akstri eiga meginsök á slysi þessu og var honum og Ó in solidum dæmt að greiða V 4/5 hluta þess tjóns, er hann varð fyrir. Annan hluta tjónsins var hann látinn bera sjálfur, þar sem óvarlegt þótti af honum að ganga svo langt inni á akbrautinni sem hann gerði. Varanleg örorka V var metin 10%. Örorkutjón V og atvinnu þótti hæfilega ákveðið kr. 65.000.00, þjáningabætur kr. 14.000.00, sjúkrakostnaður rúmar 8000 krónur og tjón vegna fataskemmda kr. 2000.00. 405

J var á gangi á götu í Borgarnesi. er bifreið, eign K, var ekið á hann með þeim afleiðingum, að hann fótbrotnaði. Talið var, að ökumaður bifreiðarinnar ætti einn sök á slysi þessu með of hröðum og ógætilegum akstri. Var K því dæmt að bæta tjón hans, sjúkrakostnað, bætur fyrir atvinnutjón, kr. 40.000.00, örorkubætur, kr. 20.000.00. en varanleg örorka J var metin 20%, svo og þjáningabætur, kr. 10.000.00. 415

Starfsmaðurinn G var að vinna að því að flytja kolapoka af palli í starfstöð kolasölufélagsins K og hrökk þá vinstri fótur hans niður um bil, sem var milli pallsins og bifreiðar, er flytja átti kolin. Hlaut G af þessu mikil meiðsl. Talið var, að nefndur kolaflutningur væri þáttur í skipulögðum atvinnurekstri K. Eigi þótti hafa verið gætt þess öryggis af hálfu fyrirsvarsmanna K, sem kostur var, þar sem við gekkst, að nefnt bil varð milli kolapalls og bifreiðarpalls, enda mátti sjá fyrir nokkra hættu af þessu. Hins vegar mátti bæði óhættuviljun og vangæzlu G einnig um slysið kenna, en G hafði áður unnið við sömu aðstæður og vissi um bilið. Þótti rétt, að K bæri $\frac{2}{3}$ hluta af tjóni G. Voru G því dæmdar bætur úr hendi K fyrir örorkutjón og þjáningar svo og vegna lækniskostnaðar, samtals kr. 70.000.00. 549

J var farþegi í áætlunarflugvél frá Siglufirði til Reykjavíkur, en flugvélin var eign flugfélagsins L. Í landingunni hvolfði flugvélinni, sem var sjóflugvél. Hlaut J af allmikinn höfuð-áverka og leiddi af 10% varanlega örorku. Skilyrði til lendingar voru góð, og var ekki gert sennilegt af hálfu L, að af hendi flugmannsins eða annarra starfsmanna L, sem að fluginu stóðu, hefði verið gætt nægilegrar varkárni. Var L því dæmt að greiða J bætur fyrir tjón það, er hann varð fyrir vegna slyssins. Voru bæturnar ákveðnar kr. 20.000.00. L hafði tryggt farþega og áhöfn hjá tryggingarfélaginu T og krafðist J til vara bóta úr hendi þess. Eftir framangreindum úrslitum var T sýknað af kröfum J. 565

A og B hétu hvort öðru eiginorði 1. maí 1942 og hófu jafnframt sambúð, sem stóð til 30. september 1948. Þau eignuðust tvö börn meðan sambúðin stóð. Konan A krafðist nú bóta úr hendi B fyrir festaslit, sbr. 3. gr. laga nr. 39/1921. A fluttist burt af heimili aðiljanna framangreindan dag og lét hún þá ekki í ljós við menn þá, er hún leitaði til um aðstoð í sambandi við meðlagsgreiðslur og skiptingu eigna, að hún væri mótfallin samvistarslitunum. Konu þeirri, er B kvæntist síðar, kynntist hann og eigi fyrr en eftir samvistarslitin. A þótti því ekki hafa sýnt fram á, að B ætti aðallega sök á festaslitunum og var hann því sýknaður af bótakröfu A. .. 577

A ók bifreið sinni að næturlagi eftir götum Akureyrar. Myrkt var, moldryk og ljós bifreiðarinnar voru ekki í fullkomnu lagi. Ók A þá á B, sem lá ölvaður á götunni, og hlaut B nokkur meiðsl af. A var talinn skaðabótaskyldur gagnvart B samkvæmt ákvæðum 34. gr. bifreiðalaga nr. 23/1941, en þar sem B hafði sýnt mikla ógætni með framferði sínu, var sök skipt þannig, að B var látinn bera helming tjóns síns sjálfur. Var A því dæmt að greiða B helming lækniskostnaðar, bóta fyrir fataskemmdir (kr. 700.00), atvinnutjón (kr. 3000.00) og þjáningar (kr. 3000.00), en hins vegar þótti krafa B um bætur fyrir örorku ekki hafa við rök að styðjast. 592

Ökumenn tveggja bifreiða, sem rákust á, voru báðir taldir eiga sök á árekstrinum: A með því að aka á hægri vegarhelmingi, þar til í öfni var komið, og B með því að aka of hratt og ógætlega, þótt hann sæi til ferða A. Var sök skipt þannig, að A var látinn bera 2/3 hluta tjóns þess, er hann hlaut af árekstrinum, en B 3/5 hluta þess. Viðgerðarkostnaður á bifreið A nam rúmum 16 þúsundum króna og atvinnutjón hans var metið á kr. 3500.00. Var B dæmt að greiða 3/5 hluta þeirra fjárhæða. Hins vegar var hann sýknaður af kröfum A um bætur vegna leigu á bifreiðarskúr og kostnaðar

vegna ófáanlegra varahlua, þar sem þær kröfur þóttu eigi rökstuddar. 608

G var dómari í opinberu máli gegn H. H taldi G bera ábyrgð á líkamsmeiðingum, sem H kvaðst hafa hlotið af völdum aðstoðarmanna G við rannsókn opinbera málsins. Höfðaði H einkamál gegn G til greiðslu skaðabóta af því tilefni. Ákvæði 34. gr. laga nr. 85/1936 gilda einnig í opinberum málum samkvæmt 15. gr. laga nr. 27/1951, en samkvæmt hinni fyrrtöldu grein verður dómari einungis sóttur í einkamáli í hér- aði til greiðslu skaðabóta vegna dómaraverka, eftir að refs- dómur hefur verið kveðinn upp yfir honum í opinberu máli fyrir afbrot í dómarastarfi í því máli. Þessu skilyrði var ekki fullnægt, og gat H því ekki sótt G til greiðslu nefndra skað- bóta í einkamálinu. 615

Konan J var á gangi á götu í Reykjavík árla morguns 23. desem- ber 1950. Varð hún þá fyrir bifreið, eign V, og beið bana af. Ljóst þótti, að ökumaður bifreiðarinnar hefði ekið of hratt, eftir að hann hafði blindast af ljósum annarrar bifreiðar, en J gekk nálægt vinstri vegarbrún. Þótti ökumaðurinn einn eiga sök á nefndu slysi og V því vera skaðabótaskyldur vegna þess tjóns, er af hlaut. J var 35 ára að aldri, er hún lézt, fráskilin og átti eitt barn, S, 9 ára að aldri, sem hún framfærði að mestu. Framfærslutjón S var eftir atvikum metið á kr. 40.000.00, og bætur fyrir röskun á stöðu og hög- um ákveðnar kr. 8000.00. Auk þessara fjárhæða var V dæmt að greiða S kr. 2500.00 í jarðarfararkostnað. 664

Í sambandi við gerð flugvallar í Vestmannaeyjum, sem Flugráð hafði umsjón með, var unnið þar að sprengingum með „dynamiti“, sem kveikt var í með sprengihylkjum, er springa við lítið högg. Drengurinn Ó, 11 ára að aldri, fór inn á flug- vallarsvæðið ásamt öðrum drengjum og fann hann þar eitt sprengihylki, sem hann fór með heim með sér. Fór hann þá að skoða það nánar og handfjatla og barði að lokum á það með hníf. Sprakk þá hylkið og Ó stórskaddaðist á hendi. Hlaut hann af 25% varanlega örorku. Fjárráðamaður Ó höfðaði mál gegn ríkissjóði (R) til greiðslu bóta vegna slyss- ins. Samkvæmt gögnum málsins þótti sannað, að nefnt sprengihylki hefði stafað frá sprengingum starfsmanna Flugráðs. Ósannað var, að svæði það, er sprengt var á, hefði verið girt og a. m. k. var unnt að komast inn á svæðið án verulegrar fyrirhafnar. Að visu höfðu starfsmenn Flugráðs áður leitað að ósprungnum hylkjum á svæðinu, en þær ör- yggisráðstafanir þóttu ekki hafa verið fullnægjandi. Var fé- bótaábyrgð vegna slyssins því lögð á R, en 1/3 tjóns síns var Ó þó látinn bera sjálfur vegna elgin gáleysis, þar sem talið var, að drengur á hans aldri ætti að hafa nokkra þekk-

ingu á þeirri hættu, sem fylgir því að fara með sprengiefni. Örorkutjón Ó var metið kr. 90.000.00 og batur fyrir þjáningar, lýti og röskun á stöðu og högum voru ákveðnar kr. 15.000.00. Var R dæmt að greiða 2/3 hluta fjárhæða þessara svo og kostnað af örorkumati. 678

Skattar.

a) Til bæjar- og sveitarfélaga.

Við álagningu útsvars á kaupfélagið V, vegna viðskipta þess við utanfélagsmenn, lagði niðurrjöfnunarnefnd veltuútsvar á V, miðað við alla vörusölu félagsins, um 1.400.000 króna. Skattframtali V hafði þó fylgt skýrsla, sem ekki hafði verið véfengd, um sundurliðun vörusölu milli félagsmanna og utanfélagsmanna ár það, sem um var að tefla. Þar sem niðurrjöfnunarnefnd hafði eigi miðað útsvarið við skýrslu þessa og því ekki gætt réttra sjónarmiða við álagningu þess, var synjað um framkvæmd lögtaks fyrir útsvarinu. ... 90

Samkvæmt lögum nr. 28/1952 er sveitarstjórnnum heimilt að leggja sérstakt gjald á kvikmyndasýningar, aðrar en sýningar íslenskra kvikmynda og fræðslumynda, og má gjaldið vera allt að 10% af aðgangseyri að kvikmyndasýningum, þegar frá honum hefur verið dregin álagður skemmtanaskattur. Bæjarstjórn Reykjavíkur (R) ákvað að innheimta gjald þetta með 9% og þar á meðal hjá kvikmyndahúsi því (T), sem Háskólaráð rekur á vegum Sáttmálasjóðs, en kvikmyndahús þetta er að lögum undanþegið skemmtanaskatti. Af hálfu R var gjald T miðað við brúttósölu aðgöngumiða, án þess að dregin væri frá sú upphæð, sem skemmtanaskattur hefði numið, ef T bæri að greiða hann. Þessu mótmæltu forráðamenn T, og krafðist R þá lögtaks hjá T til tryggingar eftirstöðvum nefnds gjalds, þ. e. þeim mismun, er fram kom, ef skemmtanaskattur var dreginn frá brúttósöluverði miða eða eigi. Það þótti andstætt lagarökum og lagasamræmi, að eftirgefinn skemmtanaskattur sé gerður að gjaldstofni samkvæmt nefndum lögum nr. 28/1952 og að kvikmyndahúsi, sem undanþegið er skemmtanaskatti, sé gert að greiða hlutfallslega hærri gjald til R samkvæmt lögum þessum en kvikmyndahúsum, sem greiða skemmtanaskatt. Þótti og eigi fullvíst, þrátt fyrir orðlag laganna, að þeir, sem þau settu, hafi viljað stofna til slíkrar skattlagningar. Var því synjað um lögtak hjá T. 199

A hafði um mörg ár átt lögheimili í Vestmannaeyjum. Hann gerðist skipstjóri á togara Siglufjarðarkaupstaðar, sem gerður var út þaðan, í september 1950 og gegndi því starfi fram á árið 1953. Hann skráði heimilisfang sitt á Siglufirði frá því um haustið 1951 og tók þar á leigu íbúð frá 1. janúar

1952. A átti því heimili þar, er útsvarsálagning fór fram árið 1952. Af þessum sökum var synjað um lögtak hjá A fyrir útsvari, sem lagt hafði verið á hann í Vestmannaeyjum árið 1952. 303

Við niðurjöfnun útsvara í Hafnarfirði árið 1950 var G gert að greiða þar útsvar, kr. 3500.00. Af hálfu bæjarsjóðs Hafnarfjarðar (H) voru teknar fjárhæðir af kaupí T nefnt ár, samtals kr. 3075.00, til greiðslu á útsvari þessu. Sama ár var einnig lagt útsvar á G í Reykjavík og með úrskurði fógetaðóms þar var kveðið svo á, að G væri útsvarsskyldur í Reykjavík. G krafðist þá endurgreiðslu á fyrrgreindum kr. 3075.00 úr hendi H. Er litið var til þess, að G fluttist til Reykjavíkur í október 1949 og átti þar síðan heima svo og stundaði atvinnu þar, þótti hann samkvæmt d-líð 8. gr. laga nr. 66/1945 eiga rétt til endurgreiðslu nefndrar fjárhæðar frá H. enda varð eigi talið, að hann hefði fyrirgert þessum rétti sínum, þar sem H tók greiðsluna af kaupí G. 560

Árið 1952 var lagt útsvar á Vinnslu- og sölumiðstöð fiskframleiðenda í Vestmannaeyjum (F). Af hálfu F var talið, að samtökin væru þannig byggð, að eigi væri til þess ætlast, að þau hefðu neinar tekjur og væru því eigi útsvarsskyld. Markmið F var að vinna að aukinni vinnslu fisks og sölu fisks og fiskafurða. Stofntillag hvers félagsmanns var 50 krónur fyrir hverja óskíra smálest af bátaeign. Eftir að félagsmönnum hafði verið talin til tekna fiskinnlög með gangverði og allur rekstrarkostnaður greiddur, skyldi hagnaður skiptast í tvo staði. Í sameignarsjóð og séreignarsjóð, en sjóðunum skyldi verið til að kaupa hús og vélar handa félaginu. Útborgun til félagsmanna mátti framkvæma við andlát félagsmanns, brottflutning, brottrekstur eða gjaldþrot. Við félagsslit skyldi skír eign skiptast milli félagsmanna í réttu hlutfalli við bókaðar eignir þeirra í F. Þetta skipulag F og starfsemi þess þótti vera með þeim hætti, að F taldist vera félag samkvæmt ákvæðum útsvarslaga og starfsemi þess atvinnustarfsemi, sbr. 6. gr. laga nr. 66/1945. Var því staðfest lögtak fyrir ógreiddu útsvari F nefnt ár. 580

b) Til ríkissjóðs.

Ákvæði laga nr. 22/1950 um stóreignaskatt voru að vísu talin leiða til þess, að eignir þeirra, er bera hann, rýrnuðu að marki, en þar sem skattur þessi taldist á lagður eftir efnahagslegum mælikvarða, í sambandi við róttækar breytingar á efnahagskerfi landsins, þóttu ákvæði laganna eigi brjóta í bága við 67. gr. stjórnarskrárinnar. 78

A var gert að greiða rúmar 23 þúsundir króna í stóreignaskatt

- og byggðist sú skattálagnin m. a. á verðmæti tiltekinna útistandandi skulda A. Málgögn sönnuðu, að skuldir þessar voru tapað fé, og þar sem þær námu svo háum fjárhæðum, að eignir A urðu undir lágmarki stóreignaskattskyldra eigna, var A sýknaður af skattkröfu ríkissjóðs. 78
- C**, sem búsettur er erlendis, hefur um langt skeið verið þinglesinn eigandi tveggja fasteigna í Reykjavík. Á eignum þessum hvíla tvær þinglesnar veðskuldir, samtals að fjárhæð d. kr. 150.000.00. Á skattframtali fyrir árið 1950 voru þessar skuldir ekki taldar fram af hálfu C og við álagningu stóreignaskatts á C var ekki tekið tillit til þeirra, en honum gert að greiða rúmar 17 þúsundir króna í skatt. Talið var ósannað, að hér væri eigi um raunverulegar skuldir að ræða, og voru þær því dregnar frá eignum C við ákvörðun stóreignaskattsins, enda var hann eigi talinn hafa firrt sig rétti til að telja þær fram, þótt þeirra væri ógetið á skattframtalinu fyrir 1950. C var því sýknaður af skattkröfu ríkissjóðs. 81
- Samkvæmt 12. gr. laga nr. 22/1950** skal álagning stóreignaskatts miðuð við eignir skattþegna 31. des. 1949. T átti þá hluta af húseign, sem eigi hafði enn verið metin fasteignamati. Skattstjóri taldi eign þessa á kostnaðarverði, og olli sú verðlagning því, að T var gert að greiða nokkurn stóreignaskatt. T vildi eigi una skattlagningunni og skaut málinu til ríkisskattnaefndar á árinu 1951, en hún staðfesti ákvörðun skattstjóra. Höfðaði T þá mál gegn ríkissjóði til að fá skattinn niður felldan. Nú hafði fasteignamat verið framkvæmt á húseign T, áður en ríkisskattnefnd felldi úrskurð sinn, auk þess sem stjórnvöldum var innan handar að fá það framkvæmt fyrr. Til grundvallar álagningu stóreignaskatts þótti því eiga að miða við sexfalt fasteignamat nefndrar húseignar, sbr. 12. gr. laga nr. 22/1950, en samkvæmt því lækkaði heildarmat á eignum T niður úr þeirri fjárhæð, sem skattskyld var samkvæmt nefndum lögum um stóreignaskatt. Dómkröfur T voru því teknar til greina. 85
- Ákvæði 12. gr. laga nr. 22/1950** skýrð þannig, að þann hluta stóreignaskatts, sem á er lagður vegna eignar í hlutafélögum og samvinnufélögum, þar með talin hlutafjár- og stofnfjáreign, geti ríkissjóður einungis innheimt hjá félögunum sjálfum, enda leiði könnun 9. mgr. 12. gr. þrátt fyrir orðlag 3. mgr. gr., til þeirrar niðurstöðu, að löggjafinn hafi viljað láta þessi félög taka nokkurn þátt í greiðslu stóreignaskatts, þótt með óvenjulegum hætti sé. 93
- Reglur laga nr. 22/1950** voru að vísu taldar geta leitt til nokkurs ósamræmis, að því er varðar stóreignaskattsgreiðslur einstakra hluta- og samvinnufélaga, en sú mismunun taldist þó eigi vera með þeim hætti, að brjóti í bága við 67. gr.

- stjórnarskrárinnar nr. 33/1944, enda taki löggjafinn ekki fyrir fram ákvæðin félög út úr í því skyni að gera hlut þeirra verri en annarra. 93
- Hlutfélagið H** gerði þá dómkröfu í máli gegn ríkissjóði, að viðurkennt yrði, að óheimilt væri að reikna stóreignaskatt H á þann hátt, að hlutfjáreign hluthafa H í öðrum félögum gæti haft hækkandi áhrif á skatt H. Ákvæði 12. gr. laga nr. 22/1950, sbr. 3. gr. laga nr. 117/1950, þóttu ótvíræð og ágreiningslaust var, að H var reiknaður stóreignaskattur samkvæmt þeim. Ákvæðin í lögum nr. 22/1950 voru að visu ekki talin eðlileg og geta leitt til nokkurs ósamræmis, en þó eigi með þeim hætti, að bryti í bága við 67. gr. stjórnarskrárinnar nr. 33/1944. Dómkröfur H voru því eigi teknar til greina. 93
- Fjármálaráðherra f. h. ríkissjóðs (R)** krafði bakarann K, sem hafði vörur frá rúgbrauðsgerð (G) til umsýslusölu, um 2% söluskatt af þeim seldu vörum, er K fékk frá G, en K greiddi skatt þennan með fyrirvara. Í máli K gegn R kom fram, að G var hinn raunverulegi seljandi varanna til neytenda, en K kom einungis fram sem umboðsmaður. Afhending varanna til K þótti á engan hátt verða jafnað til sölu og hafði því aðeins farið fram ein sala á vörunum. G hafði verið gert að greiða 3% söluskatt af tekjum fyrirtækisins af vörusölu þessari samkvæmt ákvæðum b-liðs 22. gr. laga nr. 100/1948. Er litið var til ákvæða 21. gr. og 22. gr. laga nr. 100/1948 og 2. gr. og 1. mgr. 3. gr. laga nr. 107/1951, þótti engin heimild til að krefja söluskatt tvisvar af sömu sölu. Var R því dæmt að endurgreiða K nefnda skattfjárhæð. 474

Skilorðsbundnir refsidómar.

- Manni dæmd skilorðsbundin fangelsisrefsing fyrir brot á 1. mgr. 247. gr. hegningarlagna.** 149
- Manni dæmd skilorðsbundin fangelsisrefsing fyrir brot á 1. mgr. 221. gr. hegningarlaga.** 218
- Manni dæmd skilorðsbundin fangelsisrefsing fyrir brot á 183. gr. og 184. gr. hegningarlaga.** 268

Skipti.

- Í sambandi við skilnað hjónanna A og B fóru fram einkaskipti á félagsbúi þeirra, og stóðu málflutningsmenn að framkvæmd þeirra.** Í byrjun desember 1951 var svo komið, að málflutningsmennirnir höfðu komið að niðurstöðu um, að konan B skyldi fá greiddar kr. 44.763.92 fyrir búshluta sinn. Málflutningsmaður B taldi, að því hefði verið lofað af hálfu A, að fjárhæð þessi yrði greidd 24. s. m. Er svo varð ekki, ritaði málflutningsmaðurinn A kröfubréf og

setti honum frest til 5. janúar 1952. Þar sem greiðsla hafði ekki borizt frá A þann dag, lét málflytningsmaður B samdægurs gefa út og birta A sáttakæru, og skyldi sáttafundur vera 7. s. m. Þann dag greiddi A áðurnefndar kr. 44.763.92 í skrifstofu málflytningsmanns B, sem kvittaði fyrir greiðslunni með fyrirvara, þar sem hann taldi innheimtulaun vera vangoldin af fjárhæðinni. Höfðaði B því næst mál gegn A til heimtu launanna. Talið var ósannað, að búshluti B hefði verið gjaldkræfur, er hún lét lögmann sinn hefjast handa um innheimtu hans, og var A því sýknaður af kröfum B. . .

35

Hjónin A og B höfðu gert með sér kaupmála, þar sem svo var kveðið á, að tiltekin hálf húseign skyldi vera séreign konunnar (A). Einnig skyldu allir innanstokksmunir, er hjónin áttu, svo og þeir, er þau kynnu síðar að eignast, vera séreign A. Sama máli skyldi og gegna um allt það, sem A eignaðist síðar í hjúskapnum, en að öðru leyti skyldi fara um fjármál hjónanna eftir almennum reglum laga. Mörgum árum síðar, er hjónin ákváðu að skilja, reis ágreiningur með þeim um skipti á búi þeirra. Varðaði ágreiningurinn viðbótarbyggingu við framangreinda húseign svo og fimmtán tiltekna lausafjármuni. Viðurkennt var, að kostnaður af viðbyggingunni og breytingum á húshluta A hefði verið greiddur af félagsseign hjónanna og að B hefði einnig lagt fram vinnu sína við verkið. Samkvæmt lýsingu dómkvaddra manna var viðbyggingunni skeytt þannig við eldri húshlutann, sem var séreign A, að talið var, að A hefði öðlazzt eignarrétt yfir henni og öðrum breytingum á húshlutanum. Viðbyggingin og nefndar breytingar töldust því eigi félagsseign hjónanna, en hins vegar var talið, að félagsbú hjónanna ætti kröfu á hendur A, sem svaraði því, er fasteignahluti hennar var meira virði vegna viðbyggingarinnar og nefndra breytinga. Fjórir tilteknir húsmunir höfðu verið á skrá þeirri, er fylgdi kaupmála hjónanna. Þessir munir höfðu síðar verið seldir og aðrir sams konar keyptir í staðinn. Til þeirra kaupa hafði verið bætt við nokkurri fjárhæð af félagsseign hjónanna, en þrátt fyrir það töldust hinir nýju munir vera séreign A samkvæmt 3. tl. 23. gr. laga nr. 20/1923. Aðrir þeir lausafjármunir, sem ágreiningur var um, töldust hins vegar eign félagsbúsins, enda voru þeir keyptir, eftir að kaupmálinn var gerður, þeir greiddir af félagsseign hjónanna og munum þessum ekki bætt á skrá þá, er fylgdi kaupmálanum, eða þeir gerðir að séreign A með annars konar viðauka við kaupmálann . . .

114

Systkinin Þ og S voru einkaerfingjar látins föður þeirra, D. Við uppskrift á dánarbúinu krafðist Þ þess, að henni yrði greitt úr búinu rúmlega 21 þúsund króna vegna kostnaðar af end-

urbótum á húseign búsinns svo og kr. 18.000.00 vegna framfærslu D síðustu tólf æviár hans. Þ og eiginmaður höfðu kostað að meginhluta verulegar endurbætur á nefndri húseign á árunum 1945 og 1949. Að mati dómkvaddra manna nam þessi kostnaður þeirra rúmlega 21 þúsundi króna, miðað við árið 1949. Ósannað var, að endurbætur þessar hefðu verið framkvæmdar gegn vilja D. Miðað við allar aðstæður að nefndum breytingum og endurbótum á húsinu, þótti réttmætt að Þ og eiginmaður hennar nytu hagnaðar af verðhækkun endurbótanna og var nefnd krafa D, sem taldist alls ekki of há, því tekin til greina. Þ lagði D til fæði, þjónustu að nokkru leyti ljós, hita og ræstingu herbergis nefnd tólf ár. Þegar litið var til gagna um verðlag að þessu leyti á tímabilinu, svo og metin til frádráttar lögmæt leiga eftir íbúð Þ í nefndu húsi, framlag D til framfærslu sinnar o. fl., þótti krafa Þ ekki ósanngjörn og var því einnig tekin til greina, enda taldist hún að öllu ófyrnd, er litið var til sambands D og Þ, sbr. lögjöfnun frá 8. gr. laga nr. 14/1905. 282

Skírlífisbrot.

Með vætti margra vitna og að nokkru með játningu J og H var sannað, að á tímabilinu júlí eða ágúst til október 1952 stuðluðu þeir oft að því sem milligöngumenn, að hermenn og erlendir sjómenn kæmust í samband við íslenskar stúlkur til lauslætis og drykkjuskapar og létu þeim í té í þessu skyni herbergi, sem H hafði á leigu, og var J og H ljóst, að karlar þessir og konur höfðu þar öðru hverju samfarir. Var sannað, að J og H fengu ókeypis áfengi og vindlinga fyrir milligöngu sína. Höfðu þeir með þessu brotið gegn ákvæðum 1. málsg. 206. gr. almennra hegningarlaga nr. 19/1940. Var J dæmd refsing, fjögurra mánaða fangelsi, en hann hafði auk þess gerzt sekur um fjádrátt. H var dæmd fangelsisrefsing þrjá mánuði. 695

Skuldajöfnuður.

A höfðaði mál gegn B til heimtu kaupgjalds fyrir bifreiðarstjórn. Í málinu krafðist B þess að fá að skuldajafna ýmis konar kröfum á hendur A við nefnda kaupkröfu. Ósannað var, að svo hefði samizt með aðiljum, að kaup A skyldi greitt með skuldajöfnuði. Þessar skuldajafnaðarkröfur B, að undantekinni 50 króna kröfu, sem A sætti sig við, komu því ekki til álita í nefndu máli A gegn B, sbr. lög nr. 15/1931 og 1. gr. laga nr. 28/1930, og var þeim vísað frá héraðsdómi. 187

Skuldamál.

S fól D að framkvæma miklar breytingar á skipi S. Einn af for-

ráðamönnum D hafði áður en verkið hófst gert lauslega áætlun um, að það mundi kosta kr. 200.000.00, að undanskildu verði véla og kostnaði af niðursetningu þeirra. Framkvæmdir drógust mjög á langinn og viðgerðarreikningur D nam að lokum rúmum 600 þús. kr. Taldi S kostnaðinn óhæfilega háan og neitaði greiðslu eftirstöðva að fjárhæð rúmlega 33 þús. kr. Meðan á framkvæmdum D stóð, greiddi S honum fyrirvaralaust ýmsar fjárhæðir upp í breytingarkostnaðinn, þ. e. á tímabilinu 30. apríl 1946 til 30. janúar 1948, alls rúmar 450 þús. kr. Hinn 6. marz 1948 námu eftirstöðvar kröfu D rúmum 119 þús. kr. og þann dag, áður en skipið var sett á flot, greiddi fyrirsvarsmaður S D kr. 110.000.00 af eftirstöðvunum þá. Var ósannað, að þá hefði verið gerður fyrirvari af hálfu S um bætur eða afslátt vegna dráttar á framkvæmd verksins né af öðrum ástæðum. Var S því dæmt að greiða D eftirstöðvar viðgerðarkostnaðarins. 1

Skuldaskil.

- Útgerðarfélagið H hlaut skuldaskil samkvæmt lögum nr. 100/1948 og voru þau miðuð við 31. desember 1950. Þann dag skuldaði H kaupfélaginu E kr. 13.244.71, ef ekki var tekið tillit til andvirðis afurða, sem H hafði lagt inn hjá E fyrr á árinu, en andvirðið hafði þá eigi verið endanlega ákveðið. Andvirði þetta reyndist síðar nema kr. 12.021.10, og tilkynnti E þá Skuldaskilasjóði útvegsmanna, að skuld H næmi raunverulega kr. 1385.61, og var E greidd sú fjárhæð úr sjóðnum. H krafði E um fyrrgreint andvirði afurðanna, en þeirri kröfu var hrundið. Var talið, að E hefði verið heimilt að láta nefnda fjárhæð ganga til greiðslu á skuld H og þóttu hvorki athafnir fyrirsvarsmanna E í sambandi við skuldaskilin né skuldaskilagerningurinn leiða til þess, að E glataði þeim rétti sínum. E hafði að visu verið greiddar á annað hundrað krónur hærri fjárhæð úr Skuldaskilasjóði en honum bar, en H átti eigi rétt til þeirrar fjárhæðar, þar sem um var að tefla fé, sem að lögum átti að koma til skipta milli lánardrottna hans. 489
- Skipverjinn S átti í árslok 1950 ógreitt kaup að fjárhæð kr. 5407.22 hjá útgerðarfélaginu K. K sótti um aðstoð Skuldaskilasjóðs útgerðarmanna til að gera kröfuhöfum sínum nokkur skil samkvæmt ákvæðum laga nr. 120/1950. Af misgáningi lýsti S ekki hærri kröfu á K en kr. 2422.64 og fékk hann þá fjárhæð greidda úr Skuldaskilasjóði. Krafði S þá K um eftirstöðvarnar, en K neitaði. Talið var, að nefnd skuldaskil hefðu engin áhrif á kröfu S, sbr. 27. gr. laga nr. 120/1950, og var K því dæmt að greiða S eftirstöðvarnar. 539

Stjórnarskrá.

- Ákvæði laga nr. 22/1950 um stóreignaskatt voru að vísu talin leiða til þess, að eignir þeirra, er bera hann, rýrnuðu að marki, en þar sem skattur þessi taldist á lagður eftir efnahagslegum mælikvarða, í sambandi við róttækar breytingar á efnahagskerfi landsins, þóttu ákvæði laganna eigi brjóta í bága við 67. gr. stjórnarskrárinnar. 78
- Reglur laga nr. 22/1950 voru að vísu taldar geta leitt til nokkurs ósamræmis, að því er varðar stóreignaskattsgreiðslur einstakra hluta- og samvinnufélaga, en sú mismunun taldist þó eigi með þeim hætti, að brjóti í bága við 67. gr. stjórnarskrárinnar nr. 33/1944, enda taki löggjafinn ekki fyrir fram ákveðin félög út úr í því skyni að gera hlut þeirra verri en annarra 93
- Samkvæmt 9. mgr. 17. gr. laga nr. 31/1940 hefur póstafgreiðslumaður heimild til að binda greiðslu póstaðvísunar því skilyrði, að ávísunin sé afhent með álimdu frímerki. Ákvæði þetta var eigi talið brjóta í bága við 67. gr. stjórnarskrárinnar nr. 33/1944, enda þótti sá skilningur ákvæðisins eðlilegastur, að það veitti heimild til aukins gjalds fyrir greinda pósthjónustu. 135

Stjórnvöld.

- Sakadómari kvað upp meðlagsúrskurð samkvæmt 14. og 15. gr. laga nr. 57/1921. Í lögum greinir ekki um málskot til dómsmálaráðuneytis, að því er varðar slíka úrskurði. Slíkt málskot var þó talið heimilt, enda sé það framkvæmt án ástæðulauss dráttar. Aðili, sem átti að greiða framfærslueyri samkvæmt fyrrnefndum úrskurði sakadómara, skaut honum ekki til dómsmálaráðuneytisins fyrr en liðnir voru yfir níu mánuðir frá birtingu hans og meira en fjórir mánuðir frá því, að lögtaks beiðzt samkvæmt honum. Slíkt málskot var talið of seint framkvæmt, og stóð úrskurðurinn því óhaggaður, enda og ekki haldinn neinum þeim göllum, sem varða ættu ógildingu hans. 17
- Ráðherra brestur heimild til að veita rétt til endurkaupa á opinberri eign einhvern tíma í framtíð og binda þannig löggjafarvaldið um ráðstöfun á slíkri eign með lögum. 584

Svik.

- K, sem var framkvæmdarstjóri Sölusambands íslenzkra fiskframleiðenda (SÍF), var ákærður fyrir að hafa vorið og sumarið 1948 gert árangurslausar tilraunir til að taka handa sjálfum sér eða öðrum á ólöglegan hátt 6 ensk pence af hverjum saltfiskspakka eða 10 shillings ensk af hverju saltfiskstonni, sem samningar stóðu um að selja héðan af landinu til Grikk-

lands, en brot þetta var talið varða við 248. gr. og 249. gr. sbr. 20. gr. hegningarlaganna nr. 19/1940. Í málinu lá fyrir símskeyti 23. apríl 1948 frá H til K, sem endaði þannig: „Referring to your letter of 17th inst. to me Zuerich Gismondi approves your six regards“. Einnig komu fram bréf frá nefndum Gismondi (G), þar sem G kveðst hafa það eftir H, að K væri vanur að fá í þóknun „6 d. pr. pakka“ og væri hún tekin af farmgjaldinu. Gegn neitun K þóttu hvorki hin tilfærðu orð í framangreindu símskeyti, en á þeim gáfu K og H skýringar, sem ósannað var, að væru rangar, né óstaðfest ummæli G veita sönnun fyrir því, að K hefði áskilið nefnt gjald sjálfum sér til handa. Þótti verða að leggja til grundvallar, að nefnt gjald hefði átt að renna til skipamiðlarans J sem bætur fyrir tjón í sambandi við siglingu tiltekins farmskips. Ekki var í ljós leitt, að með samningaumleitunum um nefnda greiðslu til J hefði verið gerð tilraun til að ganga á rétt SÍF. Var K því sýknaður af kröfum ákæruvaldsins. 653

Svipting réttinda. Sjá atvinnuréttindi, borgararéttindi.

Sönnun. Sönnunarbyrði. Sbr. aðiljaskýrslur, mat og skoðun. v'ni.
 Af orðlagi engjaskiptagernings, sem eigendur jarðanna F-H og YH- gerðu á 19. öld, þótti mega ráða, að tiltekin landspilda, sem eigendur sömu jarða deildu um á árunum 1951—1952, hefði þá orðið eign Y-H. Þar af leiddi, að sönnunarbyrði fyrir þeirri staðhæfingu eiganda F-H, að þrætulandið væri sameiginlegt beitiland jarðanna, hvíldi á honum. 38

Sannað var með játningu W, sem studdist við framburð meðákærðu A og E, að W sló Ó og eftir það var hann fluttur meðvitundarlaus í fiskiker og lá þar í roti, unz A, E og W fluttu hann í bifreið þar hjá. Með játningu A, sem einnig studdist við framburð W og E, var sannað, að A sló Ó höfuðhögg við bifreiðina. Lýsing á ákomum á Ó, eftir að hann fannst, þótti sýna, að hann hefði hlotið fleiri áverka en raktir yrðu til nefndra höfuðhögga og var talið, að þeir stöfuðu af meðferð W og A, enda ekkert, er benti til, að öðrum væri til að dreifa. Þar sem Ó var svo hart leikinn af völdum W og A, voru þeir báðir taldir refsíábyrgir vegna þess líkamstjóns, er Ó hlaut, svo og vegna afleiðinga þess. . . 218

Óliuskipið Þ flutti benzín og olíu fyrir O. Er á ákvörðunarstað kom, reyndist benzínið blandað olíu og olían benzíni. O sótti eiganda Þ til greiðslu skaðabóta af þessum sökum. Af gögnum málsins, þ. á. m. sérfræðiathugun dómkvaddra manna, þóttu veigamiklar líkur fyrir því, að nefnd mengun hefði orðið um borð í Þ. Gegn þessum líkum hafði eigandi

- Þ ekki fært hlutlægar sönnur fyrir því, að réttilega hefði verið gengið frá lokum í Þ við ferminguna, enda voru til frásagnar um lokun þeir einir, sem áttu gerðir sínar að verja. Eiganda Þ var því dæmt að bæta O tjón hans. 232
- M**, sem ákærður var fyrir þjófnað, véfengdi ekki í fyrstu, að hann hefði tekið muni þá, sem um var að tefla, en kvaðst muna lítið um atvik vegna ölvunar. Síðar skýrði M svo frá fyrir dómi, að óþekktur maður hefði fengið sér munina til sölu. Elgi var tekið mark á þessari síðari skýrslu M, enda bentu vætti vitna og reyndir máls til þess, að hún væri uppspuni. 391
- Það þótti draga mjög úr sönnunargildi skýrslna lögreglumanna í opinberu máli, að fjórir til sex mánuðir liðu, frá því að atburðir málsins gerðust og þangað til lögreglumennirnir voru spurðir fyrir dómi. 483
- B**ifreiðarstjórinn J var ákærður fyrir að hafa selt eina flösku af áfengi á tilteknum stað og stundu. Tvö vitni staðfestu fyrir dómi, að þau hefðu þar og þá keypt eina flösku af áfengi af stjórnanda bifreiðar, sem bar tiltekið einkennismerki. Hins vegar lýstu vitnin því, að þau gætu ekki þekkt ökumanninn aftur. J var ökumaður hinnar tilgreindu bifreiðar á þessum tíma. Gegn neitun hans þótti viðurhlutamikið að telja nefnt vætti veita nægar sönnur fyrir sekt J og var hann því sýknaður af framangreindri ákæru. 603

Tilraun.

- A** var ákærður um að hafa gert árangurslausar tilraunir til að taka handa sér eða öðrum tiltekna fjárhæð af andvirði saltfisks, sem selja átti til útlanda. Ekki þótti sannað, að A hefði með samningaumleitunum um nefnda greiðslu til G gert tilraun til að ganga á rétt sölusambands þess, er A var forstjóri fyrir. Var A því sýknaður af kröfum ákæruvaldsins. 653

Tolllagabrot.

- W** gerðist sekur um brot gegn 36. gr. laga nr. 63/1937 um tollheimtu og tollaftirlit, með því að fara í ólevfi með 1—2 lengjur af vindlingum út af Keflavíkurflugvelli. 218
- S**kipstjórinn H hafði vanrækt að færa á farmskrá ýmsar tilteknaðar vörur, er hann flutti inn með skipi sínu. Hafði hann með því brotið gegn ákvæðum 22.—24. gr. laga nr. 63/1937 og 29. gr. reglugerðar nr. 123/1938. Var honum dæmd sektarrefsing. 506

Tómlæti.

- S fól D að framkvæma miklar breytingar á skipi S. Einn af forráðamönnum D hafði áður en verkið hófst gert lauslega áætlun um, að það mundi kosta kr. 200.000.00, að undanskildu verði véla og kostnaði af niðursetningu þeirra. Framkvæmdir drógust mjög á langinn og viðgerðarreikningur D nam að lokum rúmum 600 þús. kr. Taldi S kostnaðinn óhæfilega háan og neitaði greiðslu eftirstöðva, rúmlega 33 þús. kr. Meðan á framkvæmdum D stóð, greiddi S honum fyrirvaralaust ýmsar fjárhæðir upp í byggingakostnaðinn og sama dag og skipið var sett á flot greiddi fyrirvarsmaður S D kr. 110.000.00 af eftirstöðvunum, þá rúmum 119 þús. kr., einnig án þess að sannað væri, að fyrirvari hefði verið gerður af hálfu S um bætur eða afslátt vegna dráttar á framkvæmd verksins né af öðrum ástæðum. Var S því dæmt að greiða D eftirstöðvar viðgerðarkostnaðarins. Í málinu höfðaði S gagnsök á hendur D til greiðslu skaðabóta, en D var sýknaður af þeirri kröfu, m. a. af þeim ástæðum, að ósannað var, að fyrirvarsmenn S, sem fylgdust með framkvæmdunum, hefðu kvartað undan verkinu. 1
- Aðili, sem átti að greiða framfærslueyri samkvæmt úrskurði valdsmanns, lét undir höfuð leggjast að skjóta úrskurðinum til dómsmálaráðuneytisins, fyrr en liðnir voru yfir níu mánuðir frá löglegri birtingu hans. Slíkt málskot var talið of seint framkvæmt, og stóð úrskurðurinn því óhaggaður. .. 17
- Í landamerksamáli var niðurstaða dóms m. a. á því byggð, að annar aðilja hafði um 20 ára skeið unnið að nýrækt á þrætu-landinu, án þess að sannað væri, að gagnaðili hefði haft uppi mótmæli gegn því fyrr en í málinu. Þótti þó sérstök ástæða til að hreyfa andmælum gegn framkvæmdum þessum, þar sem þrætuandið var lítið og tiltölulega stór hluti þess brotinn til ræktunar. 38
- Stjórn Lögmannafélags Íslands vitti í úrskurði tiltekna háttsemi málflutningsmannsins T. Við meðferð málsins hafði T lýst því, að hann mundi „ekki sækja fundi félagsstjórnarinnar oftár út af þessu máli“ og mundi „ekki veita neinar upplýsingar í því.“ T kærði úrskurðinn til Hæstaréttar, sem vísaði málinu frá sér, þar sem T hefði með framangreindu háttarni firrt sig rétti til að bera úrskurð félagsstjórnarinnar undir Hæstarétt og fá þar komið að gögnum, sem honum hefði verið í lófa lagið og skylt að leggja fyrir félagsstjórnina. 61
- C, sem búsettur var erlendis, hefur um langt skeið verið þinglesinn eigandi tveggja fasteigna í Reykjavík. Á eignum þessum hvíla tvær þinglesnar veðskuldir, samtals að fjárhæð d. kr. 150.000.00. Á skattframtali fyrir árið 1950 voru skuldir

- þessar ekki taldar fram af hálfu C. Ekki var C af þeim sökum talinn hafa firrt sig rétti til að fá tekið tillit til skulda þessara við álagningu stóreignaskatts samkvæmt lögum nr. 22/1950. 81
- P** hafði orðið að þola ólögmæta handtöku. Hann höfðaði fébótamál á hendur ríkissjóði vegna handtökunnar, og var þá liðinn málshöfðunarfrestur samkvæmt 4. gr. laga nr. 28/1893. Þar sem eðlilegt þótti eftir atvikum, að P biði úrslita í máli ákærvaldsins gegn löggæzlumanni þeim, sem stjórnaði handtökunni, þótti réttur hans til að krefjast bóta þó eigi niður fallinn. 104
- O** var ráðinn vélstjóri á vélbát, er Þ átti, um vetrarvertíð 1952. O vann að því að búa bátinn á veiðar, m. a. dagana 21. janúar til 9. febrúar 1952. Að kvöldi þess 9. febrúar tók O að neyta áfengis og gat af þeim sökum ekki komið til vinnu fyrr en eftir hádegi 12. s. m. Þá var komin fram auglýsing frá Þ eftir vélstjóra í stað O og hvarf O þá frá því að fara til vinnu í bátinum. Hann bauð ekki fram vinnu sína, eftir að greind atvik urðu og hófst ekki handa um kröfu bóta úr hendi Þ fyrir riftun á skiprúmssamningi, fyrr en með stefnu 11. júní 1952. Með þessari háttsemi þótti O hafa firrt sig rétti til að koma fram bótakröfu sinni og var Þ því dæmd sýkna. 162
- Byggingameistararnir A og B** tóku að sér að reisa tvö íbúðarhús fyrir byggingarsamvinnufélagið G. Mörgum mánuðum eftir að A og B höfðu lokið störfum við nefnd hús, kröfðu þeir G um rúmlega 2400 krónur, sem þeir töldu vangoldin umsjónarlaun vegna stækkunar á rishæð húsanna, svo og rúmlega 800 krónur fyrir umsjón með innismiði, sem ekki hafi verið gert ráð fyrir við verksamningsgerð 1. júní 1946. Um áramótin 1947—1948 sendu A og B reikning til G fyrir meistaralaun, kr. 1923.00, og var það síðasta greiðsla samkvæmt nefndum verksamningi. Þegar litið var til þess, að A og B höfðu ekki uppi hinar auknu kröfur um umsjónarlaun fyrr en löngu eftir að þeir vissu um greinda stækkun á rishæð húsanna og þeir höfðu lokið störfum sínum við þau, þóttu þeir ekki geta krafist G um hærri umsjónarlaun en greind voru á fyrrnefndum reikningi þeirra. 190
- Í sama máli** kröfðu A og B G einnig um fjárhæðir fyrir teikningar af rishæð húsanna og fyrir uppdrátt að eldhúsbúnaði. Þessum kröfum þeirra var heldur ekki sinnt, þar sem ósannað var, að þeir hefðu haft þær uppi fyrr en í málssókn sinni gegn G. 190
- Í sama máli** höfðaði G gagnsök til greiðslu skaðabóta vegna ætlaðra vanefnda A og B á að útvega starfsmennn við bygg-

- inguna, vegna tafa á að ljúka verkinu, vegna galla á gerð stiga svo og vegna þakleka. Þessar kröfur hafði G fyrst uppi í nefndu máli og var þeim því ekki sinnt. 190
- I** sama máli krafðist G 2000 króna skaðabóta úr hendi A og B vegna galla á hurðum. A og stjórnendur G áttu viðræður í aprílmánuði 1947 um þá galla á hurðum, sem þá voru komnir í ljós, en frekari gallar komu fram og ágerðust síðar smátt og smátt. Að svo vöxnu máli þótti réttur G til skaðabóta af þessum sökum ekki vera niður fallinn vegna tómlætis um kröfugerð. Var A, sem einn bar ábyrgð á nefndum göllum, dæmt að greiða G kröfufjárhæðina. 190
- A** miðju ári 1946 var starfsmanninum J tilkynnt, að samþykkt hefði verið að veita honum tiltekna kauphækkun hjá S, en með ákveðnum skilyrðum, að því er stjórnarmenn S töldu. J hélt samt fyrri kaupi til þess tíma, er hann hvarf frá starfinu í ársbyrjun 1948. Ári síðar krafði J S um nefnda kauphækkun. Þar sem J hafði um svo langan tíma tekið við hinu lægra kaupi, án þess að sannað væri, að hann hefði hreyft athugasemdum og hann hófst ekki handa um heimtu fjár þessa, fyrr en svo seint sem lýst var, þótti hann hafa firrt sig rétti til að krefjast fjár þessa. 498

Traustnám.

- H** hafði öðlazzt hlutbundinn rétt til kaupa á hlut bæði gagnvart S og V. Þar sem H fékk hlutinn í hendur og hélt vörzlum hans, gátu fyrirsvarsmenn S og V ekki með samningum, þótt í grandleysi væru gerðir, útrýmt rétti H samkvæmt traustnámsreglum. 340

Umboð.

- Aðili** máls, sem flutti mál sitt sjálfur, og málflutningsmaður gagnaðilja (J) lýstu því í bréfi til Hæstaréttar, að þeir hefðu orðið á það sáttir, að hlið á girðingu, sem um var deilt, skyldi vera með tilteknum hætti. Umbjóðendur J véfengdu síðar, að J hefði haft heimild þeirra til þessa samkomulags, og þar sem J gat eigi sannað heimild sína að þessu leyti, var nefnt samkomulag talið óbindandi fyrir umbjóðendur J. 260

Umferðarlög.

- Bifreiðarstjóri** braut gegn 2. gr. og 4. gr. umferðarlaga nr. 24/1941 með akstri sínum og var dæmd refsing fyrir. 145, 483, 516, 542, 596
- Bifreiðarstjórinn** G braut gegn ákvæðum 2. gr. og 4. gr. laga nr. 24/1941 með ógætilegum akstri, en var eigi dæmd refsing sökum ósakhæfis. 468

Umferðarréttur.

Árið 1940 tók A á leigu til 50 ára blett úr landi jarðarinnar M og var A í samningnum heimiluð umferð frá hinu leigða landi niður á þjóðveg eftir tilteknum árbökkum. Á næsta ári lagði A þarna bílveg, og var hann með samkomulagi A og eiganda M að nokkru lagður gegnum tún og túnstæði jarðarinnar. Síðar byggði A sumarhús á leigulandinu og girti það. Enn síðar, er nýr ábúandi, J, var kominn að jörðinni, setti A vandað hlið á veginn, lokaði því með lás, og fékk J einn lykil að lásnum til afnota, ef hann þyrfti að fara um hliðið. Í ágústmánuði 1949 tók J lás þennan burtu, þar sem hann taldi sér trafala að því, að hliðinu væri læst. A höfðaði þá mál gegn J og krafðist viðurkenningar á því, að honum væri heimilt að læsa umræddu hliði, gegn því, að J fengi til afnota lykil að lásnum. Þótti það vera hagsmunamál A, að hann gæti læst hliðinu, enda sú eðlilegust skýring á framangreindu samkomulagi um vegarlagninguna, að A hefði einkaafnot vegarins að öðru leyti en því, að ábúandi M mætti hafa, A að skaðlausu, nauðsynleg afnot af veginum vegna landsnytjanna. Var krafa A því tekin til greina. 47

A fékk á leigu spildu undir sumarbústað í landi jarðarinnar M. Í leigusamningnum var A heimiluð umferð frá þjóðvegi að sumarbústaðnum, og næsta ár var vegur gerður í þessu skyni. Mörgum árum seinna kom til málaferla út af vegi þessum, umferð um hann o. fl. milli A og eigenda og ábúanda M. Með dómi var viðurkenndur eignarréttur A yfir veginum svo og honum heimilað að girða veginn, en m. a. með því skilyrði, að hann léti gera tvær hliðasamstæður á girðinguna, sem ábúandi M ætti umferðarrétt um. 260

Uppboð.

Hinn 1. júlí 1948 veðsetti h/f Ö firmanu B tiltekið skip, T, með 1. veðrétti svo og annað skip, O, sem h/f Ö átti í smíðum, með 2. veðrétti til tryggingar skuld við B. Var O veðsettur ásamt öllu venjulegu fylgifé. Án sambands við kaup á T eða O, keypti h/f Ö járnalengjur og timbur erlendis og voru gerðar úr því efni lestarstöðir og borð, ætlað handa O, en munir þessir voru þó aldrei notaðir þar. Er h/f Ö var komið í fjárþröng síðari hluta árs 1949, seldi framkvæmdastjóri þess, N, muni þessa K fyrir kr. 40.000.00. Í maímánuði 1950 varð h/f Ö gjaldþrota og var O seldur á opinberu uppbóði 7. júlí s. á. Áður höfðu H og G fengið framselt framangreint veðskuldabréf og fór svo, að þeir fengu uppbóðsafsal fyrir skipinu. H og G töldu, að nefndar lestarstöðir og borð hefðu verið fylgifé O og höfðuðu

því mál gegn N og K til heimtu andvirðis muna þessara. Ekki þótti sannað, að veðréttur H og G hefði tekið til muna þessara og þeir fylgdu ekki O, er skipið var selt á nauðung-aruppbóði. Voru N og K því sýknaðir af dómkröfum H og G. 297

Verzlunarmaðurinn S hélt opinber uppboð á ýmsum listmunum. Talið var, að ákvæði 1. gr. og 5. gr. tilskipunar frá 19 desember 1693 um uppboðsþing í Danmörku og Noregi hefðu helgast af venju og yngri lögum og orðið gildar íslenskar réttarreglur, þótt óbirt væru hér. Samkvæmt því og svo er litið var til ákvæða 3. gr. tilskipunar frá 21. júní 1793 var talið, að öðrum en lögskipuðum uppboðshöldurum væri óheimilt að fara með opinbert uppboðshald. Með því að halda nefnd opinber uppboð hafði S því brotið gegn ákvæðum 116. gr. hegningarlaga nr. 19/1940 og var honum dæmd refsing, 2000 króna sekt. 494

Uppgjöf.

J og Þ áttu óskilgetið barn, K, sem var á vegum móður sinnar, Þ, án þess að J greiddi nokkurt meðlag með K. Árið 1947 fékk Þ barnalífeyri frá Tryggingastofnun ríkisins vegna K fyrir níu fyrstu mánuði ársins. Árið eftir krafði Tryggingarstofnunin J um endurgreiðslu á fjárhæðinni. Var það tilefni þess, að J fór á fund Þ 29. desember 1948 og lagði fyrir Þ skjal, sem lögmaður J hafði handritað. Skrifaði Þ undir skjalið, en þar lýsti hún því, að hún félli frá öllum meðlagsgreiðslum með K fyrir liðinn og ókominn tíma á hendur J, framfærslusveit hans og Tryggingastofnun ríkisins. Þ lézt 27. apríl 1949. Yfirfjárráðandi f. h. dánarbús Þ krafði J á árinu 1950 um vangoldnar meðlagsgreiðslur með K. Framangreind yfirlýsing Þ um uppgjöf á meðlagsgreiðslum var metin ógild, þar sem Þ skorti heimild til að afsala barninu meðlaginu, sem það sjálft átti réttinn til. .. 433

Uppsögn.

Þriggja mánaða uppsagnarfrestur á leigumála um atvinnuhús-næði þótti hæfilegur. Aðilar leigumálans höfðu ekki samið um fardaga og þótti þá í samræmi við gamlar viðskiptavenjur rétt að telja þá 14. maí og 1. október. Leigusali hafði að vísu sagt upp leigumálanum til rýmingar 31. desember, en eigi varð þá af brottflutningi. Framkoma leigusala þá og síðar gaf þó skýrt til kynna, að hann hélt fast við uppsögnina. Þótti leigutaki því hafa fengið nægilega ákveðna uppsögn og nægilega langan uppsagnarfrest til brottvikningar 14. maí næst á eftir. 367

Upptaka eignar.

Upptaka dæmd á afla og veiðarfærum fiskiskips, sem verið hafði að ólöglegum veiðum í landhelgi. 65, 99, 124, 154, 354, 525, 642, 647, 711

G braut gegn ákvæðum gjaldeyris- og innflutningslaga með innflutningi varnings. Heimild brast til að gera tiltekna muni varnings þessa upptæka samkvæmt 69. gr. hegningarlaga. 507

Útburðargerðir.

Hinn 18. september 1953 sagði leigusalinn G leigutakanum A upp leigu á atvinnuhúsnæði hans frá 31. desember s. á. að telja. A neitaði að flytja og krafðist G þá útburðar. Talið var, að þriggja mánaða uppsagnarfrestur á leigumálanum væri nægilegur. Ekki var samið um fardaga og þótti þá rétt að telja þá 14. maí og 1. október, enda styðst það við gamlar venjur og viðskiptahætti. G sagði að vísu upp leigumálanum til rýmingar 31. desember 1953, en ekki varð af brottflutningi þá. Framkoma G í ársbyrjun 1954 og síðar var þó talinn hafa gefið A til kynna, að G hélt fast við uppsögn til rýmingar, svo fljótt sem unnt væri. A hafði því fengið nægilega ákveðna uppsögn og nægilega langan uppsagnarfrest til brottvikningar 14. maí 1954. Var útburðarkrafa G því tekin til greina. 367

Jörðin S ásamt eyðibýlinu H er eign Strandarkirkju, en sýslumaður Árnassýslu (P) hefur að lögum yfirumsjón með jarðeignum hennar. Þegar nefndar jarðir losnuðu úr ábúð árið 1943, æskti K, sem var opinber starfsmaður í Reykjavík, þess, að honum yrðu leigðar nefndar jarðir. Að fengnum meðmælum biskups, sem studd voru meðmælum skógræktar og sandgræðslustjóra, varð kirkjumálaráðherra við beiðni K. Báru gögn málsins með sér, að ráðherra og biskupi var kunnugt um, að K ætlaði sér ekki að flytja á jarðirnar og hefja þar ábúð, heldur var tilefni ákvörðunarinnar það, að nauðsynlegt þótti að taka jarðirnar úr ábúð til friðunar fyrir beit og sauðfjárbúskap. Hinn 19. marz 1945 gaf P út leigumála fyrir jörðunum til K. Segir þar, að leigumálinn teljist frá fardögum 1943 til lífstíðar K, að K sé ekki skylt að búa á jörðinni og K beri einn ábyrgð og áhættu af því, ef sveitarstjórn leiti réttar síns samkvæmt 3. gr. og 4. gr. ábúðarlaga. Hinn 30. október 1952 sagði P K upp leigu á nefndum jörðum. Þar sem K sinnti eigi þeirri uppsögn, krafðist P útburðar á K. Kröfu sína byggði P í fyrsta lagi á því, að hreppur sá (H), er jarðirnar eru í, ætti rétt að ráðstafa jörðunum samkvæmt nefndum greinum ábúðarlaga, enda hefði komið fram krafa frá H í þá átt. Talið var,

að með fyrrgreindri ákvörðun ráðherra hefðu jarðir þessar verið teknar úr ábúð til friðunar og leigðar K til lífstíðar. Réttur H samkvæmt tilgreindum lagaákvæðum væri því aðeins fyrir hendi, að nefndar jarðir hefðu ekki verið teknar úr ábúð og til friðunar samkvæmt stjórnarfarslegri heimild, enda væri og fullnægt öðrum skilyrðum, er ákvæðin greina. Um hugsanlegan rétt H að þessu leyti varð annars ekki dæmt í þessu máli milli P og K. — Í öðru lagi byggði P útburðarkröfu sína á því, að K hefði að ýmsu leyti vanefnt skyldur sínar sem leigutaki, hann hefði nítt jarðirnar og rányrkt, leigt öðrum nýttjar þeirra og hlunnindi og þá sérstaklega veiðirétt án samþykkis hreppsnefndar og loks hafi hann refjast við að halda uppi lögskilum af jörðunum. Samkvæmt 8. gr. leigumálans frá 1945 var K gert að leita tillagna sveitarstjórnar H um lán til annarra á landsnýtjum. Ákvæði þetta var talið reist á þeirri forsendu, að H ætti rétt til nefndra jarða samkvæmt ákvæðum ábúðarlaga, en úr því varð eigi skorið í útburðarmálinu, og urðu brot K á nefndu ákvæði leigumálans því eigi talin honum til útburðarsakar. Talið var, að nauðsynlegt hefði verið að setja í leigumálann ákvæði, sem kæmu í veg fyrir ofveiði á jörðunum. Svo hafði ekki verið gert og að svo vöxnu máli þótti eðlilegt, að P hefði, áður en hann leitaði til fógeta, veitt K viðvörðun um veiðina og gefið honum færi á að ganga að hóflegum reglum um hana. Þótti því varhugavert að telja, að hagnýting K á veiðinni hefði verið slíkt brot á leigumálanum, að varða ætti útburði. Þá höfðu K heldur ekki verið settar skýrar og eðlilegar reglur um meðferð og framkvæmdir á jörðunum. Með tilliti til þessa og þar sem aðrar vanefndir þóttu ekki sannaðar á K, var útburðarkröfu P hrundið. 727

Útivist aðilja.

Áfrýjandi sótti ekki dómþing í Hæstarétti. Útivistardómur.
46, 47, 432, 433, 477, 478, 479, 558, 559, 663, 723, 724, 725, 726

Útlendingar.

Erlendi ríkisborgarinn W, sem m. a. var sekur um stórfelld brot gegn 218. gr., 215. gr. og 220. gr. almennra hegningarlaga nr. 19/1940, var einnig ákærður til að þola sviptingu réttinda samkvæmt 3. mgr. 68. gr. hegningarlaganna. Þessi réttinda-svipting varð eigi dæmd, þar sem W hafði ekki hér á landi réttindi þau, er í greininni getur. 218

Útsvör. Sjá skatta og gjöld.

Valdstjórn.

Verzlunarmaðurinn S hélt opinber uppboð á ýmsum listmunum.

Talið var, að ákvæði 1. gr. og 5. gr. frá 19. desember 1693 um uppboðsþing í Danmörku og Noregi hefðu helgast af venju og yngri lögum og orðið gildar íslenskar réttarreglur, þótt óbirt væru hér. Samkvæmt því svo og, er litið var til ákvæða 3. gr. tilskipunar frá 21. júní 1793, var talið, að öðrum en lögskipuðum uppboðshöldurum væri óheimilt að fara með opinbert uppboðshald. Með því að halda nefnd uppboð, hafði S því brotið gegn ákvæðum 116. gr. hegningarlaga nr. 19/1940 og var honum dæmd refsing, 2000 króna sekt. 494

Varðhald. Sjá refsingar.**Veð.**

Með bréfi 1. júlí 1948 veðsetti h/f Ö firmanu B tiltekinn tundurduflaslæðara með 1. veðrétti svo og annað tilgreint skip, O, sem h/f Ö átti í smíðum, með 2. veðrétti til tryggingar skuld við B. O var veðsettur B ásamt vélum, bátum, útbúnaði, öllum tækjum og öðru því, sem skipinu fylgdi og fylgja bar. Án sambands við kaup á tundurduflaslæðaranum eða O, keypti h/f Ö járnalengjur og timbur erlendis og voru gerðar úr því efni lestarstöðir og lestarborð, ætlað handa O, en munir þessir voru aldrei notaðir í O. Er h/f Ö var komið í fjárþröng seinni hluta árs 1949, seldi framkvæmdarstjóri þess, N, lestarborðin og stöðirnar K fyrir kr. 40.000.00. Í maímánuði 1950 varð h/f Ö gjaldproti og var O seldur á opinberu uppboði 7. júlí s. á. Áður höfðu H og G fengið fram-selt framangreint veðskuldabréf, og fór svo, að þeir fengju uppboðsafsal fyrir skipinu. H og G töldu, að nefndar lestarstöðir og borð hefðu verið fylgifé O og höfðu því mál gegn N og K til heimtu andvirðis muna þessara. Ekki þótti sannað, að veðréttur H og G hefðu tekið til muna þessara og þeir fylgdu ekki O, er skipið var selt á framangreindu nauðungaruppboði. Voru N og K því sýknaðir af dómkröf-um H og G. 297

Verksamningur.

Byggingameistararnir A og B tóku að sér að reisa tvö íbúðarhús fyrir byggingarsamvinnufélagið G. Mörgum mánuðum eftir að A og B höfðu lokið störfum við nefnd hús, kröfðu þeir G um rúmar 2400 krónur, sem þeir töldu vangoldin um-sjónarlaun vegna stækkunar á rishæð húsanna, svo og rúm-ar 800 krónur fyrir umsjón með innismíði, sem ekki hafi verið gert ráð fyrir við verksamningsgerð 1. júní 1946. Um áramótin 1947—1948 sendu A og B reikning til G fyrir meistara-

- laun, kr. 1923.00, og var það síðasta greiðsla samkvæmt nefndum verksamningi. Þegar litið er til þess, að A og B höfðu uppi hinar auknu kröfur um umsjónarlaun löngu eftir að þeir vissu um greinda stækkun á rishæð húsanna og þeir höfðu lokið störfum sínum við þau, þóttu þeir ekki geta krafist G um hærri umsjónarlaun en greind voru í fyrrnefndum reikningi þeirra. 190
- Í sama máli kröfðu A og B G einnig um fjárhæðir fyrir teikningar af rishæð húsanna og fyrir uppdrátt að eldhúsbúnaði. Þessum kröfum þeirra var heldur ekki sinnt, þar sem ósannað var, að þeir hefðu haft þær uppi fyrr en í málssókn sinni gegn G. 190
- Í sama máli höfðu G gagnsök til greiðslu skaðabóta vegna ætlaðra vanefnda A og B á að útvega starfsmenn við bygginguna, vegna tafa á að ljúka byggingunni, vegna galla á gerð stiga svo og vegna þakleka. Þessar kröfur hafði G fyrst uppi í nefndu máli og var þeim því ekki sinnt. 190
- Í sama máli krafðist G 2000 króna skaðabóta úr hendi A og B vegna galla á hurðum. Stjórnendur G og A áttu viðræður í aprílmánuði 1947 um þá galla á hurðum, sem þá voru komnir í ljós, en frekari gallar komu fram og ágerðust síðar smátt og smátt. Að svo vöxnu máli þótti réttur G til skaðabóta af þessum sökum ekki vera niður fallinn vegna tómlætis um kröfugerð. Var A, sem einn bar ábyrgð á nefndum göllum, dæmt að greiða G kröfufjárhæðina. 190

Vextir.

- Krafizt 6% ársvexta og þeir dæmdir. 1, 43, 104, 127, 171, 187, 190, 203, 208, 212, 232, 317, 336, 364, 394, 399, 405, 415, 425, 428, 433, 460, 534, 539, 549, 560, 565, 578, 590, 592, 608, 637, 664, 678, 714
- Vextir dæmdir frá stefnudegi. 1, 43, 171, 187, 190, 208, 212, 317, 364, 377, 415, 425, 428, 433, 539, 565, 592, 637, 678, 714
- Vextir dæmdir frá sáttakærudegi. 104
- Vextir dæmdir frá uppsagnardegi. 127
- Vextir af skaðabótakröfu dæmdir frá þeim tíma, er bóta var fyrst krafizt. 203, 232
- Vextir af skaðabótakröfu vegna bifreiðaáreksturs dæmdir frá þeim tíma, er viðgerð á bifreið lauk. 336
- Krafizt 5% ársvaxta og þeir dæmdir. 377
- Vextir af kröfu um endurgreiðslu ólögleggrar húsaleigu dæmdir frá þeim tíma, er málið var kært til sakadómara. 394
- Vextir af skaðabótakröfu vegna slyss dæmdir frá slysdegi. 399, 405, 549, 608
- Vextir af skaðabótakröfu vegna vanrækslu við miðlarastarfsemi

dæmdir frá uppboðsdegi bifreiðar þeirrar, sem um var að tefla.	460
Vextir dæmdir frá gjalddaga kröfu.	534, 560, 578, 590
Vextir dæmdir frá kröfudegi.	664
Fjárfrafa var höfð uppi fyrir skiptadómi 27. nóvember 1951, en vaxta var eigi krafizt af fjárhæðinni fyrr en við munnlegan málflytning, 20. marz 1953. Af þessum sökum og samkvæmt 223. gr. sbr. IX. kafla laga nr. 85/1936 voru ekki gegn mótmælum gagnaðilja dæmdir vextir af fjárhæðinni. 282	

Vinnusamningar.

- O var ráðinn vélstjóri á vélbát, er Þ átti, um vetrarvertíð 1952. Samkvæmt venju vann O að því ásamt öðrum skipverjum að búa bátinn á veiðar og vann hann m. a. að því verki dagana 21. janúar til 9. febrúar 1952. O tók að neyta áfengis að kvöldi þess 9. febrúar og gat af þeim sökum ekki komið til vinnu 11. s. m. né að morgni þess 12. febrúar. Eftir hádegi þann dag taldi O sig vera orðinn svo hressan, að hann hafi ætlað að hefja vinnu af nýju, en þá hafi verið komin fram auglýsing frá Þ eftir vélstjóra í stað O og hafi hann því horfið frá því að fara til vinnu í bátnum. O bauð ekki fram vinnu sína, eftir að nefnd atvik urðu og hófst ekki handa um kröfu bóta úr hendi Þ fyrr en með stefnu 11. júní 1952. Með þessari háttsemi þótti O hafa firrt sig rétti til að koma fram bótakröfu sinni og var Þ því dæmd sýkna. 162
- A höfðaði mál gegn B til heimtu kaupgjalds fyrir bifreiðarstjórn. Í málinu krafðist B þess að fá að skuldajafna ýmis- konar kröfum á hendur A við nefnda kaupkröfu. Ósannað var, að svo hefði samizt með aðiljum, að kaup A skyldi greitt með skuldajöfnuði. Þessar skuldajafnaðarkröfur B, að undantekinni 50 króna kröfu, sem A sætti sig við, komu því ekki til álita í nefndu máli A gegn B, sbr. lög nr. 15/1931 og 1. gr. laga nr. 28/1930, og var þeim vísað frá héraðsdómi. 187
- A kom bifreið sinni til viðgerðar hjá viðgerðarstöð B í síðari hluta janúar 1950. Viðgerðin drógt mjög á langinn og loks þann 3. marz 1951 var viðgerð talið lokið og greiddi A þá B viðgerðarkostnaðinn, rúmlega 11 þúsundir króna, með fyrirvara um endurgreiðslu. Er farið var að aka bifreiðinni, kom í ljós óeðlilegur hávaði í skiptihólfi hennar. Dómkvaddir skoðunarmenn létu uppi álit um annmarka þennan og töldu þeir orsökina vera þá, að gallaðir vélarhlutar hefðu verið notaðir við viðgerðina. Töldu þeir viðgerð á skiptihólfinu mundu kosta rúmlega 2700 krónur. Í máli A gegn B var B dæmt að greiða A fjárhæð þessa í bætur svo og til að endurgreiða A rúmlega 1700 krónur.

ur, sem töldust vera ofgreidd viðgerðarlaun samkvæmt mati dómkvaddra manna. A krafði og B um tæplega 10 þúsund krónur í bætur fyrir afnotamissi bifreiðarinnar um tiltekið tímabil, en A taldi B eiga sök á því, hversu viðgerðin tók langan tíma. Sýnt þótti, að meginsök þessa var skortur á nauðsynlegum varahlutum í bifreiðina. sem B átti eigi sök á, enda hreyfði umboðsmaður A, sem fylgdist með viðgerðinni, ekki athugasemdum af því tilefni. Hins vegar þótti A hafa misst af notum bifreiðarinnar nokkurn tíma vegna þess, hve viðgerð B var gölluð. Þóttu bætur til A af þeim sökum hæfilega metnar kr. 200.00. 212

J hafði starfað um margra ára skeið hjá iðnfyrirtækinu S. Fyrri hluta árs 1946 var kaup J kr. 650.00 á mánuði í grunnlaun. Á stjórnarfundum S 28. júní 1946 var samþykkt að hækka grunnkaup J upp í kr. 800.00 á mánuði með tilteknum skilyrðum, að því er stjórnarmenn S héldu fram. J var tilkynnt kauphækkun þessi, en hann taldi, að engin skilyrði hefðu fylgt. J hélt samt fyrri kaupi, þar til hann hvarf úr þjónustu S fyrri hluta árs 1948. Í ársbyrjun 1949 krafði J S um nefnda kauphækkun, en S neitaði að greiða. Gegn mótmælum J voru að vísu ekki færðar á það fullar sönnur, að honum hefði verið tilkynnt um framangreind skilyrði, en þar sem hann tók svo langan tíma við hinu lægra kaupi, án þess að sannað væri, að hann hefði hreyft athugasemdum, og hófst ekki handa um heimtu fjár þessa, fyrr en svo seint sem lýst var, þótti hann hafa firrt sig rétti til að krefjast fjár þessa. 498

Skipverjinn S vanrækti að lýsa nokkrum hluta kaupkröfu sinnar á hendur útgerðarfélaginu K, er félagið leitaði aðstoðar Skuldaskilasjóðs útgerðarmanna samkvæmt ákvæðum laga nr. 120/1950. S átti rétt til að krefja K um þann hluta kaupkröfunnar, sem hann fékk eigi greidda úr Skuldaskilasjóði, sbr. 27. gr. laga nr. 120/1950. 539

J réðst hinn 26. marz 1950 til náms hjá G í sérstakri steiningarvinnu, en starfsgrein þessi er ekki löggilt iðngrein. Aðiljar voru sammála um, að J hefði af þessum sökum ráðið sig fyrir lægri laun í upphafi en kaupgjaldstaxti verkamannafélags á staðnum kvað á. J taldi ráðningu sína hafa átt að standa um tvö ár, en það var ósannað gegn mótmælum G. J var sagt upp starfi hjá G í febrúar 1951, og krafði hann síðar G um mismun þann, sem var milli kaups þess, er hann fékk, og verkmannakaups samkvæmt samningum stéttarfélaga. G var ekki á nefndum tíma í stéttarfélagi atvinnurekenda, og þóttu lögskipti aðilja því ekki vera háð ákvæðum þeirra kjarasamninga. Þegar litið var til hinna sérstöku atvika, er lágu að ráðningu J til G, og J hafði ekki sýnt fram á,

að tími sá, er hann vann hjá G, hefði ekki verið nægur til að læra nefnda starfsgrein, þóttu honum ekki verða dæmdar frekari greiðslur úr hendi G en hann hafði þegar fengið. 574

A og B hétu hvort öðru eiginorði 1. maí 1942 og hófu jafnframt sambúð, sem stóð til 30. september 1948. Konan A höfðaði síðar mál gegn B *ad allega* til heimtu bóta fyrir festaslit, en til vara til greiðslu á ráðskonukaupi nefnt tímabil. B var sýknaður af bótakröfu A. Hins vegar þótti rétt, að B greiddi A laun fyrir vinnu hennar á heimilinu þennan tíma, kr. 15.400.00, en að frádregnu andvirði húsgagna, sem A tók með sér og metin voru á kr. 5500.00. 577

A réðst til starfs hjá útvarpsvirkjameistararnum B samkvæmt sérstökum samningi aðilja og vann A hjá B frá 1. janúar 1950 til 15. nóvember s. á. Samkvæmt nefndum samningi skyldi haup A ekki vera lægra en Landssími Íslands greiðir fyrir sams konar störf. Var B kunnugt um, að A hafði áður unnið hjá Landssímanum. Þótti því bera að skýra samningsákvæðið þannig, að byrjunarlaun A hjá B skyldu vera hin sömu og A hafði hjá Landssímanum, er hann lét þar af störfum. Var B því dæmt að greiða A laun í samræmi við þetta, laun fyrir eftirvinnu, ágóðabóknun samkvæmt samningi aðilja og fargjald frá Englandi til Íslands, er B hafði skuldbundið sig til að greiða. Samkvæmt samningi aðilja bar B að kosta för A til Englands og námsdvöl hans þar síðari hluta árs 1949. Af þessum sökum fékk A fyrir atbeina B £270.0. Viðurkenndi A, að honum bæri að endurgreiða af þessari fjárhæð andvirði £45.2.1 eða kr. 1182.10, miðað við gengi íslenzkrar krónu gagnvart sterlingspundi árið 1949. Var sú fjárhæð dregin frá kröfu A. enda taldist frekari frádráttur á þessum lið ekki hafa við rök að styðjast. 637

A, H. T og Ö voru ráðnir landmenn á vetrarvertíð 1950 við vélbát, er K gerði út. Voru þeir ráðnir með ákvæðisvinnutaxta, kr. 24.00 fyrir að beita hvert bjóð. Vertíð hófst nokkru eftir áramót, en svo fór, að A, H. T og Ö beittu ekki nema fyrir tvo róðra, þar sem útgerð bátsins var hætt vegna fjárhagsörðugleika bátseiganda. A, H, T og Ö kröfðust bóta úr hendi K fyrir óheimil vistarrof. Þar sem nefndar ástæður gátu ekki leyst K undan fébótaábyrgð vegna slita hans á ráðningarsamningnum, var honum dæmt að greiða A, sem hafði fengið kröfur þeirra félaga framseldar, bætur, miðaðar við tímann, þar til þeir fengu atvinnu aftur, samtals kr. 7904.00. 714

Vitni. Sbr. sönnun.

Er vitnið R kom fyrir dóm til að staðfesta framburð sinn, lýsti hann því, að gefnu tilefni frá dómara, að hann væri utan trú-

- félags, en neitaði að gera nánari grein fyrir trúarsannfæringu sinni. Gagnaðili krafðist þess, að R yrði gert skylt að svara því, hvort hann tryði á guð. Talið var, að spurning þessi væri þess eðlis, að R væri ekki skylt að svara henni. 16
- Í landamerkjamáli var m. a. deilt um beitarrétt á þrætulandi. Fjölmörg vitni báru vætti í málinu, en vitnaskýrslurnar voru svo sundurleitar og andstæðar sín á milli, að ekki þótti verða af þeim dregin örugg ályktun um beitarréttinn. 38
- Vitni í einkamáli var talið hafa svo ríkra hagsmuna að gæta um úrlausn sams konar málsefnis, að ekki þótti rétt, að það staðfesti vætti sitt með eðli eða drengskaparheiti, sbr. 127. gr. laga nr. 85/1936. 522

Þjóðjarðir.

- K seldi Jarðakaupasjóði ríkisins (J) eignarjörð sína með afsali 26. apríl 1940, sbr. lög nr. 92/1936. Í afsalinu áskildi K sér „endurkaupsrétt samkvæmt 27. gr. laga nr. 8/1936“. Eftir að K var látinn, gerði tengdasonur hans, G, á árinu 1949 gangskör að því, að J seldi honum aftur nefnda jörð, en í afsalinu var tekið fram, að námur og námuréttindi í landi jarðarinnar svo og vatns- og jarðhitaréttindi umfram heimilisparfir væru undanskilin sölunni. G vildi eigi una ákvæði þessu og höfðaði mál gegn J til að fá ákvæðið metið ógilt. Í lögum nr. 92/1936 var landbúnaðarráðherra hvergi veitt heimild til að láta seljanda fá endurkaupsrétt á jörðum þeim, sem keyptar voru fyrir fé sjóðsins, og þótti bera að skilja ákvæði laganna svo, að um fullnaðarkaup væri að ræða. Er G keypti nefnda jörð aftur af J, giltu ákvæði laga nr. 4/1946 um sölu þjóðjarða, en jarðeignir J teljast til þeirra. Samkvæmt ákvæðum þessara laga skyldu námuréttindi undanskilin, er þjóðjarðir væru seldar, svo og vatns- og jarðhitaréttindi umfram heimilisparfir. Landbúnaðarráðherra var því skylt að undanskilja réttindi þessi við sölu nefndrar jarðar til G, svo sem gert var. Var J því sýknaður af kröfum G. 584

Þjófnæður.

- M fór inn í hús að kvöldlagi og stal þar tveimur kuldaúlpum. Þótti þetta sannað með vætti vitna og reyndum málsins. Var M dæmd refsing samkvæmt 244. gr. sbr. 72. gr. almennra hegningarlaga nr. 19/1940, fangelsi 8 mánuði Hann var og sviptur réttindum samkvæmt 3. mgr. 68. gr. sömu laga. 391
- G fór að kvöldlagi inn í íbúð og stal þar fatnaði og 300 krónum í peningum. Var honum dæmd refsing samkvæmt 244. gr. hegningarlaga nr. 19/1940, 4 mánaða fangelsi og hann sviptur réttindum samkvæmt 3. mgr. 68. gr. sömu laga. 529

Með játningu S, sem studd var því, er á annan hátt var leitt í ljós, var sannað, að hann hafði í tiltekin skipti brotízt inn í hús og bifreið og stolið þaðan fatnaði, áhöldum og peningum, svo og í eitt skipti gert tilraun til að brjótast inn í hús og stela þar. Með sama hætti var sannað, að S hafði tekið þátt í auðgunarbroti M, vitandi, hvernig munirnir voru fengnir. Hafði S með þessu brotið gegn ákvæðum 244. gr. almennra hegningarlaga nr. 19/1940, sbr. 20. gr. sömu laga, að því er varðaði innbrotstilraunina, og 254. gr. sbr. 244. gr. sömu laga, að því er varðaði síðasttalda brotið. Var refsing S, sem oft áður hafði gerzt sekur um sams konar brot, ákveðin fangelsi 15 mánuði. Hann var og sviptur réttindum samkvæmt 3. mgr. 68. gr. hegningarlaganna. 621

Ærumeiðingar.

Með vætti vitna var sannað, að G viðhafði munnleg meiðyrði um J og bróður hans. J höfðaði eigi mál út af ummælunum, fyrr en liðinn var 6 mánaða frestur sá, er getur í 29. gr. hegningarlaganna nr. 19/1940. Var G því sýknaður af refsikröfu J, en hins vegar þótti J ekki hafa glatað rétti sínum til að fá ummælin dæmd ómerk og voru þau því ómerkt. 294

H, sem var ákærður í opinberu máli, höfðaði mál gegn rannsóknardómaranum G til refsingar og ómerkingar út af þeim ummælum G, að H „hefur í mín eyru viðhaft miður vinsamleg orð um mér æðri dómara“. Ummæli þessi þóttu óviðurkvæmleg og voru því ómerkt, en hins vegar þóttu þau ekki eiga að varða G refsingu, enda þurfti eigi að skilja ummælin svo, að G dróttaði því að H, að hann hefði viðhaft refsiverð orð um nefnda dómendur. 635

Ökuleyfi. Sjá atvinnuréttindi.

Ölvun. Sjá áfengislagabrot.

Örorka.

Örorkubætur dæmdar:

3 ára drengur laskaðist mjög á handlegg og meiddist í andliti. Varanleg örorka var metin 65%. Krafa sú, sem gerð var, kr. 55.000.00, var tekin til greina óskert. Áskilnaður var gerður um frekari bótakröfu af hálfu drengsins. 317

44 ára maður meiddist mjög á handlegg. Varanleg örorka var metin 75—80%. Örorkutjón var talið nema kr. 160.000.00. ... 377

49 ára maður fótbrotnaði, hlaut heilahristing og höfuðmeiðsl vegna bifreiðarslyss. Varanleg örorka var metin 10%. Örorkutjón mannsins þótti nema kr. 65.000.00. 405

64 ára maður fótbrotnaði vegna bifreiðarslyss. Varanleg örorka var metin 20%. Örorkubætur voru dæmdar kr. 20.000.00. ..	415
43 ára maður meiddist vegna flugslyss og hlaut af 10% varanlega örorku. Voru honum dæmdar 20.000.00 króna bætur. ..	565
11 ára drengur hlaut mikil meiðsl af völdum sprengingar. Varanleg örorka var metin 25%. Örorkubætur voru ákveðnar kr. 90.000.00.	678

